

İlham Qəhrəman

SEVGİ DURNA ÇIRAĞIDIR

Bakı-2014

Redaktor və ön sözün müəllifi: İradə Musayeva

Dizayner: Emin Talişxanov

Korrektor: Niqar İlhamqızı

İlham Qəhrəman. Sevgi şəkli

Bakı, "OL" MMC - 2014, 300 səh.

"Sevgi durna çıraqıdır" bu yaxınlarda 55 yaşı tamam olacaq tanınmış şair İlham Qəhrəmanın oxucularla beşinci görüşüdür. İndiyə qədər "Gülüm yarpıza döndü" (1999), "Ağlama, qu quşu" (2002), "Ey dil" (2006) kimi şeir kitabları Bakıda, "Əsir dağlar" (2009) kitabı isə Tehranda işıq üzü görən İ.Qəhrəmanın poetik yaradıcılığı istər quzeyli, istərsə də güneyli oxucular tərəfindən həmişə böyük maraqla qarşılanmış, müsbət rezonans doğurmuşdur.

Şairin indi tanış olacağınız şeir kitabına son illərdə qələmə aldığı poetik nümunələrlə yanaşı, öncəki kitablarından ən yaxşı seçimlər də daxil edilmişdir.

Vətənə, təbiətə, insana sevgi, ülvi məhəbbət, cənub həsrəti və digər mövzularda düzülüb-qoşulmuş bu şeirlərin oxucu qəlbinə yol tapacağına inanırıq.

ISBN 978-9952-484-85-4

© İlham Qəhrəman. 2014
© "OL" MMC. 2014

LAÇIN HAVALI ŞEİRLƏR

Poeziya ruhun musiqisidir – deyimini hər şairin şeirlər nə şamil etmək olmur. Həssaslıq, obyektə poetik yanaşmada incə, zərif cizgiləri gözdən qaçırırmamaq dəqiqliyi istər ənənəvi, istərsə də modern üslubda yazan şairlərin həmin musiqini duymaq və duydurmaq, oxucuya da sirayət etdirmək bacarığından asılıdır. X.L.Borxesin “həqiqətə əsaslanan istənilən şeiriyyat yaxşıdır”- fikrin hər hansı bir poeziya nümunəsinə tətbiq etsək həmin şeir haqqında qənaətimiz dürüst olacaq. X.L.Borxes deyirdi ki, uydurma da həqiqətə uyğun gəlməlidir, şair təsəvvür etdiyinə inanmalıdır. Emosional həqiqət, hisslerin həqiqəti poetik dəqiqlik həddinə çatmalıdır. Bu zaman təsvir olunan poetik məqam uydurma da olsa, fantastika da olsa, şübhə yolu bir anlıq qapanır.

İllaham Qəhrəmanın şeirləri ilə ilk tanışlıq məqamından qulağımızda bu səs qalıb: *Əlim qulağında qalıb, mənəm ey səni çağırın, bir gör yadına düşürəm? Ay elim hey, ay obam hey...* Laçın rayonu yenicə işğal olunanda yazılan bir şeir, səmimi ifadə olunan bir ağrı...

İ.Qəhrəman ornamental, ənənəvi üsluba assosiativ şeir çalarlarını əlavə edən şairdir. Adı deyimləri şeir mühitin-də mənalandırıb bilir, məsələn, “sevginin qanadı, çətri” bayağı, şablon səslənə bilər, lakin misraların pəncəsində fikrə güc verən enerjinin məhz həmin deyimlərdə olduğu aydınlaşır.

Yenə sevgidi gələn,
Qoy gəlsin xətri xoşdu.
Üstümə qanad salar.
Qanadı, çətri xoşdu.

Və ya gözəlləmələrinin birində şəhərdə gəzən gözəl
bir qızın ədasını- *Sağə, sola naz satır, Əriyin əzdirirdi.*
Gözəlliyi uşaqtək şəhərdə gəzdirirdi. Şairin sevgi şeirlərində
naməlum ünvanlar, təxəyyül məhsulu olan vurğun-
luqlarla yanaşı, sevgi axtaran, “köhnəlmış”, “boş” qəlbin
son cəhdlərindən doğan təzələnmələr, - yenidən vurul-
maq, aşiq olmaq çabaları da maraqlı ifadə olunub:

Ulduzlu gecədə
bığçaq altda xoruz qanıtək
ürəyə təpən sevgiylə
Səni düşünmək
necə də gözəldi.

Ondan da gözəli
Səni görmədən –
Tanınmaza-bilinməzə
düşünmək...

və ya:

Çoxdan yatmışdım
sevgi üzümün üstünə,
Kim idi yenə çevirdi
avandımı tərsinə?!

Ayıldım – ayılan kimi
dövrəmə, çevrəmə baxdım.
Ovuşdurub gözlərimi
məni çevirənə baxdım.

İ.Qəhrəmanın heca vəznində yazdığı şeirlərdə qafiyə
ilə məna arasında uçurum az hallarda baş verir, əsasən

qafiyə mənadan, məzmundan doğur. Məsələn, "hay-haray-vay", "kələk-külək-fələk" nə qədər döyənək qafiyə hesab edilsə də, müəllif ona yeni nəfəs, yeni hava gətirib:

Sən fikirləş, bir əməl qur,
Hay-haray sal, gələcəyəm.
Özünü ölmüşlüyə vur,
Kəndə "vay" sal, gələcəyəm.

Birdən açılsa bu kələk,
Sənə gülək, mənə gülək...
Mən sayanı zalim fələk –
Yenə saysa, gələcəyəm.

Nə aqlarsan zülüm-zülüm,
Ayağının altda ölüm,
Daş altda olsa da əlim –
Allah qoysa, gələcəyəm.

Sözdən Qurbani, Aşıq Ələsgər ustalığıyla yararlanmaq və sözə, obyektə poetik yanaşmadakı xirdalıqları gözləmək məsuliyyəti İlham Qəhrəmanın şeirlərində aydınca görünür.

Gülü qoxlayıb dösünə
Hər taxanda gözün olsun.
Güller qarışar – qan düşər,
Yar, yaxanda gözün olsun.

Sevən gör nə hayındadı? –
Sevgidə yanlış qandadı.
Yarı canım yanındadı,
Yarı canda gözün olsun.

Bülbülü bağdan çıxmazlar,
Sevib yalqız buraxmazlar.
Qurbana belə baxmazlar,
Qurbanında gözün olsun.

Bu şeirdə aşiq sevgilisindən çox diqqəti özünə yönəldir. Özünə qayğı, diqqət tələb edir və nə qədər “zavallı bülbül”, “qurbanlıq bəndə” rolunda olsa da, içindəki təmənna, iddia özünü göstərir. Adı danışqda kobud, məişət üslubunda belə “səliqəsiz”, qeyri-etik görünən sözə müəllif fəlsəfi rəng verir: ağızını açıb baxmaq”, key, belə demək mümkünsə “ağzıayıraq”, fikrini, düşüncəsini cəmləyə bilməyən adamlara aid olan söz İlham Qəhrəmanın şeirində vurğunluq etalonu kimi səslənir:

...Kəndinizdən keçəndə
qapıya çıxmadın... keçdim.
Ağzım sənə əyildi...
dünyaya baxmadım keçdim.

Şair dilimizdə az qala həqiqi mənasını itirmiş, bayağı-laşdırılmış, dilimizi yağır edən sözləri (sevgi, kədər, ayrılıq və s.) bakırəliyinə, ilkinliyinə qaytarır. Onun dilinin gücü dərdlərinin siqlətini aça bilir. Xalq dilindən alınan bu enerji oxucu duyumuna, mənimsəməsinə sirayət edir, deyimlərin estetik cazibəsi onun məna, məzmun mahiyyətini işıqlandırır:

Hopdu canıma bu kədər
Qan köynəyə hopan kimi.
Mənimlə yuxuya gedər
Durar mən oyanan kimi.

Kədər mücərrəd məfhum anlayışlığından çıxıb, canı, ruhu, siması hiss olunacaq dərəcədə obrazlaşışb. Kədər - yaradan, ağrıdan axıb tökülən əzab simvolu – qan təhlükəsi həddindədir. Köynək - həyatının əzablarından sixilib suyu çıxardılmış, qanın yaxasını tanıldığı insanın vücudu, cismi-canı. Bu cismi-can sahibi ağrılarının içində öz qanına boyanıb. Məna-məntiq ahəngin çalarlarında, qatlarında elə mərtəbələnib ki, kompleks, bitkinlik, tamamlanmış bina anlamında dərk etsək, şeirə toxunmaq olmaz, bircə söz çıxsa, qalanları uçulub töküləcək... məlum olur ki, bu şeirlər yaradılmır, yaranır. Burada icbarilik yoxdur. Digər bir şeirdə qanın daha bir çeşidi ilə tanış oluruq:

Üstü-başı qandı tamam,
Qanından adlayıb adam.
Mən almışdım sənin qadan
Sən can aldin – getdi səndə.

Burda öz nazi, qəmzəsi, gözəlliyi ilə cana od salan, etinasızlığı ilə aşiqinin qatlinə çevrilən Füzuli qəhrəmanı yada düşür və bu dörd misranın arasından əliqanlı bir gözəl boylanır... İlham Qəhrəmanın məhəbbət mövzusundakı şeirlərində sevgili ilə məsafə, ünsiyyət məssəlesi qəribədir: sevgilinin özü, varlığı, mahiyyəti, reallığı ilə yox, surəti, kölgəsi, şəkli ilə danışır. Əslini içərisinə, özünün cisminə, ruhuna köçürüb, içində qayğısı, nisgili, həsrəti kimi yaşıdır. Amma irad, giley və şikayətlərini varlığındakına deyil, özündən çöldəkinə eləyir. Məsələn, yuxarıda göstərdiyimiz “*mən almışdım sənin qadan, sən can aldin getdi səndə*” və ya:

Ruh bədənlə yola getmir,
Ruhum ayrılır bədəndən.
Mən gedirəm, sən qalırsan,
Gəl, özünü çağır, məndən!

* * *

Atdın...
Mənnən də bərabər –
Yaşadın bütün ömrümü.

Ölüm ayağında əzizləyib sağ-salamat saxladığı canı, ruhu sahibinə təhvil vermək istəyir: *gəl özünü çağır məndən*. Paralanmış yaralı bir qəlbin, ürəyin içərisində sevdiyini diri saxlamaq hər aşiqin hünəri deyil:

O nə səsdi elə -
asi düşmüsən,
Yenəmi dünyayla
dava qurmusan?!
Mənim ürəyimin
sağ yeri yoxdu,-
Sən necə orada
yuva qurmusan?!
Ağlama, Qu quşu.

Bu poeziyada təsvirə gələn hər şeyin üzü aydın, təmizdir. Baş tutmayan sevdalar belə gözəldi:

Göyərtdik ikimiz bir yaşıł sevgi
Qisməti olmadı bir toy xonçası.

və ya:

Bizdə nə günah var, biz qaragünlü
Göyün ulduzunu hördük sevgiyə.
Gecələr o xumar yuxuları da
Yatmadıq, qaçırib verdik sevgiyə.

Dərdimizi yüz dildə deyə bilərik: siyasətlə, ədəbiyyatla, rəssamlıqla, heykəltaraşlıqla, musiqi ilə və s. və i.a. Bunların da hərəsinin içərisindən yüz cür dil çıxara bilərik: üslublar, məktəblər, cərəyanlar... Amma bu qədər çoxluq, çoxçalarlılıq içərisində ruhumuz saf, təmiz, ürəkdən, içdən təbii şəkildə dünyaya gələn sözə tərəf dartinir. Dərdi saqqız kimi çüründənləri qınayıraq, “canimin qada-balası, ağrısı vurdu şerimə” - deyən şairin dərddən çəsidlənən səsinə isə qulaq asmalı oluruq.

Dərd məni şeirə gətirdi,
Mən də ki dərdi şerimə.
Nə vaxt çap olundum nənəm
Ağlaşma qurdu şerimə.

Özünün dililə desək, şair başdan ayağa ağlaşmadı:

Unut İlhamı, gözəl qız,
sən gözdə yaş təkisən.
Məni yad eləsən gərək
bir yumub beş tökəsən.

və ya:

Ya sən məni heç oxuma,
Ya da əlinə dəsmal al.

Səsi qulağımızda qalan hər bir şairin yeri də bəlli olur.
İ.Qəhrəman folkloran gəlib. Ağılardan, bayatılardan,
nağıllardan, aşiq dilindən:

O yer Laçına yaxındı,
Apar, yaxın apar məni,
Ucadan bir ağrı deyin -
Ruhum gəlib tapar məni.

Ruhum Laçında olacaq,
Ruhu yoldan kim saxlayar?!
Ordan bizə beş addımdı.
Ruhum özümü haxlayar.

* * *

Qərib ölürməm, yanımı -
Qohumum-bacım gəlmədi.
Məni qoymadılar gedəm, -
Bəs niyə Laçın gəlmədi?!

Bu şeirlərdə müəllifin qəlbinin, ruhunun, duyğularının enerjisi sözləri isidir, sözlər isti, ətirli çörək kimi insanı çəkir. Şair təsvir etdiyi obyektə hərarətlə, istiqanlılıqla yanaşır, oxucunu da öz qayğılarına, sevincinə, sevgisinə qosur, yaradıcılıq prosesində keçirdiyi psixoloji gərginliyə, təəssüf dolu kövrək hisslerin ifadə məqamına çağırı bilir, istər hecada, istərsə də sərbəstdə olsun, İlham öz yaradıcılıq simasının məzmunu ilə yenidir.

Bu dərdi necə çəkəsən?
nə açıb ağartmaq olur,
nə daldalamaq.
Əlimdən nə gələr? -

siqareti siqaretə
calamaq.
Bu dərdinki gecələr
yalquzaq kimi
ulamaqdır, ulamaq...

Həsrət İ.Qəhrəmanın şeirlərində obrazlaşır, çeşidlənir, onun rəngləri, çalarları yaranır. Bəzən adama elə gəlir ki, şair öz həsrətinə vurulub, onun marağını, istəyini axtarır. Bir kökdən qidalansa da, xarakter etibarilə həsrət obrazları özünəməxsusluq qazanır: “*Dərd odur ölüruk biz yurddan ötrü, Millət elə bilmər acaldən ölliük*” - anlaşılmazlığından da bir ağrı doğur. Əli, ayağı, ümidi təslim olub, həsrəti üsyən eləyir, zəncirini, qəfəsini gəmirir. Müəllif hər mövzuda poeziyanın estetik təsir prinsipini gözləməyi bacarıır, söhbət nədən gedir-getsin, mətləbini, məqsədini oxucu zövqünü zorlamadan çatdırır. Şairin elə misraları var ki, onun xarakteri, obrazı, yaşam tərzi, güzəranı haqqında tam təsəvvür yaradır: təvazökar, üzdə olmayan, vətəninə məğlubiyyət ağrılırı yazan şair, taleyinə, qismətinə istehza edən, qara günə əsir düşmüş insan...

Şeirimiz qəzet küncündə
Özümüz tində, dalanda.
Anamı ağlatdı şeiri -
Hayifim qaldı Salamda.

* * *

Kəsdi kələyimi bu dərd, bu ələm
Qəm-kədər alibdi araya məni
Mən ağ gün görmədim ağa büküləm,
Öləndə bükərsiz qaraya məni.

* * *

İçimdə özünə saray ucaltdı –
Mənim daxmamı da sökdü bu kədər.

* * *

Ayrılır alagöz şeir,
Arxasınca su atılmış,
Üç milyonluq bir şəhərdə
Bircə kitabın satılmış.

və s. və i.a.

“Laçınlı tay-tuşlarına” şerindəki bir misra: “Öləndə də
sağ ölüsan” - isə müəllif obrazının bir yarasını da açdı –
yurd xəstəsi, qəriblikdə xeyallarla yurdunu dolaşan
("Görən saxlayırımı sular şəklini") nisgilli qarabağlı (“Vətən,
sənə olan sevgim, içimdə əzab çəkir”). Qəribədir, İlhamın
şeirlərini oxuduqca üstü basdırılmış, küllənmiş nifrə-
timiz közərir, alovlanır, bir qisas borclusu, xəcalətli,
üzüqara, məğlub və alçaldılmış olduğumuzu xatırlama-
ğa başlayırıq. Sərhədləri, postları, qorxuları, atəşkəsləri
yara-yara Qarabağa qaçmaq. Paytaxtin “simasını korla-
yan” qərib, qaçqın, didərgin mandatlarını cirib reklam-
larla dolu şəhərin üzünə çırpmaq. Əlindən heç nə
gəlməsə də canını, qanını, ruhunu doğulduğun torpağa
təslim etmək ki, “öləndə də sağ ölüsan” ...

Qan sizir vətənin bu yarasından,
Dünyanın Xocalı üzqarasından,
Rəhmətlik Çingizin kamerasından
Qanımız cıləndi bu yer üzünə.

Şeiriyyəti yaradan tək sözlərin, səslərin harmoniyası deyil, məzmunun, təsvir obyektinin də poetikası olmalıdır, fərqi yoxdur bu sevinc, ya kədər notları üzərində qurulmuş olsun. Və məlum ifadə ilə desək məsələ baxmaqda deyil, məsələ görməkdədir. Məlum görüntülərə fərqli baxış, mənalandırmalar, təsvir və ifadə məqamının yaratdığı assosiasiyalardan doğan hissələrin təbiiliyi oxucuya da sirayət edir. "Çiçək nəğməsi" şeirində ölümə məhkum, yarımcən çiçəklərin fəryadını, qan-qarğışını eşidirik, saplaşındakı "qayçı yeri"ndən sizan qanı görürük:

...Adamı halsız eləyir
Nəğmələrin acı yeri,
Ləçəyində sevgi şəkli,
Saplığında qayçı yeri
...oxuyur çiçəklər.

Ola bilsin ki, bu misralar olduğu kimi yadımızda qalmayacaq. Ancaq bu şeirin poetik məzmunundan doğan təsirlər yəqin ki, heç vaxt unudulmaz. Sevgi, hörmət, gözəllik nişanələri kimi "öldürülmüş" güllərin-ciçəklərin qayçı yarasına, şəhə həsrət ləçəklərinə kədərlə baxacaq, qan-qarğış, ya da dualı piçiltilərini dinləyəcəyik... Həyatımızın görə bildiyimiz ya bilmədiyimiz rəngləri var, eşidib-eşitmədiyimiz səsləri var. Amma hər kəsi səsləyən bir səs də var ki, onu başqası eşitmir. Çünkü uzaqdan eşidilmiş kimi görünən bu səs, əslində hər kəsin içindən qopan haraydır, bəlkə də nicat yoludur. "Ağlim kəsəndən hey məni Qeybdən bir səs çağırır". Görünür, bu səsə bağlanıb, bu səsə aldanıb yaşayıraq, bu səsin nidasına ümid olub baş alıb gedirik, səsə gedirik...

O səsdi məni ağladan,
O səsdi məni kiridən...
Qalıram yolayırıcında
Öndən gəlir, ya geridən?

O səs tək məni səsləyir,
İşlə yox bir ayrı kəsnən.
Ətəyindən tutu bilsəm
Çixib gedəcəm o səsnən.

Bu şeirdən sonra da öz səsimizə qulaq kəsilirik. O səsi tutmağa, haqqqa, nicata tələsirik... İlham Qəhrəmanın sadə, aydın, oxunaqlı şeirində çoxlarının əllaməliklə yarada bilmədiyi dərinlik var, çoxlarının nail ola bilmədiyi təmizlik, saflıq var. Bunun bir şərti onun mənəviyyatı, daxili aləmi ilə bağlıdırsa, digəri onun dili ilə bağlıdır. Dil isə hər bir şairin tək milliyyəti demək deyil, həm də onun mühiti, mənsubiyyəti deməkdir. Onun şeirlərinin cazibəsi onun dilindən başlayır. "Mübaliğaya yol vermədən demək olar ki, həm öziндən əvvəl, həm də hələki sonra ədəbiyyata galən müəsir şeirimizin nümayəndələri içərisində İlham bu cəhətdən hamidan qabaqdadır, bəlkə də əksinə, GERİdədir. Çünkü İlhamın six-six, az qala hər misrasında şeira gətirdiyi bu xalq deyimləri, frazeoloji vahidlər, idiomlar, etnoqrəfik möişət detalları kosmik dəyişikliklər əsri, texnogen erası olan müəsir dünyamızda sürətlə anaxronizmə - dil muzeyinin eksponatlarına çevrilmək təhlükəsi qarşısındadır. İlham şeirində, əslində, onlar yeni həyat, əbədi yaşamaq hüququ qazanırlar" (Ə.Cahangir). "Bir qadın gördüm ömrünüün ikinci çıçək dövründə" - gəncliyi ötmüş,ancaq gözəlliyyini itirməmiş bir qadın – bütün cizgiləri (məsələn, pərişan telləri üz-gözünə halə tutub, dodaqları görsən, deyərdin ağızında lala tutub) orijii-

nal ifadə tərzində təsvir olunur. Məsələ bu təsvirlərdə deyil. Məsələ şeirin sonundakı “qalay çəkdi” ifadəsinin bədii-estetik və məntiqi gücündədir:

Gözünü qaldırıb
mənə bir baxmaq baxdı -
kirpikləri halay çəkdi.
Bu qadın
ömrünün ikinci çiçək dövründə
hisslərimi təzələdi,-
içimə qalay çəkdi...

Tənəzzülə doğru gedən gözəllik ölezimiş hissləri təzələyir və üçüncü “çiçəklənmə” məqamını yaradır. Məişət ifadəsi kimi işlətdiyimiz qalaylamaq (mis qab-qacaqlar paxırlayıb qalanda qalayçılar onu qalayla təzələyib par-par parıldadıb gümüşü rəngdə sahibinə qaytarıldılar) anlayışı şeirdə yeni estetik dəyər qazanır və düşündürүүчү final üçün məntiqi vasitəyə çevrilir. Şair-lərin dilində ayrılığın minbir çeşidli ifadəsini eşitmışık. İlham Qəhrəmanın şeirində isə arxaik məişət detalının mənalandırılmasına diqqət edin:

Sevgi gəldi sirr gözündə,
Tutdum onu pir gözündə.
Ayrılıq bizə xurcundu, -
Hərəmiz də bir gözündə.

Kiməsə, nəyəsə yüksəlnmiş bir xurcunda yol gedir. Onsuz da bu yol gedilir, Qoşa gedilir, ayrılıq tərəzisinin iki gözündə... Onun “Çoban” şerində “eyni açıldı”, “alaçıq”, “erkəc”, “perik salmaq”, “arxac” kimi ifadələr məişə-

timizin və dilimizin dünəninin şəkli kimi əks olunur. Onun şeirləri dilimizin təbiəti ilə səciyyələndiyi üçün onun simasını da əks etdirə bilir. İlhamın şeirlərini oxuyun - dilimizi sevəcəksiniz. Özünüzü Qarabağda - Şuşada, Turşsuda, Cıdır düzündə, Laçında... hiss edəcəksiniz. Bakıda oturduğunuz yerdə bu yerlərin meşəsindən, dağından, bağından gələn hava ilə təzələnəcək, torpağından, gülündən-çıçeyindən gələn qoxu ilə məst olacaqsınız. Və bir səs eşidəcəksiniz - sizi o yerlərə səsləyən imdad haraylı bir səs...

İradə Musayeva
Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, tənqidci

İlham Qəhrəman

SEVGİ

Yenə sevgidi gələn,
Qoy gəlsin xətri xoşdu.
Üstümə qanad salar,
Qanadı, çətri xoşdu.

Tanrı xoş saatında
Məni yadına saldı.
Bundan gözəl yol varmı
Sevgi ürəyə yoldu.

Təzələndim – elə bil
Dağlara qar ələndi.
Sevgisiz olan bəndə
Mürəkkəbsiz qələmdi.

13.01.2008

BÜLBÜL

Sən demə gül üçün can üzən quşun
Naləsi kədərin şövqüdü, bülbül.
Dünya qara geysin, bu oxuduğun -
Nə yaman yanıqlı şərqidi, bülbül.

Haqqın biz tərəfdən kəsildi rəddi,
Sevincim kədərin yanında pərtdi.
Gah təzyiqim yendi, gah ödüm artdı,
Bir yandan ciyərim bərkidi, bülbül.

Sevda ruhun cana eşq nəməridi,
O həm yox, həm də ki, yoxdan varıdı.
Desələr: çəkdiyin nədən sarıdı,
De, bizə çəkdirən sevgidi, bülbül.

28.09.2007

TƏCNİS

Özündən irəli, yar, ədan baxır,
Gəl gör, gör kim hər gün yaradan baxır...
Yerdən biz, göydən də Yaradan baxır -
Bizə yol qoymadı, bir yol demədi.

O sənin qurdundu, o da keçindi,
O necə dolandı, necə keçindi,
Allahın ver günü öldü, keçindi
Əl atıb saçını bir yol, demədi.

Eşqdə ya qorxdun, ya man eylədin,
“Ya sən ölcəksən, ya mən!” eylədin,
Bir belə İlhamaya yaman eylədin
Üzünə vurmadı, bir yol demədi.

10.01.2013

YERİM ELƏ DARDI

Onsuz da düşmüşəm öldüm-öldümə
Sən də gülə-gülə süzüb öldümə.
Yaranmışdan xardı, aşiq bu gülü –
Qoxlayıb öldü nə, üzüb öldü nə?!

Məni qoyub getdin, vəfasız dayan,
Atılmış sevdanın güdazindayam.
Yerim elə dardı, it ağızindayam,-
Ağzında gedirəm üzüöldümə.

Yada sal, İlhamı... yaxud nə olar,-
O qəmli nəgməni oxut, nə olar.
Məni çayaşağı axıt nə olar,-
Məni çayyuxarı gəzib öldümə.

Avqust, 1998

GÖZƏLLƏMƏ

Şəhərdə bir gözəl gördüm,
Nur tayası deyərsən.
Şəhərdə bir gözəl gördüm
Bax, gözünə su ver sən.

Sağ-a-sola naz satır,
Əriyin əzdirirdi.
Gözəlliyi uşaqtək
Şəhərdə gəzdirirdi.

Bəxtəvər olsun başına
Bu gün xeyirdi şəhərə.
Elə bil əhd eləmişdi,
Yandıq verirdi şəhərə.

Fərqi nədi haradı,
Bakıdı, ya Şəkidi.
Şahdı - gözəllik onun
Səltənəti, mülküdü.

Geyimindən nə deyim,-
Tərs kimi də yayıldı.
Tamaşası qocaya
Uşağın şirni payıldı.

Soyuq suya düşmüş kimi
Onu görən ahı çəkir.
Elə usta addım atır
Bədənidən ruhu çəkir.

Ağzı açıla qalmaq
Baxanın heyranlığıdı.
Harda ayaq saxlasa,
Torpağın bayramlığıdı.

Kim irəli dura bilər,
Bir baxır toydan oxuyur,
Bir baxır vaydan oxuyur.
Şükür qüdrətinə, Ya Rəbb,
Bakının tən ortasında
Gözəllik meydan oxuyur.

10.01.2008

ULDUZLU GECƏ

Ulduzlu gecədə
bıçaq altda xoruz qanıtək
ürəyə təpən sevgiylə
Səni düşünmək
necə də gözəldi.

Ondan da gözəli
Səni görmədən –
Tanınmaza-bilinməzə
düşünmək...

30.06.2008

MARINA

Cü-cü - deyəndə
dənə yüyürən quşlar kimi
Sahilə qaçır -
ləpələr pıçı-pıçı.

Ay Xəzərə sancılmış xəncər,
Gecə köynəyində
çimən qadın
mələyə bənzər.

03.07.2008

GÖRÜŞ

Səni tapdım elə bildim
Əl tapdı ağrıyan yeri.
Aramızda nə taledi -
Fələyin qarğıyan yeri.

Bilən bilir sevgi deyil,
Ərlə arvad istəklidi.
Üzündə yaş güzgüyü bax
Görünən sevgi şəklidi.

Aradan çox sular axdı
Axan sular dəniz deyir...
Gözünü körpə uşaqtək
Kimdi tez-tez çımizdirir?!

17.11.2009

* * *

Xatırələr payıza çalır,
Rəng verib rəng alır.
Sən o xatırələrin
Qızılısan, gümüşüsən.
Çay yenişə axır, gülüm,
Xəyalımın yenişisən.

05.12.2011

SEVGİ DURNA ÇIRAĞIDI

Telli balam,
sevgi sövq-təbii gəlir,
Adamı bir bəxtəvər kölə edir, -
aşiq salır.

Səni gah ağladır,
gah güldürür,
Hissləri qarışq salır.

Telli balam,
sevgi durna çirağıdı -
sevən harda olsa,
yoluna işiq salır.

29.09.2012

AYRILIQ

Gördün, telli balam,
iş gəlib hardan haraya çıxır?!

Ağ getdiyin yollar
bir döngədə qaraya çıxır.

Elə bil suda yaşayana
qəfil qədər hökm edir
quruya çıxır.

04.10.2012

* * *

Bulanıq su qaldıqca
dibinə çökən kimi
Sənin sevgin mənim
dibimə çöküb
Azca çalxansam
tamam sən olacam!

16.11.2013

İKİNCİ ÇIÇƏK DÖVRÜ

Bir qadın gördüm
ömrünün ikinci çiçək dövründə.
Ayna sularda
yellənən Günəş kimi
gözəlliyi gözümdə oynadı.
Baxdım, gözlərim qamaşdı,
baxdım, doymadım.
Pərişan telləri
üz-gözünə halə tutub,
dodaqları görsən,
deyərdin ağızında
lalə tutub.
Qırımdından-
“Gəl məni gör,
dərdimdən öl”,
Duruşundan
dolu buluddan yağış kimi
işvə yağır.
Üz dəniz,
qaşlar dənizdə
yoxa çıxan cığır.
Yadımda qalmadı
o mənə nədən danışdı,
səsi içimdən gələn
“Əlhəmdülillah!”
duasına qarışdı.
Gözünü qaldırıb
mənə bir baxmaq baxdı -
kirpikləri halay çekdi.
Bu qadın
ömrünün ikinci çiçək dövründə
hisslərimi təzələdi,-
içimə qalay çekdi...

Fevral, 2002

XANIM E. ÜÇÜN

Çoxdan yatmışdım
sevgi üzümün üstünə,
Kim idi yenə çevirdi
avandımı tərsinə?!

Ayıldım – ayılan kimi
dövrəmə, çevrəmə baxdım.
Ovuşdurub gözlərimi
məni çevirənə baxdım.

...Gözlər xumar dana gözü,
kəkil gördüm palma kimi.
Şad olsun Allahi!
Çevirdi təzələdi məni,
Elə köhnəlmışdım –
it ilindən qalma kimi.

Yenə şirin piçiltilar
qulaqda yuva eylər,
qulaqda gecələyər.
Yenə göyrəçin məmələr
dodaqda yuva eylər,
dodaqda gecələyər.

Yenə əllər, ayaqlar
çırpinar kəpənəktək.
Can oynar bünövrədən
uçunar kəpənəktək...

Avqust, 2003

HÜSNÜ GÖZƏL OLANA

Xəyalımda xəyalın
Canımın canı kimi.
Gözəlliyyin aşiqə
Ölüm fərmani kimi.

Səni görən od tutar...
Yandırıa-yandırıa gəz.
Şəhəri nazına tut,
Sındırıa-sındırıa gəz.

Həsrətindən süzülən
Yaşın minnəti olsun.
Qılincin qında durmur,
Başın minnəti olsun.

İyul, 2001

GƏL, ÖZÜNÜ ÇAĞIR, MƏNDƏN

Ruh bədənlə yola getmir,
Ruhum ayrılır bədəndən.
Mən gedirəm, sən qalırsan,
Gəl, özünü çağır, məndən!

Deyirsən mənim nəyimsən,
Məni unutdun niyə sən?
Ya sən həmənki deyilsən,
Ya ayrı mən baxır məndən.

Özün kaman, özün oxsan,
Dartılıb görərsən – yoxsan.
Gör hava istidi, yoxsa –
Əcəl təri axır məndən?!

İyun, 1996

ALLAH QOYSA, GƏLƏCƏYƏM

Sən fikirləş, bir əməl qur,
Hay-haray sal, gələcəyəm.
Özünü ölmüşlüyə vur,
Kəndə "vay" sal, gələcəyəm.

Birdən açılsa bu kələk,
Sənə gülək, mənə gülək...
Mən sayanı zalım fələk –
Yenə saysa, gələcəyəm.

Nə ağlarsan zülüm-zülüm,
Ayağının altda ölüm,
Daş altda olsa da əlim –
Allah qoysa, gələcəyəm.

Dekabr, 1999

GÖZÜN OLSUN

Gülü qoxlayıb döşünə
Hər taxanda gözün olsun.
Güllər qarışar – qan düşər,
Yar, yaxanda gözün olsun.

Sevən gör nə hayındadı?_
Sevgidə yanlış qandadı.
Yarı canım yanındadı,
Yarı canda gözün olsun.

Bülbülü bağdan çıxmazlar,
Sevib yalqız buraxmazlar.
Qurbana belə baxmazlar,
Qurbanında gözün olsun.

Dekabr, 2000

QADIN

Bu gün mən sənin üzünə
Üzə üz bağladım çıxdım.
Bərabərə gəlmək üçün
Özümü topladım çıxdım.

Ürəyimin istəklisi, -
Ürəyi daş olan qadın.
Ömrümdə əlim dəyməyən,
Ömrümü yaşayış qadın.

Görürsənmi pəncərədən
Boylanır ay, iliq baxır.
Sevdi, dilinə gətirmə,
Sevgidən ayrılıq baxır.

Fevral, 1999

CAN ODUM, CAN ALOVUMSAN

Sən hardasan, can ordadı,
Can canımdan perikdi.
Can odum, can alovumsan,
Həsrətin də körükdü.

Dünyada ən gözəl sözlər
Sevginin adınadı.
Gedirəm səni sevməyə,
İşimin adı nədi.

...Kəndinizdən keçəndə
qapıya çıxmadın... keçdim.
Ağzım sənə əyildi...
dünyaya baxmadım keçdim.

May, 1998

BİR QIZ VARDI

Ağacdan yarpaq düşəndə
Gözüm düşən bir qız vardı.
Axşamacan dərdim-odum –
İşim-peşəm bir qız vardı.

Əda gördüm ədasından,
Can doymazdı qadasından.
İki daşın arasında
Görüşdürüüm bir qız vardı.

Sarvan, yerdən göy üçün çək,-
Mən ah çəkim, sən köçün çək.
Budaq üstə göyərçintək
Öpüşdürüüm bir qız vardı.

Şəkli xəyalımda durub,-
İncə, məsum, boynuburuq...
Əlimi dizimə vurub
Çox demişəm bir qız vardı...

2001

YAŞADIN BÜTÜN ÖMRÜMÜ

Atdın...
Mənnən də bərabər –
Yaşadın bütün ömrümü.
Dözürəm...
Eldən ayıbdı
Çürütdü tübüñ ömrümü.

Sevgidən özgə nə işdi? –
Dəyişdi, hər şey dəyişdi.
Bu sevgi ökiüz-qayışdı
Yaşadım cütün ömrünü.

Yara yeri, sağ yeri nə?!
Borcdu...
Qoydum nağd yerinə -
Sağ yerini ağ yerinə -
Üstünə örtün ömrümün.

Sentyabr, 1997

NƏĞMƏ

Ömrümə yazdım bu günü –
Ovçu könlümün ov günü.
Tanrı göndərir sevgini
Vədə gəldi sənlik deyil.

Pəncərəndə şam göründü,
Bir qərib axşam göründü,
Gözlərində nəm göründü
Axı hava nəmlik deyil.

Yerim dalda bir adaydı,
Bir adaydı, bir odaydı,
Bir qız bura da adladı
Sevər oldum mənlik deyil.

30.11.1996

SEVİNDİ

Durub sənə tərəf gəldim,
Gəldim ayağım sevindi.
Salam verdim dilim-ağzım,
Əlim, barmağım sevindi.

Eşq nağıldı...
vardı, yoxdu,
Güntək üstümə şaxıdı.
İlk məktubunu oxudum,
Gecə çırağım sevindi.

Adına bir ağac əkdir,
Əkib dibilə su çəkdir,
Yaz gələndə çiçəklədi,
Çəpərim, bağım sevindi.

May, 1999

ÇIXIR

Gedirsən... gör nəyim qalib,
Sinəmdə göynəyim qalib.
Əynimdə köynəyim qalib,
Dərim boğazımdan çıxır.

Nar ağacı – gülü qanlı,
Ruhum oldu dəliqanlı.
Sənin sevgin əliqanlı
Mənim doqqazımdan çıxır.

Yerin-göyün əvəzinə
Bir dəfə baxım üzünə.
Canım “sevirəm” sözünə
Qoşulub ağızımdan çıxır.

İyun, 1999

KÖHNƏ DƏRS

Dedin:

-Tanımadım?!

Nə deyim, gülüm,

Sənə həsrət qalan ilinən mənəm.

Yazı taxtasında köhnə dərs kimi,

Zalım, yaddaşından silinən mənəm.

Iyun, 2003

1

Ağ köynəkdə qan bəllidi,
Sən mənə köynəklik al, al.
Ya sən məni heç oxuma,
Ya da əlinə dəsmal al.

Yenə o günlərə qayıt,
Dəsmalının küncün islat.
Xəbər göndər “gələcəyəm”,
Yalandan günü günə sat.

Gəlmirsən canın sağ olsun,
Təki sağ sorağın gəlsin.
Sarışı dəyişir, nolar,
Yarama sarığın gəlsin.

Səndən qalan xatırələr
Dünyanın təmiz yeridi.
Sənin məhəbbətin canda
Qurumuş dəniz yeridi.

Qurumuş dəniz yerinə
Ovcumda su daşıyacam...
Məndən arxayı ol, həkim
Deyir ki, çox yaşıyacam.

Fevral, 1999

Sən olan yerlər necədi,
Buralar yaman tünlükdü.
İl ildən pis gəlir, gülüm,
Həsrətin yamangünlükdü.

Mənim halımı soruşma,
Göz yaşlarım bildir-bildir...
Sən gedəni heç bilmirəm
Bu il öldüm, yoxsa bildir?!

İlhamın dərdin sorsalar,
Deyərsən: yarası mənəm,
Üzübelə sinəsində
Dərdlərin sırası mənəm.

...Bəlkə sizə tərəf gəldim,
Axşam bulaqda olarsan.
Deyirlər İlham itibdi,
Gözdə-qulaqda olarsan.

May, 1999

Sən gedib qayıtmadın, mən
Öldüm, ölümdən qayıtdım.
Ölsəm canım qurtarmışdı.
Sənin əlindən qayıtdım.

Niyə bir sədan gəlmədi,
Mən də sədanı qaytarım.
Eştdim naxoşlamışan,-
Gəlim qadanı qaytarım.

Lalə bağritək sinəmdə
Sevgimizin yeri getdi.
Gəlib baş çəkmədin, zalım,
Bu il yaman geri getdim.

Mənə də qiydilar, gülüm,
Bülbülə bıçaq çəkənlər,
Dəhnədən suyu döndərib,
Çəməndən çıçək çəkənlər.

Yaza çıxan sal buz kimi
Əriyən can dərdə yemdi.
İçim xarabaya dönüb,
İçimin bayquşu kəmdi.

Məni hara aparmışan?
Hələ də bilə bilmirəm.
Sevgidə elə azmişam, -
Özümə gələ bilmirəm.

Allah deyəndən demirdin,
Sən onda yaman zalimdin.
Məni məndən kim alardı?!
Mən səndən ucuz alındım.

Aşıqə səni sevməkdən
Dünyada üstün nə gələr?!
O gül sifətini görsəm,
Sifətim üstümə gələr.

Mən mən olum, sən də sən ol,
Hər gün ağlat, kirit məni.
Aləmə möcüzə göstər -
Gah öldür, gah dirilt məni.

May, 2001

Getməyə qatar olmadı,
Xəbərə çapar olmadı.
İstədim ki, özüm gələm,-
Canımda tutar olmadı.

Sevgi gəldi sərr gözündə,
Tutdum onu pir gözündə.
Ayrılıq bizə xurcundu,-
Hərəmiz də bir gözündə.

Ah çəkdik – aha baxmadı,
Yaşlı yanağa baxmadı.
Allah üzümüzə baxdı,-
Şükür, günaha baxmadı.

Durub gendən soruşsunlar,
Can evindən soruşsunlar,
Özüm yerimi bilmirəm,
Məni səndən soruşsunlar.

Gül gördüm, güllüyə gəldim,
Avdala, Şelliyə gəldim,
Yanına gələ bilmədim,
Havayı gülləyə gəldim.

May, 2001

Nə vaxt yadıma düşürsən
Canımın yeri ağriyır.
Durnalar səni deyirdi:
Bir nazlı pəri ağlayır.

Bizə də bir damla düşdü
Ayrılığın dənizindən.
Mənim ağızımla öpərsən
Yalqızlığının nəm üzündən

Dilim də gəlmir deməyə
Adamlar pisdilər, gülüm.
Altında görüşdürüümüz
Ağacı kəsdilər, gülüm.

Ta bu şəhərdə qalmadı
Bizim bir qarış yerimiz.
Bir evin ortasındadı
O əziz görüş yerimiz.

2002

6

Gəzirəm əlimyandıda
Səni gördüm deyən yoxdu.
Yerin üstə, göyün altda
Yerin-yurdun bəyəm yoxdu?!

Bir belə səni gözlədim
Əl məndən...

ətək geçikir.
Bu ilki yaz eynən sənsən,
Yaz da sənintək gecikir.

Daha ölürləm - məhlədə -
Hay düşüb,
sən də haya dur.
Dirinə yiye durmadın,
Dur, gəl, ölünə yiye, dur.

Aprel, 2003

Ey dil, sünbülündə sular oynasın,
Sən məndən döndüyün gündən ölürəm.
Məni güllələyib say öyrənirdin,
Bir! Durdum...
Beş! Durdum... mindən ölürəm.

Bir səndən o yan var, bir də bəri var,
Mənə nə eyləsən, eylə - yeri var...
Ölümə yox desəm dilim quruyar,
Mən səndən dirildim, səndən ölürəm.

Kim idi dar vaxtı çalırdı udu,
Gözümdən caladı, üzümü yudu.
“Öz əlim, öz yaxam” deyilən budu –
Mən elə sən idim, məndən ölürəm.

Noyabr, 2005

Məktubunu sən bilirəm
Gözümə təpirəm səni.
Günəş sudan öpən kimi
Uzaqdan öpürəm səni.

Sənsiz yaşamışam?!
Matam!
Gözəl adındı tək butam.
Adını tutmuşam, şadam,
Qoy, şad olsun verən səni!

Ayrılıqlar nə yol qoyur,
Nə yol qoyur, nə hal qoyur?!
Sevgi yerində fal qoyur
Hələ də sevirəm səni.

27.10.2011

9

Vüsal bizdən o tərəfə,
Ayrılıqlar bəri düşür.
Sən hər yadıma düşəndə
Yeddilliyim geri düşür.

Çox da yanında biri var
Mən də gənnən dolanıram.
Kölgəmi gün dolandırır,
Mən də sənnən dolanıram.

Üzünün xoş aynasınınan,
Gözünün zil qarasınınan,
Bu gün xatırladım səni
Sinəmin “Sən” yarasınınan.

06.10.2013

YADINA GƏLİRİMİ

Yadına gəlirmi mən öldüyüm gün,
 Bilmədin, təxminən, saat neçəydi?
 Harda yıxılmışdım əlim sinəmdə,-
 Hansı ağaç dibi, hansı küçəydi?

Xəbər necə çatdı kəndə-kəsəyə,
 Kim toyda, kim qəfil yasda eşitdi?!
 Deyirdin mən sağ baş aparmayacam,
 Başım üstümdəydi, yoxsa itmişdi,
 Yadına gəlirmi mən öldüyüm gün?

İlin hansı fəsli, hansı ayıydi,
 Çiçəklər açana – yaza çıxdımmi?
 Ölüm xəbərim gələndə
 Başıaçıq, ayaqyalın
 Qaçib doqqaza çıxdınmı...
 Yadına gəlirmi mən öldüyüm gün?..

Ağaclar duyuq düşəndə
 Yarpaqlar xəzəl oldumu?!
 Mən bir gözəl oğlan idim,
 Ölümüm gözəl oldumu?!

Meyit doqqazdan çıxanda,
 Gözün son dəfə baxanda,
 Yandımı canın ah çəkib?!
 Qəlbinə şeytan girmədi,
 Qəfil ağlaya-ağlaya
 Gülmədin şaqqanaq çəkib?!

Dostlardan hansı zəng edib –
“Çoxdan İlham görünməyir...”
Deyib məni xəbər aldı?!
Başdaşimdə iki rəqəm
1959...
Sonra “tire” ...hansı rəqəm
Mən oldüm – bəxtəvər oldu?
Yadına gəlirmi mən oldüyüm il?!

Dekabr, 1999

BİZƏ GƏLSƏN, GƏTİR, MƏNİ

Qaldım kəndin qıraqında,
Çıx, bu itdən ötür məni.
Bağçanızda açan nədi?-
Məst elədi ətir məni.

Gördüyün çoxum-azımdı,
Hər nədi - tale yazımdı;
Can bu gün mənə lazımdı,-
Bizə gəlsən, gətir, məni.

Çıxb itdən ötürmədin,
Məni mənə yetirmədin,
Bir gül verdim götürmədin,
Ölürəm gəl, götür, məni.

1998

QU QUŞU

Deyir, Qu quşları
amansız sevir,
Məni bu sevginin
başına döndər,
Məni bu sevginin
başına çevir,
Ağlama, Qu quşu.

Şərt o deyildi ki,
mənə gələsən,
Şərt o deyildi ki,
mənim olasan,
Mən nə bilim axı
sən məni sevib,
Sən özün özünə
qənim olassan.
Ağlama, Qu quşu.

O nə səsdi elə -
ası düşmüsən,
Yenəmi dünyayla
dava qurmusan?!
Mənim ürəyimin
sağ yeri yoxdu,-
Sən necə orada
yuva qurmusan?!

Ağlama, Qu quşu.

Dünyada hər şeydən
ötədi sevgi,
Nə olsun ev deyil -
butadı sevgi,
Mənə bu yaşimdə
xatadı sevgi,
Ağlama, Qu quşu.

Bilmirdim Qu quşu
amansız sevir,
Məni bu sevginin
başına döndər,
Məni bu sevginin
başına çevir,
Ağlama, Qu quşu...

May, 1997

KİM ÖLƏ, KİM QALA

Ədan elə kəsir qılınc yalandı,
Qılıncı arxayı qına qoymusan.
Yanmış, əvvəl-axır çıxacağın var,
Vallah, sən özünü qana qoymusan.

Bu gün əziz gündü, cümədi sabah,
Əziz gün qan salma, sayılar günah...
Kim olə, kim qala - Allaha pənah!
Yenə zülflərini yana qoymusan.

İlham isinmədi istinə sənin...
Əldə bıçaq duram qəsdinə sənin.
Qanımı tökərəm üstünə sənin,-
Deyərlər, bəzənib xına qoymusan.

Noyabr, 1999

GÜLSƏNƏM

Canım Gülsənəm,
Səndən nələr çəkmədim...
Əvvəl əlimi çəkdirim,
Sonra gözümü çəkdirim.
İndi də bala-bala
dərdini çəkirəm.

Iyul, 2003

DARIXIB GƏLMİŞƏM

Qapını niyə açmırsan,
Ay zalım, darıxıb gəlmışəm.
Qoxma, bizi görən olsa,
Deyərəm, karixıb gəlmışəm.

Kölgədən günə düşmüşəm,
Sevinə-sevinə düşmüşəm.
Gör, bir nə günə düşmüşəm,
Gör, necə sınıxıb gəlmışəm.

Gələrdim yolu düz tutub,
Əlimi-qolumu söz tutub...
İnan, üzümə üz tutub -
Yüz dəfə duruxub gəlmışəm.

Aprel, 1998

DAR AĞACI

Dünyanın malında
gözümüz yoxdu,
Könül tək sevginin
yalavacıdı.
Boynumuza düşən
sevgi kəndiri,
Sevilən hər qadın
dar ağacıdı.

Avqust, 2004

* * *

Bu sevgi bir qədəh
şərab kimiydi...
Kefli adamlar kimi
sevgiləndim.
Nallandı könlümə
Tanrının bu sevgisi də.
Kefli adamlar kimi
çıxdı yadımdan hər şey
Çıxdı yadımdan dünyanın
soyuğu da,
Çıxdı yadımdan istisi də...

Noyabr, 1996

BİLİRƏM

Bilirəm ay işığında
Çıxanda dəniz qıraqına
İkinizin tək kölgəsi –
düşən zaman
sən nə deyirdin
sevgilinin qulağına.
İnanmırsan?!

Onda qulaq as.
Deyirdin, sevgilim,
mən öləndə neyləyəcəksən,
məni necə oxşayıb,
ağlayacaqsan,
üstümdə hansı ağını
söyləyəcəksən?!.

Bütün sevənlərin
sualıdır bu,
Bütün sevənlərin
cavabı da bu:

-...

28.11.1996

ÖLƏNDƏ SAÇIMI DARA

Öləndə saçımı dara, sevgilim,
Qəbrimin içində ətir tök, bir az.
Bəlkə, çıxdım orda adam içində,
Əzik kəfənimə ütü çək bir az.
Durram hüzurunda – məni mələklər
Sorğuya-sualı birdən çəkərlər.
Qısqanma Tanrıının mələklərinə,
Əlini uzadıb gül ləklərinə
Bir dəstə gül bağla, məzarıma qoy.
Mələklər yanında gülsüz qalmayım,
Cavabsız qalmayım, dilsiz qalmayım.
Bilirəm, sənə də bir gün vermədim,
Oğluma-qızıma bağışla məni.
Oxşayıb yola sal alqışla məni...
... Öləndə saçımı dara, sevgilim,
Qəbrimin içində ətir tök, bir az.
Əzik kəfənimə ütü çək, bir az.

Oktyabr, 1996

MƏNDƏN GEDİRSƏN

Ovçuya tuş gəlmış
ov kimi ürküb,
Üz-üzə gələndə
gendən gedirsən.
Sən mənim o qədər
özüm olmusan
Gedirsən –
hələ də məndən gedirsən.

25.09.2007

İlham Qəhrəman

İlham Qəhrəman

YUXU-1

Əyan oldu mənə sonuncu sirrim,
Qalmadı daha bir dərdim dünyada,
Öldüm - ölümü də gördüm dünyada.
...Gördüm ki, ölmüşəm səhərə yaxın,
Bir yol qırağıdı - şəhərə yaxın.
Keçir dörd yanımdan -
axır adamlar,
Boylanır... harasa baxır adamlar.
Biri də gözünün ucuyla baxmir,
Qardaşım da baxmir,
bacım da baxmir...
Dost qoyur özünü görməməzliyə,
Baxıram, irəli duranım yoxdu,
Ağlayıb saçını yolanım yoxdu.
Elə bil tutulub qolum-qanadım,
Mən elə key kimi baxıram mənə,
Yaman yer elədi axırim mənə...
Öləsən, irəli duran olmaya,
Öləsən, ortada qala meyidin.
Axırı qaçasan haraya özün,
Deyələr hardadı, bala, meyitin?..
Deyələr ölmüşən, qan olmayıb ki,
Toxtaq ol,
ölmüşən,
canın sağ olsun!

May, 1997

YUXU-2

O gecə yuxuma şeytan əl qatdı,
Əl qatdı - vayğada məni aldatdı...
Canım çarpayıda yatlı qaldı,
Ruhum kölgə kimi çıxdı bədəndən,
Elə bil xəncəri çəkdilər qından.
Bir qız yer üzündən qopardı məni,
Sehrli aləmə apardı məni.

Dörd tərəf ağappaq süd dumaniydi,
Qızın ağ köynəyi yelçəkən idi.
Açıldı qollarım qanad əvəzi,-
Uçdum arxasınca əl çəkəmmədim.

Uçurdum,-
Uçduqca yol aparırıdı,
Nə bilim, bəlkə də hal aparırıdı...
Elə bil qız mənim tanışımıydi,
Elə bil min ildi sevirdim qızı.
Baxıb gülümsəyir xeyir-duayla,
Başımın üstündə Zöhrə ulduzu.
Gördüm gün çönübdü - tərsinə düşür,-
Kölgəm ulduzların üstünə düşür.
Ulduzlar örüşə yayılan quzu,-
Həm təkdi, həm cütdü, həm də üçəmdi.
Bütün planetlər kənddi, şəhərdi,
Bu sonsuz fəza da yoldu, küçədi.

Qız elə gözəldi -
göz qamaşdırır,
Tez-tez sual verir -
məni çasdırır.

Gah sağa, gah sola süzür dumanda,
Bir ağ balıq kimi üzür dumanda.
Bir bağ var - içindən bir arx su gəlir,
Burnuma cənnətin qoxusu gəlir.
Hardasa bir hava çalınır udda,
Kefim yuxarıdı Ala buluddan.

Bu dəm səs eşitdim:
-Nəyə gülürsən?!
Utana-utana durub geyindim,
Bir az ora-bura gəzib deyindim.
Başımdan dağıldı yuxu dumانı,
Gündəlik qayğılar çulğadı məni.

1999-2002

YUXU-3

Gördüm ki, özüməm pirani yaşda,
Çıxbı dayanmışam bir uca qaşda.
Saqqalım sallanır şəlalə kimi,
Körpələr mənimlə əylənilə gedir.
Tutub saqqalımdan dəcəl uşaqlar
Saat kəfkiritək yellənilə gedir.

Məni ağaç bilib köçəri quşlar
Çiynimə qonurlar nəfəs dərməyə.
Gedəndə sözümü höccələyirlər.
Leyləklər başımda yuva bağlayır,
Sərçələr saçımıda gecələyirlər.

Cibimdə bir ilan yuva eyləyib,
Yaz girdi yuvada yumurta qoyur,
Yay girdi bir sütlü bala çıxardır.

Sonra da qolumu yola oxşadıb
Balasın qolumda yola çıxardır.
Çiynimə qalxanda bu körpə ilan
Quşları yarpaqtək uçurur məndən.
Quşların səsinə diksinib baxan
Körpə uşaqları qaçırır məndən.

Hamı tamaşaya dayanır gendən,
Quşlar qanadını saxlayıb baxır.
Gözlərim qırğa çəkilib məndən,
Gözlərim halima ağlayıb baxır.

Sürünüb sağ-sola gəzir bu ilan,
Elə bil canımda buz hərləyirlər.
Deyərsən anamın qollarıdı bəs -
Zavallı başıma duz hərləyirlər.

Üzümdən, alnimdan sıvişib keçir,
Çiynimdən sallanıb belimə yenir.
Qırılısa, yazdığını sətrə bənzəyir,
Düzəlsə, bir qəşəng qələmə dönür.

Qəlbimə nə damır bu dar məqamda?!
Bu ki işarədi hətta maymağa.
Bu ilan yazdığını qələmdi, fələk,
Gəlibdi ömrümə nöqtə qoymağa.

Əl deyirəm, əl tərpənmir,
Dil deyirəm, səsim gəlmir.
Məni ilanın ağızından
Almağa bir kəsim gəlmir.

Soyuq, başı yasti ilan...
Olmaç belə qəsdi olan.
Yüz illərin dostu olan
Qasım gəlmir, Məsim gəlmir.

Bircə hovur dincəlmədi,
Çaldı, çalmadı?- bilmədim...
Öldüm, ölmədim?- bilmədim...
Ta gördüm nəfəsim gəlmir.

...Axırda görürəm dörd yanım otdu,
Mən də nə tərpənir, nə də dinirəm.
Bu adam sifətim yoxa çəkilir
Mən də günü-gündən ota dönürəm.

Qış gəldi - qalıram torpağın altda,
Qış çıxdı - torpaqdan baş qaldırıram.
Payızda quruyan ot bədənimi
Baharda cücərdib yaş qaldırıram.

...O günü qəribə bir yuxu gördüm...
Başına gələni bilirmişəm mən.
Gördüm ki, adamtək ölüb getmişəm,
Gördüm ki, ot kimi dirilmişəm mən.

2001-2003

İlham Qəhrəman

İlham Qəhrəman

BAKIDA QIRILAN AĞACLARA ELEGIYA

1

Hər gecə baltalar
çarxa verilən,
Hər səhər ağacı
kəsilən şəhər.
Hər kəsilən ağac boyu
əli Allah ətəyindən
üzülən şəhər.

2

Gör nə vaxtdı qara bayram,
Qara aydı ağaclarla.
Üstə amanat yuvalar,
Kimlər qiydı ağaclarla?!

Kimsə acımadı belə,
Vecinə heç kəs almadı.
Kölgə saldıqları şəhər
Onlara kölgə salmadı.

Balta səsinə diksinib
Ağaclar yol boyu ağlar.
Sərvι, zeytunu, çinarı
Ocaqda qol-boyun ağlar.

Şamları doğrayan kişi
Evinə hanbala gəzir.
Qurduqları yuvaları
Quşlar ana-bala gəzir.

Asfalta aşanda gördüm,
Gördüm nə təhər yıxılır.
Hər yıxılan ağac ilə
Yıxılır, şəhər yıxılır.

Çıxmaz Bakının yadından,
Ürəyində yara qaldı.
İtlər qovsa pişikləri
Canqurtaran hara qaldı?!

Küləklərdən nəğmə çökən,-
Oxuyan vaxtları vardi.
Onların da bu şəhərdə
Yaşamaq haqları vardi.

Sırası elə seyrəlir
Bu şəhər keçəl görünür,
Hər ağacın kötüyündən
Ağarır əcəl görünür.

Yaşılıını yiğib çöldən
Günəş kimi qürub edir.
Ağaclar tək özü getmir
Kölgəsin götürüb gedir.

04.03.2007

TUT AĞACI

Başına bulud qoyar,
Ayağına yeri geyər.
Şah budağında
ağacdələn təbil döyər –
Tut ağacı.

Biri cir, biri calaq,
Bir ayrisı çəkildi.
Toxmaqçı bir toxmaq vurdu –
dolu kimi töküldü –
Tut ağacı.

Karxana tutan qızlar
Dövrələyər üzük kimi,
Barı ballanib sallanar
Barmaq kimi, əmzik kimi -
Tut ağacı.

Hərə ondan bir cür tutar
ehtiyatı, yarağı, -
Nənələrin saxlancında
tut qurusu,
Dədələrin gizlincində
tut arağı –
Tut ağacı.

Yayın circıramasında
Bir meydan kölgəsi olur,
El dilində “Tutun dibi”
Deyilən ölkəsi olur –
Tut ağacı.

Təkcə biz yeyib sovmadıq,
Qurd-quş yeyən də hesabdı.
Qara-qara qarışqalar
Qışa dolanışlıq tapdı –
Tut ağacı.

Qara tutum – həbəşim,
Ağ tutum ağ şamlarım...
Gündüz gün döyən yarpaqlar
Mürgü döyər axşamları –
Tut ağacı.

Gövdəsi dəvə belitək –
Çopur-çopur, düyün-düyün.
May tezdi, iyul gecdi,
Tutun mövsümü iyun –
Tut ağacı.

Dekabr, 2003

BƏRDƏDƏ ƏRİK MÖVSÜMÜ

(portret-xatırə)

İyunun 2-si 14-ü arası
ilan kimi sürünb
Bərdəni
körpüdə xurcuntayı bölən
Tər-tər çayın sağında –
Türkman kəndində
ərik ağacları
işl-işl yanındı.
Gecə şirmayı yarpaqlar arasından
neft lampası kimi
saralan əriklər
dağ döşündə işıqları sozalan
kənd evlərini,
qarnının xətti
anamın tağ ayrılmış
saçını xatırlatdı mənə.
Şair dostların yeri məlum –
axşam ərik işığında
maraqdan ağızı açıla qalan
kənd adamlarına şeir oxumağın
ayrı ləzzəti varmış.
Bir səhər durdum –
əriklər dərilmüşdi,
Elə bil dağ kəndinin
işıqları sönmüşdü...

2001

Zəyzid

Keçən yay
şəhərin hisi, pası,
qarasından,
avqustun circiramasından
balalarımı Şəkiyə qaçırdım -
Fəridə xalanın
Zəyziddəki evinə.
Fəridə xala
gözəl-göyçək bir arvaddı,
bağ-bağçalı gül arvaddı,
əri ölmüş dul arvaddı.
Biz çatanda gün
qarşı dağa düşdü,
Fəridə xala məni görüb
əl-ayağa düşdü.
Nəvələri gəldilər,
vur-çatlasın –
şənlik oldu.
Sonra hərə bir işə -
Samovar mənlik oldu.
Dəhlizdə süfrə açıldı...
Oğlu Nemət də gəldi:
-Xoş gəldin, şair! – söylədi.
Əvvəl lətifələr dedim,
Sonra da şeir söylədim.

Kənd özü elə tikilib
Dağın qoynuna diklənir,

Kəndin içindən yol qalxır
Dağın çiyninə diklənir.
Qıraqdan baxanda
adam qalır ças,
Dağı ovçu bildim,
yolu patrondaş...

Marxal

Şəki elə gözəldi,
Ürəyimdən bir söz təpir, -
Yurdumuzu həmişə
igidli, arxalı görək.
Balalarım asıldı yaxamdan, -
Ata, gedək Marxalı görək.
Marxal, nə Marxal!
Ağaclar boy-boyaya veribdi.
Allah bura gözəlliyi
Qiya-qiya veribdi.
Tamaşasına iki göz azdı,
Gərək ikisin də borc alasan.
Qəlbində bir sual doğur –
Nə edəsən gözəllikdən
kam almağı, bac almağı
bacarasan.
Yağış astarı üzə çevirmişdi –
Dağın örtüyü
üzüaşağı sürüşmüssdü.
Dağ tumançax görünürdü,
Amma, əzəmət yerindəydi.
Çayı çay axarındaydı,
Ağacı bitərindəydi.

İlahidən çəkilmiş
İlahi sənət yerindəydi.

Qızım böyürtkən dərəndə
barmağına tikan batdı.
Uşaq başa düşdü ki,
şirini əldə edəndə
Adam həm də acı çəkir.
Qəfildən səmada şimşək oynadı
Elə bil keşiş xaçı çəkir.

Kişdən gözüm su içmədi...
Yağışın dalınca seldi.
İns-cins yoxdu haya çata,
Meşədi, çölləmə-cöldü.

Yağış bizi elə tutdu
İsländiq cüllütə döndük.
Qalxıb maşına doluşduq,
Yenidən Zəyzidə döndük.

Şəki

Sən ha özünü öldür – qələm
Şəkini yazmaz Şəki kimi.
Əgər Şəki beşdi - uzağı
Sən də yazarsan üçə kimi.

Xanın sarayına baş çəkdik,
Heyf! Xanı, nökəri görmədik.
Zaman nə yaman amansızdı
Xanın qançəkərin görmədik.

Xanı yoxdu, xan çinar durur,
Xanlıqdan irəli varıldı.
Xan çinarların yaraşığı
Şəkiynən yaribayarıdı.

...Bakıda isti təntitmişdi,
Şəkidə bir az hava aldıq.
Geri gələndə noğul, nabat,
İki qutu paxlava aldıq.

15.06.2009

SABUNÇU RİTMLƏRİ

Sabunçuda təpədəyəm...

Yazı bürüncəkli,
qışçı çılpaq ağaclar
uyuyub.

Məndən sağ çiyin üstə
Xanəmir yaşayır,
Məndən sol çiyinüstə
Zəlimxan Yaqub.

Yuxarıdan baxanda –
damların altında
gizlənən evlər,
Dolama küçələrə
boyunbağı kimi
düzlənən evlər.

Bura Şərqdi –
tor kimi bir-birinə
çulğasıq evlərdə
keçmişin
həzin simfoniyası,
yöndəmsiz,-
əyri-müyrü küçələrin
öz harmoniyası var.
Nələrə şahiddir
bu qənbər küçələr,
bu daş küçələr,
Kasib qoca kimi
əyni nimdaş küçələr.
Diqqətlə keçmişə

qulaq kəsilsən
küçədən ötən
bəy arabasının
çarx səsinə
nal səsinin
qarışdığını,
Əli bigında
qoçuların
nədən danışdığını
eşidə bilərsən...

Mən də burda oluram –
bəri kəllədə,
Musa övladları
yaşayan məhəllədə.
Bu yanda bir dostum olur,-
Elçindi – dış həkimi....
Qaralır neft buruqları
qurumuş meşə kimi.
Neft mancanaqları
nəzakətli yapon kimi
ehtiramla baş əyir,
baş qaldırır,
Quşbaz Emin səmaya
bir dəstə quş qaldırır.
Göy üzü nənəmin
xəmir ləyəni,
üç gündür tüstülənir
qırçının qır tiyanı.
Heç yerdə bənzəri yox,
yer yoxdu özü kimi
Burda torpağın üzü

Kosanın üzü kimi.
Bazarda alverçinin
deyim sən çək şəkilin –
qollar yük daşimaqdan
sifət tarım çəkilib...

Burdan ötən qatarlar
yorğun-arğıın –
ərinib gedir,
Səllimə at başında
zəncir kimi
sürünüb gedir.
...Yanımdan bir qoca keçdi,-
bir sümük, bir dəridi.
Bura –
haylı-küylü şəhərin
nəbzinin zəif yeridi.

Fevral, 2004

DAĞ MƏNZƏRƏLƏRİ

(tablolar)

1

Dağlarda səhərin gözü açılır

Qaranlıq çekilir
qara tül kimi,
Həm göydən, həm də ki,
yerdən çekilir.
Gecə yola düşür,
ışıq əylənir,
Elə bil səhnədən
pərdə çekilir.
Meşəli dağların
ardından durub
Günəş ağır-ağır
ayağa qalxır,
Çəkinə-çəkinə
bir az yad baxır,
Hesab et hasardan
Məşədibad baxır.

2

Dağ çayı

Aşağı ətəkdə -
çay qıraqında
Bir arvad çırmınır
keçə o taya,
Çay özün ilantək
qayaya çırpır -

əbədi çarpışır
su ilə qaya.

3

Dağlarda bulaq

Bir bulaq var idi –
mən ondan hər il
Böyürtkən dəyənə
görüş alardım,
Bir daşı dizimin
altına qoyub,
Əyilib üzündən
öpüş alardım.

4

Qıydakı qartal

Bir aşiq düşübdü –
“ac” üzünədi,
Kiminsə bəxtinə
atılan püşkdü.
Qəfil qıyya çəkdi
qıyda bir qartal
Dovşanın canına
vəlvələ düşdü.

5

Dağlarda əks-səda

O tayda qayanın
bağrında koğuş –

Atın ayağında
nal xatırladım.
Səsim pərdə-pərdə
yayılib itdi,
İynəsi ilişən
val xatırladım.

6

Minarə qayalar

Məscid minarəsidi
Zirvədə şış qayalar.
Qayanın daldasında
Keçi təzə doğulmuş
Oxlaqların mayalar.

7

Dağlarda çoban

Qarşında – talada
atlı göründü
Dedim qayıq üzür
çiçək gölündə,
Çoban sürüsünü
yayılb sinəyə
Özü tütək çalır
dağın telində.

Şəkillər

* * *

Dağlar sıralanıb-
irəliki dağ
Geriki dağ üçün
bir yaşmaq olub.
Dərənin küncündə
bir cüt buynuz var,-
Demək çoban yatıb
qurd oyaq olub.

* * *

Uzaq dağ başında
ağaran papaq
Qışın əmanəti –
yadigarıdı.
Zəmidə toplanan
ot tayaları
Babək ordusunun
çadırlarıdı.

Dağlarda günəş qürub edir

Şəkil-1

Günəş qürub edir –
dağın zirvəsi
Saralır çıraqın
lalası kimi,

Peşiman görkəmdə
iki daş düşüb –
Biri Kərəm kimi,
o biri Kərəmin
lələsi kimi.

Şəkil-2

Yuxarı baxırsan –
papağın düşür,
Aşağı baxırsan –
gözün qaralır.
Gün yükün zirvədən
geri yendirir,
Kölgə yayıldıqca
ışıq daralır.

Dekabr, 2004

VƏTƏN OXŞAMASI

Başımız aynımadı heç,
Sənə bir çəkmədik sığal.
Bir yandan azad oldun,
Bir yandan işgal.

Balıqçı toru kimi
Niyə yığılırsan, Vətən?!
Heç üstünə gətirmədik,
Elə çıxılırsan, Vətən.

Üstündə at oynadan
Yağılar həddini görsəydi...
Bir dərdimiz olmazdı
Qorunan sərhəddini görsəydik.

Sən bütöv hanada
yarımçıq xalı...
Səni geriyə sökdülər,
Irəli toxumadıq, Vətən.
Allahın kərəmi çox olsun,-
Bir şad günündə
Himnnini oxumadıq, Vətən.

Yurd itkisi elə ağır,-
Tay tutulmaz hər itkiyə.
Yer yarıla yerə girəm,-
Mən baxmayam xəritəyə.

O kimdi qeybdən gəlir?
Gecə biznən hesab çəkir.
Vətən, sənə olan sevgim
İçimdə əzab çəkir.

Hansı dərdini söyləyim –
Birdimi, beşdimi, Vətən?
Göz üstəki oğulların
Gözündən düşdümü, Vətən?

Əl uzatsam durarsanmı?-
Daha yıxıldığın bəsdi...
Belə günündə yeyilən
İlan sümüyündən pisdi.

Yağı sənə dağ çəkdi,
Barışmağa nə üz qoydu?!
Sən bir yaşıl ağaç idin,-
Kökünə kim duz qoydu?!

İndi-indi oğulların
Hələ bərkdən-boşdan çıxır.
Daşına da qurban, Vətən,
Çörəyimiz daşdan çıxır.

Məyus görkəm, kəm taleynən
Mən sənin tayınam, Vətən.
Qoy dəndlərin mənə gəlsin,
Mən dərdə qayımam, Vətən.

İyun, 1998

Can Vətən!
Xan Vətən!
Bundan sonra
köhnə kitablarda,
heydən düşmüş xəritələrdə
bütöv qədd-qamətin,
bütöv boyun durar.
Qızmış dəmir suda
necə soyuyarsa,
milləti Qarabağdan
bax eləcə soyudurlar.
Sahibinin qəbri üstdə
hixdirilmiş dəvə misallı
doğram-doğram damarlarından
qan axan Vətən.
İki yüz ildi
yadlar əlində qaldı
yaxan, Vətən!
Göz yaşı ucuzdu,
qalan şey bahadı, Vətən.
Gəl qol-boyun olub ağlayaqq,
Mən oğlun yuxadı, Vətən.
Üzük gedəndə qaşınan,
Vətən gedəndə
qurd-quşuynan gedir.
Ağlayaq ayrı düşən qurd quşunu,
Dərbənd, Göyçə, Zəngəzur,
Borçalı adlı
qardaşını, Vətən!
Səni kimlər itələmədi,

Səni kimlər yıxmadı, Vətən?!
Hər yixılanda
tikan ürəyimizdə qaldı,
Tikan ürəyimizdən
çıxmadı, Vətən!
Mən oləndə bu balam -
göz dağı deyərsən,
Bircə ağız ağı deyərsən,-
Cənnətimdə
cəhənnəm çəkən balam!
Hani sənin ölkən, balam?!
Can Vətən!
Xan Vətən!

21.06.2009

VƏTƏN

Bizdən sonra
uğuruna kim çıxar,
səni kim qarşılıyar,
Qaranlıqdan işığa
kim ötürər, Vətən?!
Şairəm –
dərdini necə deyim,
necə sığışdırıım
sətirə, Vətən?!
Elə kiçilmisən,
yumaq olmusan,
Səni quş dimdiyində
götürər, Vətən!

08.07.2013

AZADLIQ
(*xatırə*)

Səndən ötrü
meydanda dayanmaqdan
Hamilə qadın kimi
ayaqlarımıza su yendi.
Dayandıq – necə ki
bığçaq sümüyə dayandı.
Arxadan Xəzərin soyuğu
kəsdi bizi,
öndən “Hökumət evi”nin
daş üzü.
Meydandaydıq –
gün əyilir,
qaş qaralır,
dan söküldü.

Dilimiz yorulanda
içimizdə bir vulkan
ağzımızda “dil olur”,
biz əvəz dillənirdi.
Hər “A-zad-lıq” deyəndə
ürəyimiz atlanır,
yumruğumuz üç dəfə
havada yellənirdi.

Hər dan üzü, hər səhər
Xəzərdə gəmi fiti -
sanki xoruz banlayır.
Bizə elə baxırdılar –
elə bil

ağlıkəsməz uşaqlar
qumbarayla, minayla
evcik-evcik oynayır.
Eşitdiyimiz vədlər
səndən şirin deyildi,
qulaq asmadıq.
Tanklar üstümüzə yeridi,
səndən arımıza gəldi,
addım geri basmadıq.
Nişana gəldik
soyuq tər içində
alnımızdan.
Gidi dünya xəbər tutmadı
“oldü” müzdən – “qaldı” mızdan.
Gözəlimiz Bakının
hər tinində baş qoyduq,
hər küçəsinə qan sıxdıq.
Qanımız çıxan yerdə,
canımız çıxan yerdə
bircə təsəllimiz vardı -
sevgililər kimi
adımız səninlə çıxdı.

Sevdalı canımızı
qurşunlar parçaladı,
“halal” dedik,
Qızıl qanımızı
sallaqxana itləri
acgöz-acgöz yaladı,
“halal” dedik.
Qaraca Çoban qurdgözü
bir cüt tonqal qaladı,

halal olsun.
Çilə girdi,
çilə çıxdı...
Dayandıq - səni gözlədik.
Sən bizim hayımiza bir az
ləngidin,
səni güllələr qabaqladı...
Küçələrdə miras qalan
ayaqqabı tayıni,
qanlı köynək qolunu
şəhidlər sənə saxladı,
Ayağın yalın,
əynin nazik olsa,
geyincəyin olsun.
Qanımızın bahasısan, -
biz öldük ki, həmişə
öyüncəyin olsun.
Səni mübarək elədik,
Sonra adını həkk elədik
daşların cərgəsinə,
Sən varsan -
biz rahat oləcəyik,
Şükr olsun
adının işığına,
Şükr olsun
adının kölgəsinə!

Yanvar, 2000

İlham Qəhrəman

LAÇINDA
QALAN
QARDAŞIM

İlham Qəhrəman

YURD SƏSİ

(Dostum Şahin Allahverdiyevə)

And olsun
Sürünən Seyidin
dizin-dizin
süründüyü torpağa,
And olsun
Laçında yıxılan
keşiksiz bayrağa
getmir qulağımdan
gecələr göyə millənən
qurd səsi,
yurd səsi.
Səslər kəndimizin
dəlləyi qədər
mənə tanışdır...
Eşidirəm –
Fığara Kəlbabayı
dağdağan kölgəsində
Kərbaladan danışır.
Qulağımdadı
arvadların “şaxsey”i
məzar üstə,
Şəkil xalanın hay-küyü
bazar üstə.
Kor Temirin
əlindən tutan
çəliyin taqqıltısı,
Çəpər dibində
cücəli toyuğun
qaqqıltısı.

Qulağımdadı
Quru Kərimin
bir şahiya
uşaqlar oynasən
tütəyinin rəqs havası,
Mixa düşən
çoban atının
ahəngi pozan
axsaması.
Ayaz gecədə
bəyaz qarın
xarıltısı,
Mikayıl dayının
sarı köpəyinin
mırıltısı.
Qızılcadan havalanan
toyun,
Turşuda qaba süzülən
suyun
züzmüməsindən belə
qulağımdadı.
Sevinib əl çalması –
suların Suqovuşanda,
“Yay klubu”nda
tərs sillənin açılması –
qız üstündə
dava düşəndə.
Yazda gecəni
dəniz kimi çalxayan
göy gurultusu,
geriyə tələsən
Həkərinin şiriltisi.

Örüşdə doğulan
quzunun siftə səsi,
Qapımızın cəftə səsi.
Öləm, qəbirdə də
yadımdan çıxmaz
gecələr göyə millənən
qurd səsi –
Yurd səsi...

İyun, 2003

GEDƏCƏM

Başımı götürüb çıxacam evdən,
O əsir dağları deyib gedəcəm.
Yoluma yeməyə çörək qoymayın,
Yol boyu həsrəti yeyib gedəcəm.

Gülün dəli üçün, havalı üçün,
Havalı başımın yiğvalı üçün,
Birdən qayıtmadım - halallıq üçün
Dədəmə, nənəmə dəyib gedəcəm.

Quşlar göy üzündə səf bağlaşınlar,
İlham nələr çəkdi, hesablaşınlar...
Deyin, ovçulara səhv salmasınlar,
Canavar dərisi geyib gedəcəm.

Noyabr, 1997

BU GECƏ EVİMİZ YADIMA DÜŞDÜ

Nə vaxtdı sayırıq günləri, ayı,
Nə vaxtdı sağ gözüm Zabux çayıdı,
Nə vaxtdı sol gözüm - Həkəri çayı.
O vaxtdan boğazım Çayqovuşandı.
Bu da bir gecədi belə yaşındı, -
Bu gecə evimiz yadıma düdü.

Nə yaman uladı yurdda qalan it,
Canavar olacaq sənin balan, it,
Dolan, xəyalımtək yurdda dolan, it,
Bu gecə evimiz yadıma düdü.

Bağında yüz cürə nübardan belə,
Qapı, pəncərəsi, divardan belə,
Şəkil asdığımız mismardan belə -
Bu gecə evimiz yadıma düdü.

Nə vaxt qayıdarıq, ömür yarıdı,
Sənin nübarından kimlər yarıdı?
Qardaşım qara tut susuz qurudu,-
Bu gecə evimiz yadıma düdü.

Gəzdim dağlarını ciğirinacan,
Üzdüm yollarında çarığımacan,
Qara danamızın axurunacan -
Bu gecə evimiz yadıma düdü...
Bu gecə gözümdən getmədi LAÇIN!

May, 1995

DƏDƏM YURDU

(doğulduğu yurda dönə bilməyən şair qardaşlara)

Dədəm yurdu,
qənşərindəki quşqonmaza
qalxaydım,
haylayaydım –
yurdda kim var deyə - eli.
Görəydim hay verməyə
kimi evdən qapıya çıxdı,
kimi pəncərəni taybatay açdı.
Görəydim sağ qol üstdən,
sol qol üstdən
oğullar havada papaq yelləyir.
Ağaclar əl çalır, yarpaq yelləyir.
Ağ bulud sürüünü örüşdə,
qara bulud quşları
göydə görəydim.
Dilim söz tutmayaydı qəhərdən,
gözümün bulağında bir cüt yaş,
dilimdə şükür,
Bir yerə,
bir göyə baxaydım,
...Dədəm yurdu,
qənşərindəki
qıya qalxaydım.

İyul, 2003

QALDI

Dağda kənd, kənddə bağ, ağaçda yuva,
Kənd dağda, quşlar da yuvada qaldı.
Bilmədim çıxanlar nə işə çıxdı,
Bilmədim qalanlar nə ada qaldı.

Bir qapıdan keçdim, yanı uçuqdu,
Irəli bağlıdı, geri açıqdı...
Dərdlərim mənimlə salamat çıxdı,
Mənim elim-obam davada qaldı.

İlham, gecəyə bax, qapqara qırdı,
Gecənin altında ciynam yağırkı.
Kimə bel bağladım, belimi qırkı,
Kimə əl uzatdım havada qaldı.

Yanvar, 1999

DAĞLARI

Qiymət xanıma

Apara bilmədim mən bədbəxt oğlu,
Sən gedib görmədin bizim dağları.
Çıxsaq zirvəsinə, şükrə gələr dil,-
Qolun göyü qucar, dizin dağları.

Durub keşik çəkir arana gendən,
Ağlar dağlar deyib bir ana gendən...
Oxşayır dayanmış karvana gendən,
Elə bil yol gəzir gözü dağların.

Getməsək, bu ömrü qarğışa verək,
Aparsın İlhamı – qurd-quşa verək...
Duraq, bir qıraqda baş-başa verək,-
Ağlayaq biz həzin-həzin dağları.

Noyabr, 1999

DAĞLARA GETMƏK İSTƏYİRƏM

Dağlara getmək istəyirəm –
 ölümün o üzünə.
 "Yeddi" min, "Qırx" imin,
 "Il" imin o üzünə.
 Ağaclar yasımı saxlar,
 çaylar deyərdi ağımı.
 Ah, zalim dostlar,
 açmadınız əlimi, ayağımı
 Buynuzundan ilişən
 maral kimiyəm...
 Gecələr gözüməcən su çıxdı.
 Ha çırpındım
 buynuzlarım qırılmadı.
 Buynuzlarım məndən güclü çıxdı.
 Mən dağ adamıydım,
 yaşıł dağlarının yazım vardı,
 quşbaşı qar yağan qışım vardı,
 Dağlara getmək istəyirəm,
 mənim buralarda nə işim vardı?!
 Zalim dostlar,
 qaldım ölümün bu üzündə,
 "Yeddi" min, "Qırx" imin,
 "Il" imin bu üzündə.
 Ah, zalim buynuzlar,
 ağaclar, çaylar yadına düşdü,
 Mən də düşürəm ağacların,
 çayların yadına.
 Ah, zalim dostlar,
 di, irəli durun -
 biriniz ağac adına,
 biriniz çay adına!..

Fevral, 2000

DAĞLARA

Tanrı möhlət verə, qismətim ola -
Qayıdam yenə də çıxam dağlara.
Əllərimi qoyub qaşımın üstə,
Bir ürək dolusu baxam dağlara.

Bu könlüm taxtından enən Şah kimi,
Görən, saxlayırmı sular şəklimi...
Təklənib döyülnən bir uşaq kimi
Gözümün yaşını sıxam dağlara.

Bu nə ilk döyüşdü, nə də sonuncu,
Düşmənlərə sərtdi, dosta yanımcıl.
Gül-çiçək yerinə Misri qılinci
Götürəm, aparam taxam dağlara...

Görən, nə yazıbdı alnıma Yazan?..
Dağlara yazmasa - alnimdan pozam.
Bir bulaq üstündə qəbrimi qazam,
Qarışam dağlara, axam dağlara.

30.12.1995

LAÇINLI TAY-TUŞLARIMA

İlin-günün bu vaxtında,
Nurunun çayxanasında,
Kötüün üstündə çaydan...
Çaylı dediyiniz oğlan -
Mən də gəlib çıxam Çaydan.
Ordan şəhərin başına...
Su anbarının yanından
Çıxaq Yuxarı Laçına,
Gətir gözünün önünə
Bax, eyy... bax, bari Laçına.
Özünü toxtaq saxla bir,
Sən kövrəlmə, əmioğlu,
Laçın yuxuna girəndə
Gör bağlıdı əli-qolu?
Niyə belə kövrəlirsən?..
Hələ çaya yendimədim,
Biz getmədik çayqırığı.
Desəm eyninə gələcək
Balığınan tut arağı.
Bax, bu dağdağan bulağı,
Bu gördüyün Dal küçədi.
Ağanusun Turşuyunda
Sənə qonaqlıq necədi?!

Hələ niyə kövrəlirsən
Gör Laçının harası?!
Bu Şuşaya gedən yoldu,
Bu da "Poqtun arası"dı...

İndi Laçında olaydıq,
Duz daşıyıb, daş çəkəydik.
Könlüm kimi daşı sınıq
Məzarlara baş çəkəydik.

İndi Laçında olasan...
Su içib, hava alasan.
Qalmaya azar-bezarın,
Hər bir dərddən sağalasan.
Ordan gedəsən ölməyə,
Öləndə də sağ ölüsən

Oktyabr, 1997

ŞƏHİDLƏR XİYABANINDA

Harda adları tutulsa;
Ruhları əyan oğullar.
Başdaşları keşikçitək,
Vətənə həyan oğullar.

Qəbirlər sətir düzümü,
Duaya əydim dizimi.
Ülgüt dəyməyən üzünü
Torpağa qoyan oğullar.

Qeyrətin şəkli mərmərmi,
Üstündə güləri tərmi?!
Top yerinə gullə, mərmi,
Topnan oynayan oğullar.

Bir yol gedir bu arayla,
Yol qıraqı gül sırayla.
Qəbirdən dərin yarayla,
Səssiz uyuyan oğullar.

Yanvar, 2001

LAÇIN

Bu gün gah kürətək qızmar,
Gah da qış kimi ayazam.
Dünya bir ağ kağız ola,
Mən də bircə kəlmə yazam:
Laçın.

Başdan düşən yaylıq kimi
Düşən bayraqı demədim.
Qollarımın üstə alıb
Sənə bir ağı demədim,
Laçın.

Durnaların uçub getdi,
Yenə sərçələrə şükür.
Səni deyib ağladığım
Qara gecələrə şükür.
Laçın.

Gəlib görmədim nə günə
Qoyubdu gavurlar səni.
Yad qapının quzusutək
Ayırıb qovurlar səni,
Laçın.

Dəhnələr civir bağladı,
Susuz qaldı bağın-bağçan.
Balası satılan atdı -
Hər gün kişnər Azərbaycan,
Laçın.

Sudan çıxan balıq kimi
Ağzımı açıb-yumuram.
Bir əsgər çıxmır yuxumdan -
Əldə bayraq, dildə "Urra,

Laçın!"

Oktyabr, 1999

LAÇIN AĞISI

Əlim qulağında qalıb,
Mənəm eyyy, səni çağırın.
Bir gör yadına düşürəm? –
Fəhlə Umudun oğluyam,
Ay elim, heyyy,
Ay obam, hey...

Dilimdən düşməz deyərəm –
Bir axşam, bir səhər səni.
Dərdləri çinə vurmuşam,
Üstündən qoymuşam səni.

Sənin dağında, dərəndə
Görən məndən nəyim qalıb?!
Mən sənsiz dəliyəm, bircə -
Çöllərə düşməyim qalıb.

O dağların dalındadı
Dədəm evi, dədəm evi.
Azərbaycan azad oldu,
Ağlaya-ağlaya sevin.
Ay elim, heyyy,
Ay obam, hey...

Kim ki ağrıdan yazacaq,
Özünü oda salacaq.
Ac qılınca çapan yerdə
Səni kim yada salacaq?!
Ay elim, heyyy,
Ay obam, hey...

Bu şəhərdə dustaq mənəm,
Haram var, hara gedərəm.
Dostlar kənddən danışanda
Mən ölüb yerə girərəm.

Sən qara geyinən gündən
Bir geyinib bəzənmədim.
Sağam... ruhum canımdadı –
O dağlarda gəzən nədi?!

Necə yarasan bilmirəm,
Göynəyir duz basmasan da.
Sicim, ələk, sac var idi
Dəhlizin hər asmasında.

Dirmiğimiz, kərəntimiz
Ağacda sallaşa qaldı.
Xalamgilin oğlaqları
Mələşə-mələşə qaldı.

Cüçəli toyuğumuzun,
Cücəsi öldü, ölmədi?!

Nənəm xəmir yoğurmuşdu,-
Xəmiri gəldi, gəlmədi?!

Ay elim, heyyy,
Ay obam, hey...

Bağında gül əkilən ev,
On beş ilə tikilən ev,
Gözlərimiz dikilən ev,
Dədəm evi, dədəm evi.

Allah vardı, kərim vardı,
Ölüm vardı, dirim vardı,
Bir vaxt güvənc yerim vardı,-
Dədəm evi, dədəm evi.

Ətirli iydə bilirdim...
Minnətsiz gedə bilirdim,
Dədəmə Dədə bilirdim,
Dədəm evi, dədəm evi.

Əlim qulağımda qalıb,
Mənəm eyyy, səni çağırın.
Bir gör yadına düşürəm? –
Fəhlə Umudun oğluyam,
Ay elim, heyyy,
Ay obam, hey...

May-iyun, 1998

NƏNƏMİN ÜZÜNƏ BAXA BİLMİRƏM

Nə günah işlətdi bu işə düşdü?
 İşin də içindən çıxır iş demə.
 Qaçqıntək yurdundan çıxanda adam
 Həm də özlüyündən çıxırmış demə.

Nənəmdən bir dastan bağlasam azdı –
 Oğlunun, qızının toyu yol azdı.
 Yay gəlir kövşənə ayran aparmır,
 Saymir cücsəsini neçə payızdı,-
 Nənəmin üzünə baxa bilmirəm.

Dağıldı güllədən çıxan qırmatək
 Qohumlar hərəsi bir yana düşdü.
 Qırx çıxır, sonradan xəbər çatır ki,-
 Bəs filan qohumun dünyadan köcdü.
 Nənəmin üzünə baxa bilmirəm.

Bağrimin başına od salır birdən,-
 Tanrını, fələyi yaxıb ağlayır.
 Həyət-baca yoxdu bir iş görməyə,
 Qabarsız əlinə baxıb ağlayır
 Nənəmin üzünə baxa bilmirəm.

Sənəyi şəlləyib bulğa getmir,
 Bostanbecərməyir, alağa getmir,
 Ördək-qaz dalınca çaylağa getmir,-
 Nənəm o yerlərin kürlüyüն edir.
 Nənəmin üzünə baxa bilmirəm.

Nənəm bu dünyadan gördüyün gördü,
Dünya bildiyini elədi daha.
İndi pul kisəsi yoxdu qoynunda
Qoynuna qoyduğu əlidi daha.
Nənəmin üzünə baxa bilmirəm.

Bircə gecəsi də Laçinsiz olmur,
Hər gecə o yurda, oymağa dönür.
Neçəki həsrətin yolu uzanır
Nənəm yumrulanıb yumağa dönür.
Nənəmin üzünə baxa bilmirəm.

Bir ağban ev idi, bir gen darvaza...
Nənəmin yoluna hər gün baxacaq.
O qədər urvatsız ölən gördü ki,-
Deyir meyidimiz hardan çıxacaq?!-
Nənəmin üzünə baxa bilmirəm.

Oktyabr, 1997

LAÇINDA QALAN QARDAŞIM

Mənim bir tut qardaşım varıdı,
Laçında qaldı.
Boyu – necə deyərlər –
Şahə qalxan dəniz.
Ah,
Bizi bir yerdə görsəydiniz
dəyişik salardınız.
Bir az cığal, bir az dağal idi, -
Mən onu silkələyəndə
yuxarıdan
qoynuma tut atar,
köynəyimi qara boyayardı.
Yaman da cüvəllağıydı –
Qızlara biğ- saqqal qoyardı.
...qardaş deyib xatırlasam
Ürək qovrular qubardan.
Heyif, şəkli yoxdu,
yoxsa böyüdüb asardım
evimin yalın divarından.

May, 2004

ZƏNG

Laçın –
həsrətin bir ucu
Oğuldərə,
bir ucu Güləbird.
Laçın –
Tanrı müəllim olduğu
sinif otağı,
Hamımız
dərsə gecikən şagird.

NİŞANƏ

Zirvədən dərəyə
hellənsə bir daş
Zirvəyə nə olar,
daşa nə olar?!
Ayrılıq çəkəni
mən tanıyıram,
Çeşnisindən bəlli
gəbə-kilimtək
Üzündə, gözündə
nişanə olar.

21.03.2009

RAMİLİN LAÇIN HƏSRƏTİNƏ

Allah sənə insaf versin,
Vesin, ay Ramil, ay Ramil!
Bizi kim qara yuyub, ağ –
Sərsin, ay Ramil, ay Ramil!

Uduzmuşuq duzaqlarda,
Vətən qaldı uzaqlarda...
Şair it olsun, dağlarda –
Hürsün, ay Ramil, ay Ramil!

Bu nə zaman, bu nə dövr,
Ürəyimdən keçəni gör,
Üzümüzü Laçında gor
Görsün, ay Ramil, ay Ramil!

22.09.2011

* * *

Gözümdə qollu-budaqlı
Bir həsrət bitər, qardaşım.
Xəyalıma kim əyləşsə,
Laçına gedər, qardaşım.

24.02.2012

TAXTA KÖRPÜDƏKİ LAÇINLILARA

Dövlət ev tikdi, yurdı saldı,
Yurdunuz xeyirli olsun!
Siz də qıraq-bucağınızı
Qurdunuz – xeyirli olsun!

Ağac əkib şiv calayan,
Sən, ey məhləsin sulayın,
Üzü Laçına ulayan
Qurdunuz xeyirli olsun!

Dünyaya gəldik miyana,
Bir xeyirə, bir ziyana...
Sizdən beş metr o yana
Ordunuz xeyirli olsun!

13.09.2012

MİLLƏT ELƏ BİLİR

Ölümü özünə dərd etmə, qardaş,
Əzəldən doğulub, əzəldən öllük.
Dərd odu oluruk biz yurddan ötrü, -
Millət elə bilir əcəldən öllük.

1997

LAÇINLA ŞUŞANIN SÖHBƏTİ

*Getmir qulağımdan Şuşanın səsi,
O səs axırıma çıxacaq, Allah!*

-Salam, Şuşa!
Dustaqlar qardaş,
dərdə-qəmə
ortaqlar qardaş,
Sən iş yerdəsən,
Sən məndən qənşərdəsən.
Bakını bir harayla,
papaqları eylə Bakıya!..
Bağır, qardaş,
bağır bir,
Ərənləri
çağır, bir.
Dörd ildən bəri
gözümüz
yollarda qaldı,
Atıldı bayraqımız
yerlərdə qaldı.
Kimə deyəsən –
bu bayraqı qaldır?!.

-Salam, Laçın!
Dustaqlar qardaş,
dərdə-qəmə
ortaqlar qardaş!
Toxtaq ol, bir az,
toxtaq, qardaş!
Baxma yağlıların
köməyi çoxdu –

bu qara zənciyə,
urusə baxma,
Göyçəyə,
Zəngəzura,
Görusa baxma!
Toxtaq ol bir az,
toxtaq, Laçın,
Bu işi yubadan
yubadır,
amma dava bizim
üstümüzdədir,
dava bizim davadır.

-Təzə nə xəbər,
ay Şuşa?
-Bərdəyə,
Tərtərəcən
dərddi görünən,
Viranə qalan
yurdu görünən.
Ağdamda –
o tamaşa şəhərdə
yağılar ağ evləri,
ağban evləri
sökürlər,
Bizimkilər Bərdədə
çadır “şəhəri”
tikirlər.
...Bir də sən
məndən yaxınsan,
Başsağlığı ver
Qubadlıya,

Qubadlı dağlarına,
doğma kəndi –
Müşkanlıya...
“Öldü” xəbəri gəldi,
Şair Eldar Baxış
öldü.
O boyda kişi
əridi öldü,-
Nə deyim, qardaş,
çərrədi öldü...
Sən tərəfdə nə var,
nə yox, ay Laçın?

-Yayın əvvəlləri
Həkəri boyu
Bağlarda meyvələr
sulanır, Şuşa!
Sahibsiz bağlarda o baş, bu başa
Sümsük ermənilər
sülənir, Şuşa!
Şuşa, bir də
Qəbirstanlıqda
qəbirlər də
duyuq düşüblər
elə bil,
Nəsə eşidiblər
elə bil,
Deyirlər, dörd ildi
Laçında ölen
yoxdumu?!
Dörd ildi üstümüzdə
dua oxunmur,

Gəlib üstümüzdə
ağlayan yoxdu,
Daha yasımızı
saxlayan yoxdu...
Başına dönüm,
Şuşa!
Bakıyadı yönün,
Şuşa!
Sən şış yerdəsən,
Sən məndən qənşərdəsən...
O gün olsun zirvəndə -
VƏTƏN bayrağı
dalğalansın qırçın-qırçın...
-Sənnənən belə,
Laçın!

XOCALI KÖRPƏLƏRİ

Qışın oğlan çağrı
qarın üstündə -
Laxta körpə qanı
lala kimiyydi.

Çingizin qolunda
körpə meyitlər,
İlahi, doğmaca
balam kimiyydi.

Əl atıb yaxamdan
tutur bu Şeir,-
Körpə balam kimi,
körpə quzu tək
üzünü üzümə
sürtür bu Şeir,
Elə bil göylərdən
acıq eyləyib
Hər gün üzüqoylu
yatır bu şeir.
-Yaz, canın qurtarsın,
yazıqsan, - deyir.

Qan sizir Vətənin
bu yarasından,
Dünyanın Xocalı
üzqarasından,
Rəhmətlik Çingizin
kamerasından
Qanımız çı�ındı
bu yer üzünə.

Davalı kinolar gələndə
sevinərdilər,
Davalı kinoları
sevərdilər
Xocalı uşaqları.
Amma bilmirdilər
bir gün dava
ayaq tutub yeriyəcək
gələcək
Xocalıya səri.

Dava Xocalıya
dar vaxtı gəldi,
Dava Xocalıya
şər vaxtı gəldi.
Bir quduz
qurd kimi gəldi,
Bir namərd
dərd kimi gəldi.
Okeanda batan
“Titanik” gəmisi kimi
Xocalının “SOS” siqnalına
Hay verən olmadı.
Tankların səsindən
yer-göy əsirdi,
Xocalı körpələri
əsir-yesirdi.
Bağrıdalaq oldu,
Qaradalaq oldu
Xocalı körpələri...
Amma düşmən
aman vermirdi -

Güllələr tuşlanırdı
analara,
anaların qucağında
körpələrə.
Güllələr körpələrə
tuşlanan yer
Dünyanın namusu
tapdanan yerdi,
Dünyanın namusu
tapdandı, qardaş,
Dünyanın qeyrətin
çəkən olmadı...

Tanrı necə qıydı
belə əcəli?!
Öldü həm mağmını,
Həm də dəcəli.
Qıvrıla-qıvrıla
öldü körpələr,
Qovrula-qovrula
qaldı Xocalı.

Yer-göy bu zülmü
götürdü, Dədəm!
Bu yurdun başına
gətirdi, Dədəm!
Bu qan qoxulu
ətirdi, Dədəm!
Çiləndi Vətən çöllərinə,
Min il yaddaşlardan
qoxusu getməz,
Min il bu torpaqdan
ağrısı getməz...

Dünyanın dərdçəkən
bəndəsi bizik,
Dərdin yumşağıın yox, -
sərtin çəkirik.
İlahi, düşmənə
fürsət veririk,
Sonra da min illər
altın çəkirik...

1994-1996

İlham Qəhrəman

**ŞAİRƏ
AZADLIQ
HARAMDI**

İlham Qəhrəman

MİNACAT

Buyurduğun zamanda,
buyurduğun məkanda
doğuldum,
Mən qulun şaddı,
Sən də şad ol, Ya Rəbb!

Var-dövləti
yaşadığım məmləkətin
başından tökdün.
Mənə verməsən də,
Məni də var yanına qoydun.
Mən qulun şaddı,
Sən də şad ol, Ya Rəbb!

Məni məndə öldürdün,
Məni sözdə dirildin.
Boynuma yazmaq
yükü qoydun,
Yazmağa bir künc ayırmadın.
Yükünü dizimüstə
yerə qoyanda da daralmadım,
Qəlbim səndən qaralmadı.
Diz qatlaya bilməyəndə
Yükün boynumda qaldı.
Məni boynumdakı yükə bağışla,
Günahimdən keç, Ya Rəbb!

Bir şeir var,
Bir şeirin suyu var.
Şeiri mənə göndərdin,
Şöhrəti suyunu yazanlara...
Şükür məsləhətinə!
Mən qulun şaddı,
Sən də şad ol, Ya Rəbb!

Qismətimdə nə oldusa,
Sənə şükr etdim.
Mən səndən ağam,
Sən də mən qulundan
ağ ol, Ya Rəbb!
Sağ ol, Ya Rəbb!
Sağ ol, Ya Rəbb!

15.03.2007

ÖLÜMÜNƏ ÇALAN ARI

O Haqqın tayının
üstə heykəldi,
Səmti Haqqa tərəf,
Haqqa sarıdı.
Aci sözlərini
ona çox görmə,
Şair ölümünə
çalan arıdı.

02.11.2011

* * *

Bu il 2 fevralda Bakıda qar
qəfsəyib hər yeri alan gün...
Dən tapmayan sərçələr
pəncərəmin millərinə qondular.
Təknəmin çörəyini həmin gün
sərçələrlə bölüşdüm –
Onları dənlətdim.
Şair təhnəsinin çörəyini
Yeyən sərçələr məmnun idilər,
Mən onu duydum.
Elə bil bilirdilər
Rüşvət almırıam,
Heç kəsin çörəyinə vais olmuram.
Halal çörəyimi paylaşırıam.

09.02.2012

CANIM

Dərdin üzü bostan üzü,
Vərrəyib olərik, canım.
Haqq boğular yanımızda
Çərrəyib olərik, canım.

Kimə bəlli nə satdığı,
Bizə qaldı kasadlığı
Dünya başın təsədlığı,
Hərrəyib olərik, canım.

Ayrı saldı hasar bizi,
Hamı küncə qısar bizi.
Bir soyuq tər basar bizi,
Tərrəyib olərik, canım.

SULANMIŞ YUXA KİMİYƏM

Saç bir ömür rəssamıdı
Qaradan ağa kimiyəm.
Meyvə bağında ağacam
Yerdən calaşa kimiyəm.

Nə edərdin bə sən dərdə,
Rüzgar belə əsən yerdə?!
Əyri düzü kəsən yerdə
Hökmsüz ağa kimiyəm.

İlhama qalacaq xaslar,
Bu üzümdü, bu da astar.
Elə kövrəlmışəm, dostlar,
Sulanmış yuxa kimiyəm.

QƏLƏM

Qələmlə hisslərimin
arasında türmədi...
Qələm ürəyimi
ürəyimcə eydirmədi.

Aprel, 2004

ŞAİRLƏR

Söz matahiynan bazarda,
Nəfi olmayan şairlər.
Dəvəsi ölmüş ərəbtək,
Kefi olmayan şairlər.

Yeri bəlli hər birinin,
Həm ölüün, həm dirinin.
Hamısı yox - şeirinin,
Kəfi olmayan şairlər.

Öz yeri, öz havası var,
Mağmini var, yavası var,
Sərçənin də yuvası var,
Evi olmayan şairlər.

11.12.2006

YALQUZAQ

Ov adına sözü qovdu,
Tək sözə qanı qaynadi.
Hər bir şair yalquzaqdı,
Ölən sevgili - dünyadı.

17.02.2007

ŞAİRƏ AZADLIQ HARAMDI

Xalqım,
Yaxşı şairlər üçün
Dar ağacın var olsun,
Kəndirini daram tut.

Xalqım,
Yaxşı şairlərinə
Adəmə buğda kimi
Azadlığı haram tut.

Iyul, 2004

ŞEİRDİ ŞAIRİN DUASI

Dərd məni şeirə gətirdi
Mən də ki, dərdi şeirimə.
Nə vaxt çap olundum, nənəm
Ağlaşma qurdu şeirimə.

O olanlar yenə oldu,
Oldu – dönə-dönə oldu.
Hər nə oldu mənə oldu
Məndən də oldu şeirimə.

Şeirdi şairin duası,
Ev-eşiyi, yurd-yuvası,
Canımın qada-balası,
Ağrısı vurdu şeirimə.

Sentyabr, 1997

* * *

Yalandı ilham pərisi...
Hər şey uydurmadır -
kövrəklikdən başqa.
Bir təkliyin olsun,
                         bir sən.
Bir kövrəkliyini
                         oxşa,
bir təkliyini.
Şeirdən başqa
bir kimsə bilməsin
nə çəkdiyini.
Şairin boyuna biçilib
yaşamaq -
üzündə sevinc,
içində əzab ilə.
... Şair ilham əvəzi
bir cüt körpə
ayaqqabısına baxıb
yüz il şeir yaza bilər.

1999

ŞEİRİMİN QİYMƏTİ

Nigar balama
Eldar Baxışın
şeirini öyrətdim
beş aldı,
Ramiz Rövşənin
“Qayığını” öyrətdim
beş aldı.
Nə başınızı ağrıldım
sevdiyim şairlərin
sevdiyim şeirlərini
öyrətdim
beş aldı.
Bir gün gördüm
uşaq
Dili-dodağı təpimiş,
qara bulud,
göy çivid
girdi evə.
Boyun sevə-sevə
dedim neçə aldın?
Gördüm uşaq duruxdu,
Gördüm uşaq doluxdu.
Dedi, ata, anam
sənin şeirini
əzbərlətdi,
söylədim,
müəllim iki verdi...

18.07.1997

İNDİNİN ŞAİRİ

Söz bazarı qul qoludu,
Gözün aydın, söz yiyəsi.
Aydınlığa həsrət qalan
Sözün aydın, söz yiyəsi.

Yanib-yaxılırsan gecə...
Göydə bulud var, Ay yoxdu.
Söz dara çəkilən gündü,-
Səndən sözə haray yoxdu.

Şeir gedən bir ağ yoldu,
Şair olan ağ dəlidi.
Xəstəsi xəstə yerində,
Saqlamı da sağ dəlidi.

Ziyanlıq etmiş it kimi
Aparın məni azdırın.
Eşidən bilən olmasın,-
Ağlıma dua yazdırın.

Açı-acı göz yaşıyla
Aləmi güldürən şair.
Bir baş acı soğan ilə
Aclığın öldürən şair.

Ayrılır alagöz şeir,
Arxasınca su atılmır.
Üç miyonluq bir şəhərdə
Bircə kitabın satılmır.

Evdən maya üzüləndə
Yatarsan üzü divara.
Kuklaya da baxmaq əzab,-
Çırpiler gözün divara.

Yanib-yaxılırsan gecə...
Göydə bulud var, Ay yoxdu.
Söz dara çəkilən gündü,-
Səndən sözə haray yoxdu.

Mart, 1999

GƏTİRDİM

Çəmini tapmışam – havalananda
Özümü söz adlı pirə gətirdim.
Bulaqlar cəm olan dərələrsayaq, -
Doqquzun ağızını birə gətirdim.

Sözü Ağa tutdum, özümü təhkim,
Özgə ağasına olmadı ərkim...
Oğru şairlərin "vay"ına çöküm, -
Hirsimdən gör nəyi şeirə gətirdim.

Mən mən olmaram eyy... qəddim əyilə,
Az-çox hər nə tapdım, ona qailəm.
Mən özümə görə şair deyiləm, -
Çoxunun kürəyin yerə gətirdim.

2000

NƏ OLSUN ADI KƏDƏRDİ

Sağ olsun göydəki Kişi,
Kədər payımı göndərdi.
Bir müqəddəs vergi kimi
Göydən mələklər endirdi.

Hopdu canıma bu kədər
Qan köynəyə hopan kimi.
Mənimlə yuxuya gedər
Durar mən oyanan kimi.

Nə olsun kədərdi adı,
Pis günümə o qalacaq.
Gəldim məni qarşılıdı,
Gedəndə yola salacaq.

26.04.1996

DOSTLARA

Mən sizə dua eyləyim...
Duamdan doymayın mənim.
Bir qəmli hava eyləyin –
Siz çalın, oynayın məni.

Demirəm ki, məni deyin,
Gözlərimdə kini deyin.
Lap öldüyüm günü deyin,
Ümidsiz qoymayın məni.

Qan axar canım islanaq,
Qan da belə isti olar?!

Öz qanımda çımdım, dostlar,
Öləndə yumayın məni.

20.12.1997

ANAMI AĞLATDI SALAM

Salam Allah salamıdı,
O ki, salam verib almır.
Şeirin nazını çekən
Şair qayğısına qalmır.

Bildim... şair sözdən ötrü
Kirpik ilə qor götürür,
İlan kimi qabiq qoyur,
Ağac kimi bar gətirir.

Bilmirəm nə iyəsidi,
Çırırlar kölgəmə belə.
İçində bir allahsız var
Yazıqdı... təkləmə belə.

O allahsızın yanına
Bu nə girəcəkdi, balam.
Hamı bizi atıb getdi,
Bu nə görəcəkdi, Salam?!

Şeirimiz qəzet küncündə,
Özümüz tində, dalanda.
Anamı ağlatdı şeiri –
Hayifim qaldı Salamda.

01.10.1997

At nalıynan, it başıynan,
Salam, sənə tağlı qapı.
Açanda evin qolları,
Örtəndə, qucaqlı qapı.

Toya gələnlər açdilar,
Haya gələnlər açdilar,
Vaya gələnlər açdilar,
Hər cürə qonaqlı qapı.

...O gördüyüm nə yuxuydu,
Tərpənməyə yer yoxuydu.
Bir məniydim, bir arxiydi,
Bir də ki, bir bağlı qapı.

İyul, 2001

AZMIŞ ADAM

Saçın buluddan asılı...
Kimdi köksünə qısılib?-
Başını yendirmisən üstə.
Bəlkə özünsən,
Azmiş adam,
Dünyasından bezmiş adam.
Heç görmüsənmi
özü-özünə qısla adam,
Çölündən boyu uzana -
İçindən qısala adam.
Təklənib döyülən adam kimi
Divaracan yolun qalib
Döyərlər divara çəkilərsən
Çölündən azad olarsan,
İçindən dara çəkilərsən.
Bu dünyada tək olarsan
Öz əlin, öz yaxan olar.
Dərdin ayağı yer tutar,
Dərd üstünə ayaq alar
Hərləyib-fırlayıb
yoracaq səni.
Yoracaq, cızığa
yığacaq səni.
Dərdlərin Məryəm sevdası
Dünyaya yenidən
doğacaq səni.
Üz pərdəsiz pəncərədi
Üzündən dərdin boylanar,
Üzün dərdə qəlib olar.
Sən heç qəbir qazmisanmı?-

Dünyada ən gözəl qəbir
Sən qazdığın qəbir olar.
Ölsəm qəbrimi qazarsanmı,
Başdaşıma yazarsanmı?-
Azmiş adam, Azmiş adam,
Dünyasından bezmiş adam.

23.07.1997

BU NECƏ ADAMDI

Allah, bu necə adamdı?-
Hər çıxacaq tapır onu.
Nə evi bir ev kimidi,
Nə qapısı qapı onun.

Vay odu kənddə görünə,
Qoyurlar dəli yerinə.
Him eyləyib bir-birinə
İtlər cumub qapır onu.

Canı boğaza yiğilir,
Gecə yuxuda boğulur,
Qorxudan bağıri yarılır –
Cinlər minib çapır onu.

Əli heç bir yana çatmır,
Sevgilər ağlına batmır.
Görən göydə niyə tutmur –
Ahları Allahi onun?!

07.04.1997

YAŞAYIR

Kor əlində olan çəlik
Gözə bərabər yaşayır.
Niyə torpağı ağactək –
Sevən dərbədər yaşayır?!

Quşa daş atdım – bilmədim,
Oda yaş atdım – bilmədim.
Kədər yaşatdım – bilmədim,
Sevinc nə təhər yaşayır?!

Azar-bezarım içimdə,
Çaşib azıram içimdə...
Şeir yazmırıam – içimdə
Bir şair kədər yaşayır.

Oktyabr, 1998

KƏDƏR

Toxumu haradan canıma düşdü? –
Məni bostan kimi əkdi bu kədər.
Qatlayıb dizinin altına qoydu
Qurdtək boğazımı çökdü bu kədər.

Yağdı ilk baharın yağışı kimi,
Ağırkı necə də qurguşun kimi.
Qarımış qızların qarğısı kimi
Nəyi var üstümə tökdü bu kədər.

Yaxşı günlərimi tutub bac aldı,
Qaytarıb vermədi məni qocaltdı.
İçimdə özünə saray ucaltdı, -
Mənim daxmamı da sökdü bu kədər.

05.12.1996

DUR, AÇ QAPINI

Dur, oğul, dur aç, gör kim döyür
Dostların ayağı kəsilən qapını.
Ya işıq puluna gəliblər,
Ya da su puluna.
Dur gör kimdi, nəçidi?!
Bəlkə elə dilənçidi.
Dur, oğul, dur aç qapını
Pulumuz yoxdu
Ümidimiz var.
Niyə durmursan, oğul,
Qapımıza yazığın gəlsin,
Mənim yerimə onu döyürlər.
Dur, oğul, dur aç qapını,
Görmürsən nə bərk döyüür?! –
Qorxudan uşaq bayıldı
Bəlkə gələn Əzrayıldı...
Dur, oğul, dur aç qapını,
Bu naəlac qapını.

17.10.1997

YARPAQ
(*avtoportret*)

Əlimdə bir yarpaq,
payız yarpağı
Təzəcə budaqdan qopub.
Rəngi-ruhu
ayrılıq misallı.
Torpaq üzü çopur,
gün üzü siğallı.
Keçdiyim yolların,
qaldığım yolayrıçının
şəkli üstündən asılmış.
Mən necə yaşadım,
necə ömr etdim
O yarpağın hər üzünə
yazılmış.

Noyabr, 1999

BU YAY DƏNİZƏ GETMƏDİM

Bu yay dənizə getmədim,
Qumunda da qumlanmadım.
Anamın qucağı kimi
Qucağına tullanmadım.

Bu yay isti döydü məni,
Acımı, ağrımı döydü.
Elə döydü – elə bil ki, -
Çoban bir oğrunu döydü.

Bu yay dənizə getmədim...
Bilmərsən necə dözmüşəm.
Bu yay dənizdə üzəmədim
Borcun içində üzəmüşəm.

07.09.1997

GÜZGÜ MƏNİ ALDADIRMIŞ

Güzgü məni aldadırmış –
halım özümnən deyil.
Üstündə də beş barmağım –
əlim özümnən deyil.

Mən ağız açmaram daha,
söz demərəm Allaha,
Bir ucuz ölüm dilədim,-
astar üzündən baha.

Əlimi döydüm divara
indi altın çəkirəm...
Ölməmişəm incəvara,
əcəl atın çəkirəm.

Mən qədərə boyun əydim,
yerə qoymum yarağı.
İblislərin ağızı yansın,
mələklərin çıraqı.

Unut İlhamı, gözəl qız,
sən gözdə yaş təkisən.
Məni yad eləsən gərək
bir yumub beş tökəsən.

Aprel, 1999

GÜLÜM YARPIZA DÖNDÜ

1

Bir xəbər deyərəm inanmazsan heç,
Deyərəm, qoyarsan dəli yerinə.
Ölməyə gedirəm, gözlərin aydın,
İstəsən, gələrsən ölü yerinə.

Durum, evimizə tez gedim bu gün,
Əlimdə beş metr bez gedim bu gün,
Son dəfə şəhərdə görünüm, gedim,
Ayağım getməsə, sürünum gedim.
Yolüstü yolumu salım bazardan,
Bir dəstə qızılgül alım bazardan.
Durum evə gedim, İlahi, gedim, -
Bu axşam Əzrayıl qonaq gələcək.
Yəqin ki, əlində qarmaq gələcək...
Zəhrimi-bağımı yarmağa gəlir.
Bazara dönəndə bazarlıq edim
Nə olsun, canımı almağa gəlir?!

...Bu bir dəstə gülüm, bu bazarlığım,
Deyərəm bezi də kəfrəm almışam.
Heç kəs şübhələnib duyuq düşməsin,-
Ölürəm özümə kəfən almışam.

2

Bilsəydim harada
basdıracaqlar,
Düz gedib qəbrimin
yanına çıxardım,
Bir gedib qəbrimin
yerinə baxardım.

Görəydim bu torpağın mənə
neçə qarışı düşür?!

Qəbrim kimin qəbriylə
yanaşı düşür?!

Görəydim gendi,
ya dardı qəbrim?!

Neçəki ruh bədəndədi –
ruhumu qəbrimlə
tanış edəydim,
Ruhum da görəydi
hardadı qəbrim!..

3
Üstümdə deyilən ağı

Gülün yarpıza döndü,
Kəfən oldu kəfrəmin.
Oğlun-qızın ağlayır,-
Heç tükün də tərpənmir.

Kəfən oldu kəfrəmin.
Bazarlığın da ehsan.
Bu dünya dağılmaz ki,
Bir yol göz açıb baxsan?!

Şəklini böyütdülər,
Mağarından asdırılar.
Yurd dustaq, özün qərib –
Səni harda basdırıq?!

Gülün yarpıza döndü,
Kəfən oldu kəfrəmin.
Oğlun-qızın ağlayır, -
Heç tükün də tərpənmir.

İyul, 1997

DEYƏLƏR BU NECƏ DƏLİDİ BELƏ

Allah bir dəfə də baxa üzümə,
Min ildən sonra bu Yer üzünə
Ya Yerdən, ya göydən düşürə məni...

Məni görən kimi hamı mat qala,
(Yurd yerində dağlar salamat qala),
Tanimaya doğma obalar məni,
Ziyanlıq adamtək qovalar məni.
Üstümə bir kəndin iti töküldə,
Məndən bu dünyanın cini də ürkə.
Məni bir anlayıb duyan olmaya,
Məni qapısına qoyan olmaya.
Deyəm burda bir kənd...
bir ev də belə...
Heç kəs inanmaya dediklərimə,
Deyələr bu necə dəlidə belə.
Qayıdam kor-peşman, suyu süzülmüş,
Qayıdır hər yerdən əli üzülmüş
Özüm öz qəbrimin üstünə gedəm.
Gedəm görəm nə?
Ayaqda bir qəbir, başda bir qəbir,
Mərmərdən bir qəbir, daşdan bir qəbir,
Qəbrimin yerində başqa bir qəbir.
Gözümə yaş dola, boğaza qəhər,
Özümü sürüyüb ordan birtəhər
Yolun qırğına çıxdığım yerdə,
Gələnə-gedənə baxdığım yerdə
Görəydim yolunan bir adam gəlir,
Bir adam gəlir ki, cansız-çəlimsiz,
Demə görməmişəm, boyu bəstəboy

Kim olsa yaxşdı?
Qədir Rüstəmov
Tez yola yüyürəm, haxlayam onu,
Girəm qılığına saxlayam onu.
Yalvaram bir "Sona bülbüllər" oxu...
Oxuya, varımdan-yoxumdan olam,
Gedənlər hamısı yolundan ola.
Yumruqla gözümün yaşını siləm,
Bu səsi özümə bir buta biləm.
Bu səs bacım ola, qardaşım ola,
Bu səs
təzədən öləm
başdaşım ola...

1997

CAN AY, CANIM, CAN!

Bu ömrün yarısın kölə yaşadın,
Yaşadın, belində şələ yaşadın,
Sən yazıq yayda da çilə yaşadın,
Can ey, canım, can!

Hərə bir tərəfə çekdi ordunu,
Arxalı köpəklər basdı qurdunu,
Yağı yağmaladı ana yurdunu,
Can ey, canım, can!

U mudun evində ocağa gəldin,
Sənsənki yaşadın bu çağ'a gəldin.
Cərrahın əlində bıçağa gəldin,
Can ey, canım, can!

Muradım at oldu, yorğa olmadı,
Kəndxuda olmadım, darğa olmadım,
Dar gündə mən sənə arxa olmadım,
Can ey, canım, can!

Nə yaman qarşıyıl qarşıyan səni,
Bükəm bir yarpağa – saxliyam səni,
İmkan yox oləndə ağlıyam səni
Can ayy, canım, can!
Can oyy, canım, can!
Can eyy, canım, can!

Yanvar, 1997

DAĞLARDA REYHAN ÖLÜBDÜ

Qadan alım, sazı köklə,
 Aşıq, sən məni çal, məni!
 Mizrab yerinə çıçəklə
 Aşıq, sən məni çal, məni!

Mən küsmüşəm atamışal –
 Çiliklənmiş qəlbimi al,
 Çal, yaramın səbbini al,
 Aşıq, sən məni çal, məni!

Yüküm var, qucağım yoxdu,
 Odum var, ocağım yoxdu,
 Bir butam, bucağım yoxdu
 Aşıq, sən məni çal, məni!

Əsir düşən obamı bil,
 Bu dünyayla davamı bil.
 Bənizimdən havamı bil,
 Aşıq, sən məni çal, məni!

Dağlarda reyhan ölübüdü,
 Gözündə eyham ölübüdü.
 Elə bil İlham ölübüdü,
 Aşıq, sən məni çal, məni!

Avqust, 2001

DÖVRƏ

Kim idi,
Canım kim?-
Qoşa diz,
Qoşa göz –
Bir tək mən.

Kim idi,
Canım kim?-
El içi,
Çöl içi –
Tək mən bir.

Kim idi,
Canım kim?-
Hər yerdə,
Qəbirdə -
Mən bir tək.

İyul, 2004

HALIM

Elə hüznlüyəm –
belə təhərsiz,
göziükölgəli, lal,-
torpaq kimiyəm.
Mən məğlub ölkə şairi,
Endirilmiş bayraq kimiyəm.

Dekabr, 2004

ƏLİM SUYA ÇATMIR

Bir ağ səhərdə
bir ağ buluddan
ağ duman kimi
sökülüb gedəcəm.
Evə girən ilanı anam
Süleyman peyğəmbərə
and verəndə
sürünüb getdiyi kimi
çəkilib gedəcəm.

Gedəcəm bir şirin
nağıl sorağı ilə,
Bir yaşıl dağın ətəyi,
bir çayın qıraqı ilə.

O çaylar üzüyenisə
hey nəsə piçildaşırlar.
Gedəcəm -
çayın solunda mən,
mənim solumda
yamyasıl dağlar.

Gedənlərin
xırman kimi
görünür yeri.
O yoldadı Rəsul Rza,
Əli Kərim.
O yoldadı Eldar Baxış...
Bir gün də mənə var
sonuncu yır-yığış...

Gedəcəm yedəyimdə
bir ağ at,
...Əlim suya çatmır,
mən gedəndə sən
arxamca su at.

Fevral, 1999

HƏKİM GÖZ YAŞINI ANALİZ ETMİR
Bacım Gültəkinə

Mən indi bilmışəm qardaşlar arxa,
Bacılar qardaşı ağlamağadı.
Dərdin yaxşısının başına dönüm,
Məlhəmdi, ürəyi bağlamağadı.

Nənəm siğallayıb oxşayan başı
Nadanlar əlində qapaza verdim.
Mən yayda papağı günə yandıdım,
Qışda qabırğanı ayaza verdim.

Sahibsiz, atılmış dəyirman kimi
Yetənin dənini üyütdüm, Gülü,
Özümün işlərim tökülü qaldı,
Mən özgə yumağı böyütdüm, Gülü.

Hər gün bu şəhəri dolanıram mən,
Bu dolu şəhərdə boş hərlənirəm.
Üzüm nə bərk imiş... Laçından sonra
Hələ yaşayıram, baş hərləyirəm.

Suyunu içdiyim Həkəri çayı,
Keçdiyim körpüsü deyəcək məni.
Mayanın qudurmuş qazancı kimi
Bu ağrı qudurub yeyəcək məni.

Dədəm yaxşı deyir: - Nə günə qaldıq,
Xoruzsuz açılır səhərimiz də.
Yadına gəlirmi, sən mənim canım, -
Bir kirpi var idi çəpərimizdə...

Boyuma baxanlar maşallah dedi:
-Bəxtəvərin oğlu gördün, böyüdü.
Yalandı dəryada böyükər balıq,
Mənim bu dəryada dərdim böyüdü.

Sənin qardaşının başına xeyir...
Həkim də dərdimdən yana düz etmir.
Həkim havayıdan qanı yoxlayır,
Həkim göz yaşını analiz etmir.

Nənəm siğallayıb oxşayan başı
Nadanlar əlində qapaza verdim.
Mən yayda papağı günə yandıdım,
Qışda qabırğanı ayaza verdim.

Fevral, 1998

DƏRD MƏNİMLƏ MƏZƏLƏNİR

Dədə, mən adam olmadım,
Daha məndən söz ələnir.
İp də məndən, cəhrəsi də -
Hər gün dərdim çözələnir.

Mənnən olur yayı-qışı,
Dəvətək kinli baxışı...
Camaatın əyni-başı –
Mənim dərdim təzələnir.

Gah deyir – hanı göz yaşın?!
Gah deyir – gəl, məni qaşı.
Birtəhər qatıram başın
Dərd mənimlə məzələnir.

07.12.1996

ƏZAB

İlahi, nə sirdi? – görk elə, göstər,
Əlim əl eyləyər, dilim də səslər,
Cibdən pul azaldı, yanımızdan dostlar,
Gözümdən bir gilə yaş diyirləndi.

O köçə qoşuldu – quzum da getdi,
Qışdan çıxartmışdım, yazında getdi.
Qismətim canavar ağzında getdi,
Gözümdən bir gilə yaş diyirləndi.

Bir qələm, bir kağız, bir əl - üçdülər,
Söz qoyub qanımı sutək içdilər.
Enimi boyumdan uzun ölçüdülər.
Gözümdən bir gilə yaş diyirləndi.

Azadlıq adında qapı açdılar,
Şad-xürrəm girdilər, tutqun çıxdılar.
Kimə sadıq olduq satqın çıxdılar,
Gözümdən bir gilə yaş diyirləndi.

Kərənin yerinə kürə sayıldı,
Xeyirə səs verdik şərə sayıldı.
Belə cəhənnəmə-cərə sayıldı...
Gözümdən bir gilə yaş diyirləndi.

Yazan ağıllıdı, pozan ağılli?
Hər gün xirtdəyimə qəhər yiğildi.
Ürəyim doludu, ağızım qıffılı...
Gözümdən bir gilə yaş diyirləndi.
Elə bil üzümdən daş diyirləndi.

2000

ƏLLƏRİM

Sinəm -
ürəyimə alaçıqdı,
Əllərim -
alaçıq qapısında
gecələyən çoban iti...

Oktyabr, 1999

DURNA

Niyə axşama qalmışan,
Yol gedirsən bu vaxt durna?!
Göydə qılınca oxşarsan,
Yerdə boynu oraq durna.

Bəlkə yerini tutublar,
Bir qonacaq yerin yoxdu?!
Bəlkə sizin də padşahın
Heç səndən xəbəri yoxdu?!

Sizindəmi dəstəbaşı
Hər yanda Bağdaddan olur?!
Balası ac-susuz qalan
Bu yandan – Toqatdan olur?!

...Niyə axşama qalmışan,
Yol gedirsən bu vaxt durna?!
Göydə qılınca oxşarsan,
Yerdə boynu oraq durna.

Mart, 2000

CƏLLAD

Məmməd Nazimoglu

1

Baltana nəzər dəyməsin,
Başım üstə duran cəllad.
Kötüyün qansız olmasın,
Başım üstə duran cəllad.

Ovxar çəkər daş baltaya,
Nə deyərlər boş baltaya?!
Gör gəlirmi baş baltaya,
Başım üstə duran cəllad.

Yaman yerimdə haxladın,
Gəldin, gəldin əl saxladın...
Əzrayılı qabaqladın,
Başım üstə duran cəllad.

2

Ev-eşiklə halallaşib,
Durub biryolluq gəlmışəm.
Öz babalı, öz boynumdu,-
Fərmani qollu gəlmışəm

Sən baltadan zəhmlisən,
Zəhmin bürcdə daş tərpədir.
Gərək sənə xərac verə,
Kim ölkədə baş tərpədir.

Nə görəcək kötüyün var...
Qismətdən hara qaçılır?!
Səhər üstə baş kəsilir,
Günorta süfrə açılır.

Sən bu işin pərgarışan,
İllərdi külüng vurmusan.
Saymışanmı bu günəcən
Nə qədər ilik vurmusan?!

Heyif!
Bu baş çox cavandı,
Sevgilisi yas tutacaq.
Allah bu baltanı kəssin,
İsləməsə pas tutacaq.

Kimdi səndə günah görən...
Zaman özü görk eləyir.
Balta yaranandan

şair
Boğazına yerikləyir.

İnsafını yerə qoyma,
Şaxı güldən ayırırsan.
Güzgü ver - daransın baxsın,
Başı əldən ayırırsan.

Bu başdan zülüm çekmişəm,
Onu kefinən vurarsan.
Bircə baltanı düz saxla,
Çaşib küpüynən vurarsan.

Bir az ehmal ol,
boğazım
Udqunanda çənçiməsin.
Başımı elə sıvir ki,
Canda ruhum inciməsin.

Bir belə balta yendirdin –
Yenə bu baş çapılmadı.
Mən səndən zalım olardım,
Mənə balta tapılmadı.

Mən baş yendirim, sən balta,-
Budur bəlli əhvalımız.
İndi hamımız cəlladıq –
Sənsən əlibaltalımız.

Yanvar, 2005

KEŞİKÇİ

Bu gecə də belə...
İçimi soyundurub
tökürəm ağ varağa.
Sahilə yan alan
qayıqtək
içimdən sözlər
çıxır qırağa.
Mən sözə keşikçiyəm
Necə ki, əsgər bayrağa.

21.02.1996

QARDAŞIM ELXANA

Çay üstə körpü yeri var,
Limanda gəmi yeri...
Hansı zavala gəldin
Balalarımın əmi yeri.
Mən xəstə yatanda
yastığımın yanın kəsdirib
sevgisiylə məni
məst edən qardaş,
Özünü xəstələndirib
mənə düşmənmi oldun,-
qardaşımı qəsd edən qardaş.
Xəstəliyin xəmirin
hardan götürdüñ,
yuxatək canına
yaydın, qardaş,
Bəs məni sevirdin,-
qardaşımı
necə qiydın, qardaş?!
Evdə qonaq olanda
nənəm yerimizi
bir salardı,-
ayaq-baş yatardıq,
Təpikləşib
iki qardaş yatardıq.
Təpiyi quruyan qardaşım,
Axsaya-axsaya
yeriyən qardaşım.
Çay üstə körpü yeri var,
Limanda gəmi yeri...
Hansı zavala gəldin,
Balalarımın əmi yeri...

Yanvar, 2004

ÇİÇƏK NƏĞMƏSİ

Güldanda səs-səsə verib
 Solğun halına ağıynan,
 Səhərləri şəhə həsrət
 Həm ləçək, həm yarpağıynan -
 ...oxuyur çiçəklər.

Adamı halsiz eyləyir
 Nəğmələrin acı yeri,
 Ləçəyində sevgi şəkli,
 Saplağında qayçı yeri...
 ...oxuyur çiçəklər.

Heç deməzsən nəğmədi bu...
 Deyərsən çıskın yağışdı.
 Bəlkə duadı... nə bilim,-
 Bəlkə elə qan-qarğışdı...
 ...oxuyur çiçəklər.

Gül üzündə nə sualdı?!
 Yenə güldana su aldım.
 Allah, dostlara insaf ver,
 Dostlar məni qana saldı...
 ...oxuyur çiçəklər.

Bir ağız məndən oxuyur,
 Bir ağız səndən oxuyur,
 Qırılan gündən oxuyur...
 ...oxuyur çiçəklər.

Bu gün-sabaha keçinər...
Səsini çəkib içində,
Son gecənin sevincinə
oxuyur çıçəklər...

May, 1997

AVTOPORTRET

Sağ ayağında
döyənək var -
ayağını çəkə bilər,
Hamiya inanır -
bir uşaq desə "ölmüsən"
gerçək bilər.
Yaşı 44-ün
aşırımı,
Onurğasında
cərrah bıçağının
şırımı.
Üzündə
yuvasına ilan yaxınlaşan
sərçə təlaşı,
Könlünün xanimanında
bayquşlar ulaşır.
Adı bütün
mübarək siyahılardan
yayına bilər,
Gül köşkünün yanında
"qadınım" deyib
bir anlıq
dayana bilər.
Toxunmaz yeriyəndə
bir qarışqa,
bir böcəyə,
Gündüz dişləri kilidli
gözünü yerə dikər,
gecə göyə.
Yanıb quru qəfəs qalıb,

öləndə evindən
külü çıxar,
Nə işdən yapışsa,
içindən Məmmədqulu çıxar.
Bir-iki şeiri var
oğlunun-qızının
əzbərində...
Bəxtəvər onun başına -
xatırlanacaq adı
həmişə çörəkçinin
nisyə dəftərində...

Aprel, 2003

ASİLİK

İlahi, aşağı bir nəzər yetir,
Bir gör nə gündədi adam dediyin.
Göydə nə göstərdin - dağılın belə,
Uçur başımıza bu dam dediyin.

Bu nə gün-saatdı çörək süngüdə,
Mələyin çağırsa şeytan ləngidər.
Zülüm tapdayırıq yol gedə-gedə,
Bizə müştuluqdu edam dediyin.

Nə gördük? -
Küləklər üfürən şamı!
Yalançı ümidlə saldıq axşamı.
Gərək boş qalaydı Həvvanın şumu,
Gərək əkməyəydi Adam dediyin.

Sentyabr, 2002

GEDİR

At gedir, fırlanır araba çarxı,
Amma görən deyir araba gedir.
Allahın arxayıñ bəndəsi, oyan,
Dur, durma, dur tərpən, dur, oba gedir.

Bəd xəbər durnatək dan üzü gəlir,
Yazı qara ömrün payızı gəlir.
Ömrümə borcların faizi gəlir,
Nəyim var sələmə, girova gedir.

Dağıldı yurd yerim, dağıldı butam,
Ac idim, dərd yedim, - ta indi qutam...
Əldə tüfəng getdim özümü atam,
Dedilər: - İlhamdı, gör ova gedir?!

Mart, 1997

ŞAİR

Qələmlə dəyirman haram götürməz,
Biri vəhydən, biri dəndən işləyir.
Bir şair qələmi şəri vəsf edə -
Şeytandan işləyir, cindən işləyir.

Tələyə tez düşər, yada gec düşər,
Sevinci peşəri, qəmi dəc düşər.
Bədən yorulanda ruha güc düşər,
Ruhu dincələndə bədən işləyir.

İldirimötürən, qadasovandı,
Bir az sadəlövhədü, bir az avamdı.
İlahi, süfrəsi baxma yavandı,
Şeytan fəhləsidi bəndən - işləyir.

Mart, 2003

SƏNİ TANIYIRAM

Səni tanıyıram -
körpə ikən
məmədən ötrü ağlamağın,
Dərsə gedəndə
qızların saçını
bir-birinə bağlamağın varıydı.

Səni tanıyıram -
sən də bir vaxt
yuxularında uçardın,
Sən də əsgər gedənlərin
dalınca
yolaşana qaçardın.

Balaca vaxtı
körpüdən keçəndə
əlindən tutardılar,
Yadındamı -
tez-tez boğazın gələrdi,
arvadlar barmağını
duza batırıb
qaytarardılar.

Səni tanıyıram -
səni də bu dünya
sevgiylə yıxdı,
Sənin də ilk sevgidən
ağzin yanıqdı.

İstər kasıb ol, istər varlı, -
səni tanıyıram.
Sənə də qoruq var,
qadağa var.
Səndən də yuxarıda
bir ağa var.

Səni tanıyıram -
Burnunda bənövşə qoxusu,
Canında
bir qəfil
güllə qorxusu var.

Fevral, 1997

QOYMADILAR ÖLƏM ÖLDÜYÜM YERDƏ

Deyəsən mən dəli olmuşam, Allah,
Bu nə göz yaşıdı güldüyüm yerdə.
Gözlərim muncuqtək ovcuma düşdü –
Gözümüzün yaşını sildiyim yerdə.

Yarı qəmgin, yarı şaddı bu sevgi,
Nə yaman başımı qatdı bu sevgi...
Tərsinə nallanmış atdı bu sevgi,
Mən səndən gedirəm gəldiyim yerdə.

Baxırsan dəryada kimsə qol atır,
Su dolmuş qayıqtək İlhamdı – batır...
Dedilər, dur burdan o yanda otur,-
Qoymadılar ölüm öldüyüüm yerdə.

Mart, 1997

MƏNƏ BİR ÇIÇƏK GÖSTƏRİN

Qübarımın üstə qoyum,
Mənə bir çiçək göstərin.
Həsrətim ilə qol-boyun
Mənə bir çiçək göstərin.

Qalmayıb heyim-havqatım,
Tez-tez təlx olur ovqatım.
Acının gözünə qatım
Mənə bir çiçək göstərin.

Ya bənövşə, ya da yonca,
Ya açılmış, ya da qönçə.
Gözüm qapanmadan öncə
Mənə bir çiçək göstərin.

Mart, 2004

QANINDAN KEÇİB BU ADAM

Bu sevgi nə səndən döndü,
Nə də kama yetdi səndə.
Sən bu yolu kəsməmisən
Bu yol niyə bitdi səndə?..

Üstü-başı qandı tamam,
Qanından adlayıb adam.
Mən almışdım sənin qadan
Sən can aldin – getdi səndə.

Bu gerçəkdir, ya yuxumu? -
Üstündə adın oxunur.
Sən deyildin daş toxumu
Əkdilər, daş bitdi səndən.

20.04.1997

MƏNİMDİ

Allah deyəndən demədim,
Gülüm, günahlar mənimdi.
Hər gün bir təzə dərdinən
Təzə nikahlar mənimdi.

Bir oğlanyıdı qaraşın,
Gəldi... gedir, vidalaşın.
Yavasından perik quşun
Çəkdiyi ahlar mənimdi.

Çəp-çəp baxma, qaşı çatma,
Bir söz söyləyim unutma:-
Şairi təkəlli tutma,
Mən qulam, şahlar mənimdi.

İyun, 2005

HAQQIMIZ

Biz də bu viranə yurdun
övladıyıq, bəylər!
Bizim də bu dövlətdə
haqqımız variydi.
Yağı belə yağılıq,
zalim belə ağalıq
etməzdi, bəylər.
Ziyanlıq pişik kimi
insafı azdırən bəylər,
Arzu, murazımızı
dirigözlü
basdırən bəylər.
Heç bir dində,
heç bir məzhəbdə
belə iş tutmazlar,
“Yandım!” deyənin
hayına qaçanda
lalı unutmazlar,
bəylər.
Nə sirdi –
həftə deyirsiz,
...cümə, şənbə... demirsiz,
Nuh deyirsiz,
peygəmbər demirsiz.
Allah bizim kimi
miskin şairləri neylər?!
Alnı möhürə dəyməyən,
Allahı arada
görməyən bəylər!
Haqqımızı

yeyən bəylər,
yeyin,
haqqımız sizə nuş olsun!
Amma sonda
timsah kimi
göziñüzdə yañ olsun.

İyul, 2003

SƏS

Ağlım kəsəndən hey məni
Qeybdən bir səs çağırır.
İsaq-Musaq quşu kimi
Dərmədən nəfəs çağırır.

Elə hey qulaq verirəm
Səsləyən hardan səsləyir.
Elə bil suyun altdayam
Kimsə qurudan səsləyir.

O səsdi məni ağladan,
O səsdi məni kiridən...
Qalıram yol ayrıcında
Öndən gəlir, ya geridən?

O səs tək məni səsləyir,
İşlə yox bir ayrı kəsnən.
Ətəyindən tuta bilsəm,
Çıxıb gedəcəm o səsnən.

İyun, 1999

MİNƏM BİR YAŞIL QATARA

Bir qəddar düşmənim yoxdu,
Mən güllənənib ölməyə.
Nənəm, qarğışın tutmadı,
Qana bələnib ölməyə.

Olmadım bekar, avara, -
Minəm bir yaşıl qatara...
Gedə yer üzü qurtara, -
Orda dirənib ölməyə.

Gündöyən yol qırağında,
Bir daşın sol, ya sağında.
Günün günorta çağında
Birdən tirlənib ölməyə.

Başa gələydi bir qada,
Bir kimsə yetməyə dada.
Son nəfəsimdə əlvida,
Vida dillənib ölməyə.

İyun, 1997

DARIXIRAM

Limandakı gəmi sayaq,
Sahildəki qayıq sayaq
darixiram.

Yüz illərdi muzeydəki
Cəhrə sayaq, çarıq sayaq
darixiram.

Müşfiqin son günlərində
bağlı əli kimi,
Füzulinin pyedestalda
heykəli kimi
darixiram.

Sonsuz qadınların
körpə əlinə həsrət
ətəyi kimi,
Ayağa çəkilmiş
güllə tətiyi kimi
darixiram.

Axşamı gözləyən
ışıl kimi,
Azdırılan pişik kimi
darixiram.

Darixiram –
yaylaqda yurd yeri kimi,
Darixiram –
Qəbirdəki ölü kimi.

May, 1999

ÖYRƏNDİM

1

Yetim ögey anaya
öyrəşən kimi
yoxluğa öyrəşdim.
Quraqlıq illərinin
quşları tək
qıtlığa öyrəşdim.

Ramazan oldu-olmadı
oruc tutmağı,
səhər içdiyim
şirin çayın üstə
axşam evə dönməyi
öyrəndim.

Ayaqqabılarımı geyəndə
balalarıma vəd verməyi,
Soyunanda bəhanə deməyi
öyrəndim...

Sən demə, tamah ucundan
div xəlbirlə suya gedərmış.
Adam şapalaqla
üz qızardarmış –
Borc eləyib toya gedərmış.

2

Yerdən əli üzüləndə
adam niyə göyə baxır,
Göydəki niyə susurmuş?

öyrəndim.
Kəndirdən asılanlar
özünü yox,
göydən dərdini asırmış...
öyrəndim.
Öyrəndim
dünyada ən yüngül şeyin,
ən ağır şeyin bir adı var -
qəfəsdi.
...Yaxşı ki, yaşamağa
içimiz var,
Adam öz içində
haracan desən, sərbəstdi.

Öyrəndim yaşamaq nədi -
qum üstündə şəkil çəkmək,
Axırda da "gəldi-getdi" sini
daşa, dəmirə köçürmək.
Hamının bir peşəsi var -
Mirzə kimi
alın yazısını
ömrə köçürmək...

Yanvar, 1999

SÜFRƏ

Balalarımı unudub
şeirdən yapışanda
Gördüm balalarım
ətini yedi.
Şeiri buraxıb
balaları tutanda
şeir mənim
ətimi yedi.

2004

QOCALIQ

Ona birdən ayan oldu
Bir zamanlar şahlıq edib.
Cavanlığın sarayında
Bir yaraşlıq taxtı olub.
Qocalığı köhnə puldu,
Qızılıla tən vaxtı olub.

22.11.2007

DÜŞÜRƏM

Söz bəzən qəhətə çəkilir,
Bəzən də vərinə düşürəm.
Bir belə çəkilməz dərdlərə
Mən sözün xətrinə düşürəm.

Ya Rəbbim, mən sənin balanam,
Çıraqda od tutan lalanam,
Yollanam xeyirə calanam,
Şeytanın şərinə düşürəm.

İş gördüm bezimi çıxardam,
Ocaqdan közümüzü çıxardam,
Qazıram özümüzü çıxardam,
Qazıram dərinə düşürəm.

10.07.2008

GİLEY

Quşuna dən atdım, gülün suvardım
Dünyaya mən ayrı neynədim, qağa,
Yığıb düyünlədim ömrü qavğardım
İçinə bir ağ gün düymədim, qaşa.

Xəyalım dağ-aran – köçəri çəkdim,
Payıma düşəni peşəri çəkdim,
Hər şeyi dəniztək içəri çəkdim,
Dərdimi kimsəyə demədim, qaşa.

Qələmim bilmədi yasaq, tabular,
Fürsət eyləsələr başım çapilar,
İlham Qəhrəmandan az-az tapılar.
Mən şair çörəyi yemədim, qaşa.

31.10.2009

İLHAM QƏHRƏMANA

Həə, İlham Qəhrəman,
Çoxdan gözaltı etmişəm
Boyuna şeir yaraşdırıım,
Boyun məndən inciməsin.
Səni də belə bay olasan,
Bayın məndən inciməsin.

Sağ olsun - o vaxt dədəm
«Ondan göz ol!» demişdi,
Mən olmasam çoxdan səni
çöldə qurd-quş yemişdi.

Qanın niyə qaradı,
Bir çirtma bəs edər
qanını çıxarmağa.
Sən ah çəkmirsən,
sinəyenmişə yol çəkirsən
canını çıxarmağa.

Həmişə yoxuş qalxdın,
düzə çıxa bilmədin.
Ay mağmin,
daldalarda şeir dedin
üzə çıxa bilmədin.

Mənimlə yola getmirdin,
Hər gün dava qururdun,
«Hər şeydən vaz keç!» - deyə,
Sərbəstliyi, azadlığı sevirdin.
Əlacın olsa məni öldürərdin –
səni arvad-uşaq ayağına verdim.

Mən deyirdim
mən də adı adamam,
Mənim də telim
qaşın üstündədi.
Sən deyirdin söz at deyil
başına cilov salasan,
Adını şair qoyub
əlli yaşa çatmışan
hələ basın üstündədi.

Səndən hər söz yedim,
Sənə göyərmədim.
Uşaqların boğazından kəsib
Sənə dörd kitab çıxardım
Manatını da görmədim.

Darıxma tarixdə
çox insafsız gorba-gor oldu.
Düzmə Düzənlərbaşı
hamını gördü
sənə çatanda kor oldu.

Bu da belə zamanadı -
Söz alan, söz satan var,
bazar gördüm deyən yoxdu.
Ədəbiyyata gəlib
nə gördün -
Bütün ölçülər yerindədi,
meyar gördüm deyən yoxdu.

Kim deyə bilər
Yazdığını səmimi deyil.
Qəm yemə kölgədəsən -
Sən yazanı yaza bilmək
Hər şairin yemi deyil.

07.07.2008

GÜZGÜ

Güzgülərin
tilsimi nə,
sehri nədi?!
Gözəl-gözəl
xanımlarla
axşam-sabah
mehri nədi?!
Hər nədisə,
xeyrinədi.

Bu sırr nədi,
sehr nədi?!
Güzgü qabağında
uşaqların
yüz hoqqadan,
yüz oyundan
çixmağı var.
Güzgü qabağında
bəzənən qadının özünə
bir kişinin,
Daranan kişinin özünə
bir qadının gözüylə
baxmağı var.

Güzgülərin
tilsimi nə,
sehri nədi?!
Gözəl-gözəl
xanımlarla
axşam-sabah
mehri nədi?!

06.06.2009

QURD
(*təcnis*)

Nobat döndü, mənim danam gəlmədi,
“Qurdağzı” bağlatdım sənə, qurd, a qurd!
Səni qurd ağızında gedəsən, dana,
Apara ətindən pay da qurda qurd.

Canə bir yağıdı, vallah, qorxu da,
Sən qorx mən uduzam, o qurd qorx uda.
Qurdu yuxusunda görən qorxudan
Tez qalxıb su içər, içər qurtaqurt.

Qıymaram ağ vura, bu qara sına,
Baxmaram nə ağı, nə qarasına.
O qədər deyindim qurd qarasına,
Daha dilimdə də bitib “qurd, a qurd”.

Ov yeri meşədi, bağdı, çəkildi,
Gecə ov eylədi, qeybə çəkildi.
Çox da yamanlıqda adı çəkildi,
Tay tutmaz özünü itə-qurda qurd.

Fevral, 1992

ÇOBAN

Qış çıxdı, çicəktək eyni açıldı, -
Bir də baxıb gördük yoldadı çoban.
Yaylağa salamat toxdadı köçü,
Papağın dalını qaldırdı çoban.

Alaçığın ağızı arxaca sarı,
Sürüsü yeriyər erkəcə sarı.
Perik salmaq üçün oğrunu, qurdu –
Bir güllə atacaq hər gecə yarı.

Süründə nə qədər qoyun olarsa,
Seçər bir-birindən - tanıyar çoban.
Sürünü bir axşam, bir də ki səhər
Arxacın ağızında sanıyar çoban.

Buzovu hörükдə, atı buxovlu,
Zinqirovlu təkə sürünü çekdi.
Kefini soruşma – sürüyə göz qoy, -
Qoyunu kökdüsə, kefi də kökdü.

Üzü gəlib bu il – dağlar ot olub,
Dili şükrə gəlib yazdan çobanın.
Bir qara sevdaya tutulub... çoban –
Sürüni otarır, qız da çobanı.

1998

ƏSGƏR GÖRMƏK

Bəşərin ilk əsgəri
hirsi, hikkəsi olub
alçaq, qorxaq, tərs adamın...
Əsgər görmək
hər mənada kədərlidi
İstər Buşun olsun,
istər Səddamin.

15.09.2012

BİR ƏSGƏR ÖLDÜ

Bir əsgər öldü...
Quşun qanad rəddi göydə,
Onun yeri, boy-buxunu
Cərgədə qaldı.
Bir əsgər öldü...
Bir nişan üzüyü
Zərgərdə qaldı.

19.04.2010

TƏBRİZƏ GEDƏ BİLMƏDİM

Ay yarım Tehranda qaldım,
Təbrizə gedə bilmədim.
Uzaqdan havasın aldım,
Təbrizə gedə bilmədim.

O yandan bir durna gəldi,
Qübarım tarıma gəldi.
Bakıdan arıma gəldi
Təbrizə gedə bilmədim.

Sözüm sarılıq gətirdi,
Dözüm sarılıq gətirdi,
Gözüm sarılıq gətirdi,
Təbrizə gedə bilmədim.

Kim yol alar, kim yoluxar,
Həsrətin çəkən doluxar.
Mənim gözümlə kim baxar
Təbrizə gedə bilmədim.

Mən istəyimə türməyəm,
Könülsüz könül çirməyəm.
Ya qismət – görəm, görməyəm,
Təbrizə gedə bilmədim.

28.03.2008

TƏBRİZƏ SƏFƏR EYLƏDİM

Araz Elsəsə

Özümə yol pulu yiğdım
Təbrizə səfər eylədim.
Üzümə xoş baxdı baxtım
Təbrizə səfər eylədim.

Əldə qopuz Qorqud kimi,
Sinəm gətirmiş tut kimi,
Bakıdan bir məktub kimi
Təbrizə səfər eylədim.

Meşkin keçdim Əhər gördüm,
Halların birtəhər gördüm.
Bir din-iman şəhər gördüm
Təbrizə səfər eylədim.

Mən dinmədim, o dinmədi,
Dinmədi – nələr demədi...
Dediyin deyə bilmədim,
Təbrizə səfər eylədim.

Çıxsan Şahgölü qaşına,
Hər şey ovcundan daşınar,
Sağ əlim dostlar başına
Təbrizə səfər eylədim.

Ularda gördüm boz qurdu,
Hələ də düşmən qovurdu...
Şeytanın qızını qırdım
Təbrizə səfər eylədim.

05.09.2010

TƏBRİZDƏ DİL AMANATI

O tayı elə gördüm
Əlim üzümdə qaldı.
Gördüm üz astara üz veribdi,
Astar üzdən üz görübdü.
Mənə yaman yer elədi,
Axı astardan üz hayifdi.
İçimdən dil amanatı bir söz təpdi –
Ana dili kişinin alt paltarıdı
Onu soyunmaq ayıbdı.

06.09.2010

DƏVƏTNAMƏ

Miyanadan bir zəng gəldi,
Məni toya çağırıldılar.
Miyananın kişiləri
Ərdəmlidi, ağırdılar.

Belə dua etməmişdim,
Mən bu gün etdiyim kimi...
O taya toya gedirəm –
Bərdəyə getdiyim kimi.

Həsrəti yerə çığnıyor
Qol açıb qardaş qucanlar.
Ölüsünə rəhmət olsun,
Sağ olsun sərhəd açanlar!

Təkcə toya getmirəm ki,
Xalqa kimlik qurşadıram.
Orda məni sevən çoxdu,
Sevgilərə baş atıram.

23.03.2011

İlham Qəhrəman

PORTRETLƏR

İlham Qəhrəman

HƏVVƏ MAMAM

Bərdəyə qaçqın gəldi,
Şaxı sınmışdı,
Şuxu sınmışdı
Həvvə mamamın.
Suyu sixilmiş
nar kimi,
Səhrada əkilmış
çinar kimi
çəkirdi qaçqınçılığı.

Məni çox istəyirdi...
Görəndə
«Dədəm» deyib
başımı bağrının
başına sixardı.
Mamamdan öyrəndim,
sevginin ocağı bağır başıdı.

Balaca vaxtında val qoyub
mama-qardaşoğlu
oynuyardıq.
Qohumlar dövrəmizdə əl çalardı.
Otaqların dörd divarından
biri görünərdi, qalanı
mamam toxuyan xalçalardı.

Ayağı sayalıydı,
Bir şirinliklə
ilkin mamam gedərdi
qurulan hanaların üstünə.

Əli tamliydi,
Qabaqdan gələn toyların
şorabasını mamam qoyardı.
Toyda da diz qatlayıb
yuxa yayardı.

Mamam birdən düşdü,
Can verəndə dili batmışdı.
İşarəylə məni çağırkı,
Əlini bağrının başına,
Sevgi ocağına basıb
Dağlara tərəf uzatdı.
Arvadlar ağıya hazırlaşındı,
Özümü saxlaya bilmədim,
Hönkürdükcə
gözümündə yaş üyüñürdü,
ağzımda bu kəlmələr:
-Yaxşı, mama,
Alınanda səni də aparacağıq.

10.11.2007

QAÇQIN UŞAĞI

Bu uşağın sir-sifəti
ağactək sevdiyi,
xiffətini çəkdiyi
torpağa oxşayır.
Bu uşaq susuz ağacda
bürrüşən yarpağa oxşayır.

1998

HƏSRƏT

Laçında
sinədəki evimizin
çəpər qolları
tut dizlərini
qucaqlayıb qaldı...

Xirdalanda –
qəbristan yanında
atamın qolları
dizlərini
qucaqlayıb qaldı...

Fələyin ağızı-gözü yansın,
Evimizin qolları
atamın qolları kimi
boşaldı,
Atamın dizləri
evimizin dizləri kimi
qurudu.

May, 2000

KAZIM KİŞİ

Ona tanış idi
böyük dərdi, kiçik dərdi .
Dərsə gedən balaları
maşın yolundan keçirərdi.
Adamin üzündən
ürəyini duyardı,
Eyvanlardan nə düşsəydi,
bir qıraqa qoyardı.
Böyüklərə "Kazım kişi",
Körpələrə "Kazım baba".
O hamının xeyirxahı,
O hamiya lazım baba.
Gözü ürəyinə güzgü idi,
Kazım kişi ləzgi idi.
Son vaxtlar yorğun hərlənir,
Son günləri əzgin idi.
Köhnə kişiyidi Kazım kişi –
Xalxin-Qolda döyüşmüdü...
Bir səhər durduq –
hava dəyişən kimi
dünyasını dəyişmişdi.
...Yaxşı kişilər yaddaşda
həmişə diri görünür,
Rəhmətlik Kazım kişinin
məhlədə yeri görünür.

1999

HƏSƏN ƏMI

Xanım-xatın arvadın
oldü, Həsən əmi.
Cibində dərman nüsxələri,
Evində bir qutu dərman
qaldı, Həsən əmi.
Hirsinə, hikkənə
kim ütü çəkəcək,
işdən dönəndə
əlinə kim su tökəcək?
Toylarda "Sarıköynək"
havasını çaldırardın,
arvadınla qol qaldırardın.
Kəndin toylarından
o hava getdi,
O gözəl günlərin
hara getdi?
Dünyaya etibar nə gəzir?
Elə bilirdin sağaldacaq onu
qapının başına qoyduğun nəzir.
Həkimlərə xələtin qalıb,
Həmişəki deyilsən,
indi qaraltın qalıb.
Bu nə dərddi - tapdı səni,
Taladı, çapdı səni.
Canını dişinə yiğmisan,
Üzünə demək olmasın,
yaman sıinxımsısan!
...Canını dişinə yiğmisan,
Canın niyə acıçıbdı, Həsən əmi?!
Səhərdən oturmusan bu daşın üstə
dur get evə,
Ay çıxıbdı, Həsən əmi...

Mart, 1997

ONU TANIYIRDIM

Bir zaman barmaqla göstərərdilər,
Can verən bu qoca bir igid ərdi.
Dostlara qiymazdı...
yeriyə bilsə,
Durub öz qəbrinə özü gedərdi.

May, 1997

ZƏNCİ QIZI

Zəmidə sünbül kimi
saçları,
Bir cüt saza bənzədi
qıçları.
Barmaqları qara tut.
Bakı Afrikadan soyuqdu...
Zənci qızın sinəsində
bir cüt qaratoyuqdu...

Noyabr, 1996

GÜL DƏSTƏSİ**1-ci gül**

Bu yaz gəlib bizə çıxdı,
Şükür! Biz də yaza çıxdıq.
Kim gəlsə döyər qapını.
Sözə qapımız açıqdı...
Üzümüzə gələn yazın
Yerinə gülü döşənsin,
Göydə durnası yorulsun...
Bəlkə sözünü kəsdim.

Akif,

Sözünün arasında
qardaşın dursun.

2-ci gül

O yolda bir yolötən var,
Dur, onu çağır, getməsin.
Bir az diribaş tərpənsin,
O belə fağır getməsin.

Gün keçib, şər qarışıbdı,
Hələ bilmir çay daşıbdı.
Görmür hava dolaşıbdı?-
Xəbər ver, yağır, getməsin.

Niyə baxmır mən ölmüşə,
Yaman yerdə ilişmişə.
Denən hələ ölməmişəm,
Gözlərim baxır, getməsin.

Daşı ətəyindən tökmür,
Daşlardan bir koma tikmir.
Dünya gözünə görükmür,
Allaha ağır getməsin...

Qanlı buta

Ağzımızın dadi qaçıb,
Allaha acıq getməsin,
Hər şey ayrı dad verir.
Bircə gün susuz qalmırıq,
Amma içimiz çat verir.
...Ələnən ələyinə,
Fırlanan xəlbirinə öyrən,
Deyirlər evin çox dardı,
(Balalarından uzaq!)
İndidən qəbrinə öyrən.

4-cü gül

Kim bilir necə yaşayıram?..
Aranı dağa qaldırıram,
Dağı arana daşıyıram,
Dərdim çəkdiyim kimi
yazıma gəlmir.
Ürəyim elə sancır,
sol qolum ağzıma gəlmir.

5-ci gül

Mənim qarğışam çox olub,
Əlli yerə bölünmüşəm...
Hər bir yerdə tək olmuşam,
“Hacı Yatmaz” kimi
Həmişə dik olmuşam.

Fikirdən yata bilmirəm,
Səhərəcən yastıq çevirirəm.
Elə ağrıyıram, elə bil
İçimdə ox çevirirəm.

6-ci gül

Kimi ağızın boza verər,
Kimi aldadar şairi.
Anası Allaha tapşırar,
Şahı cəllada şairi.
Vur, cəllad, vur,
Sənin baltana gedərik.
İndi qəbir üstə çıxırıq,
Sabah altına gedərik.

7-ci gül

Bu çatma qaş, bu lopa bığ –
Nə düşüb... Akif Səmədə.
Ölkə təzədən bölünür –
Nə düşüb Akif Səmədə?!

İnək sağılır, sağılmır,
Pambıq yiğılır, yiğilmir,
Dünya dağılır, dağılmır –
Nə düşüb Akif Səmədə.

Evini tikib səmada,
Yeddi rəng çəkib səmada.
Tanrı nə töküb səmadan –
Nə düşüb Akif Səmədə?!

Aprel, 1998

ELEGİYA

Eldar Baxışın əziz xatırəsinə
Ölümündən bir gün qabaq
getdim Eldar Baxışa dəyməyə.
Eldar Baxış nə günə düşmüşdü,
Eldar Baxış yaman düşmüşdü...
Eyvana açılan pəncərənin
qabağında
qoymuşdular şairi
üzü qibləyə...
Uşaqlarının anası
oturmuşdu
yastığının qıraqında.
Çıxmayan cana
ümid çox idi...
Nəbzini tutdum –
əlində,
Ürəyi sağ idi –
Eldar Baxış artıq yox idi...
Çıxıb getmişdi
açıq pəncərədən.
Ancaq Ürəyi evdə idi,
Ürəyi sağ idi.

Bu axşam Eldar Baxışın
Üçündən gəldim,
Bir şəhər adamın
içindən gəldim.
Yandım Eldar Baxışa –
itirilən torpaq kimi yandım,
Qubadlıya, Laçına yandığım kimi

Yandım Eldar Baxışa.
Yazda budaqdan qopan
yaşıl yarpaq kimi yandım.

Eldar Baxış da bir oğuldu, eyy!..
Yeriyəndə yer titrəyirdi,
Danışanda göy!
...Evin yıxılmasın,
Oğul iyəsi!
Eldar, nə Eldar!-
Bir lay divar...
Televiziyada “Yol” verilişinə
baxırdım,
gözlərim doldu,-
Eldar Baxış Yiyəvay dərdindən öldü.

Bağışla, Eldar Baxışı,
Müskanlı kəndi,
Bağışla, Eldar Baxışı
Müskanlıda – yol qıraqındakı
Ata evi!
Eldar Baxışa haqq-sayıınızı
halal edin,
Eldar Baxış siznən
halallaşa bilmədi,
Eldar Baxış siznən
sağollaşa bilmədi.
...Bağışla bizi, Eldar Baxış!
Pəncərəni bağlaya bilmədik -
Səni saxlaya bilmədik...

Eldar Baxış Yiyəvay dərdindən öldü...

Amma nə olsun –

Eldar Baxış bizdən

Bir addım qabaqdadı,

Eldar Baxış üzüsabahadı...

May, 1996

ŞAHMAR ƏKBƏRZADƏYƏ

Şeirləri böyük olan şairin
Boyu şeirindən xırda olacaq.
Bu gözəl şəhərdən boylanıb gözün –
Anadan olduğun yurdda qalacaq.

Hər kişini bir dərd yenər dünyada,
Sonra rəndə kimi yonar dünyada.
Quşun tək kədərə qonar dünyada
Biz getdik, bəs kədər harda qalacaq?!

Qəlbinə bir naşı sözü toxunsa,
Neyləmək olar – bu sənin baxtinsa.
Şairin şeiri harda oxunsa,
Ölsə də qulağı orda olacaq.

Sentyabr, 1996

ZƏLİMXAN YAQUBA

Ruhu pərdəyə bənd edər,
Saz götürüb tel tutanlar.
Taxtsız sarayda sultandı
Eşqinən könül tutanlar.

Naxış nədi – milçə duymaz,
Qızıl nədi – külçə duymaz,
Allahını necə duymaz –
Əllərində gül tutanlar?!

Pərsəngə nizam verirlər,
Diriykən ehsan verirlər,
Cənnəti nişan verirlər –
Əlsizlərə əl tutanlar.

Dekabr, 2004

ELÇİNİN EVİNİN GÖRÜMÜNƏ

Dənizəbaxarda ev tikdirmisən,
sağlığına qismət,
xeyirin görəsən, qardaş!
Yuvasına dən gətirən quş kimi -
həmişə qapısından
əppəklə girəsən, qardaş!

Dəniz evdən göz oxşayır,
Ev dənizdən tamaşadı.
Həyətdəki gilənarlar
Qoşa qızına oxşadı.

Divar Əskəran barısı,
Yolu Şuşa dolaması...
Gecə sənə toy tuturmu
Dənizin üstdən dikələn
Boz qurdun ulaması?!
Pəncərədən Ayı görsən,
Yönünü salama çevir,
Qarabağda ölənlərin
Ruhuna salavat çevir.

Yurddan olan kövrək olar,
Neylək, ürəyinə salma, -
Ayrılıqdan ağrı desə
Arazı adlayan palma.

Hər oğulun işi deyil
Qaranlığa işiq asmaq.
Üst evlərdə özür sürüüb
Alt evlərdə kitab basmaq.

O gün olsun - bu evində
nəvələr saqqalını
yoluşdursun,
Qışda soba yanında
qarı belində qulunc qırsın...

Oktyabr, 2004

MƏMMƏD DƏMİRÇOĞLUUNUN RƏSMİ

Mən Məmmədi görən kimi
Yada Akif Səməd düşür.
Aradakı dostluq üçün
Ona ayrı rəhmət düşür.

Əgər İncə bostan olsa,
Bir yaxşı tağı Məmməddi.
Bir dost kimi gözümüzün
Qarası, ağı Məmməddi.

Çəkdiyi sənnənən danışır,-
Çəkdiyi şəkil diridi.
Mən onnan çox danışmırıam,
Ruhumun söhbət yeridi.

Novxanıda məhləsi var,
Yol çəkib, ağaç əkibdi.
Mən oğuzə oxşayıram,
Qaqam qıpçağa çəkibdi.

Bir albom portret çəkib...
Kim qaldı, kimi çəkmədi?!
İncədən hamını çəkdi,
Mənim şəklimi çəkmədi.

4-ü iyul ad günüdü,
Süfrə açmaq xərci durur.
Mən Məmmədə şeir yazdım,
Mənə şəkil borcu durur.

29.07.2006

MƏSİAĞANIN ŞEİRİ

1

Hər görüşdə - girəvədə
«Təzə nə var» soruşur.
Elə soruşur - elə bil
bağbandan bir tamarzı
təzə nübar soruşur.

Vay o gündən əlim boş ola,-
gözü qırıımından
bir şey almaya,
Qara bulud olur,
sifətinə çən gəlir,
Çay içiriksə,
çayı yerə qoyur,
Yemək yeyiriksə, çəngəli.

Deyirəm, ay Məsi,
ay Pir olmuş,
əgər qabımda bir şey varsa,
bu qələm, bu baş durur...
Əl çəkmir zalım
pişiyimi ağaca dımaşdırır.

2

Get, o dosta, şeirim,
Çoxdandı gözə dəymir,
«Gördüm» deyən də yoxdu.
Gilənar sovulandan,
Alma dəyəndən yoxdu.

Get, o dosta, şeirim,
Bəlkə bu axşam o da
elə mən kimi qərib.
Sənə görə o məni
ağ yuyub, qara sərib.

Get, o dosta, şeirim,
Tanış ev, tanış ocaq.
O səni görən kimi
eynəyi geri basıb
oxuyub qımışacaq.

Get, o dosta, şeirim,
Məsimiz dost sanbalı,
Məsimiz dost ağırı.
Ürəklər bənd olan tel
Ağappaq dost cığırı.
Var o dosta, şeirim.

12.02.2007

1

“Nizami”nin yanında
Elə bilirəm bu saat
Tindən çıxacaq Məmməd,
Bir yanında Mehdi müəllim,
Bir yanında Mətləb Nağı.
“Nizami”də həmişə
Hava Məmməd havasıdı
Dostların yaddaşına
Məmmədli xatirələr yağır.

2

Keçən yay Sədiylə
Nemətabada –
Məmmədin elinə getdik...
Ölümündən il ötmüşdü,
Biz də ilinə getdik.

Nazim əmiyə deyə bilmədim
Tək sən dədəlik etmədin
Oğluna şəkər də dədəlik etdi...
Şəkər dədəlik etsə də,
Məmməd oğulluq etmədi.
Arada Allahi gördü,
Şeytana qulluq etmədi...

3

...Mağardan bir dəstə çıxdıq,
Ayrılıb qəbirüstə çıxdıq...
Başdaşındaydı o ələmli şəkli,
Qabağı yazı masalı,
əli qələmli şəkli...

Bir yaşıl ormandı yeri,
Qəbirlər düzülüüb qatar kimi,
Qəbri Məmmədə elə yaraşırdı
Toya geydiyi paltar kimi...

-Belə tezliknən üstündə
Gülləri kim əkdi, Məmməd?!
Qınayan olmasa deyərdim,
Qəbrin mübarəkdi, Məmməd!

4

Dostların uman yeri,
Məmmədin qələmiydi.
Ad günü olanların
Tək bircə güman yeri
Məmmədin qələmiydi.

Bu Məmmədin sözüdü,
Yeri gəlib deyəcəm –
“Allah qoysa “əlli”də
Qələmi qəddiyəcəm”...

O dünyaya söz gətirdi,
Dünyadan da söz apardı...
Qələmi çox şirin idi,
Qələmini göz apardı...

O bildiyin biz bilmədik,
O bildiyi qədər çəkdi...
Kimə söyləsən inanar –
Məmməd qələmdən əl çəkdi?!

5

Məmməd elə yazırdı
Ürəyin tikani,
Canın hırsı çıxırdı.
Məmmədlə qələmin görüşü
Odla suyun görüşüyüdü
Həmişə səsi çıxırdı.

6

Narın budağın əyərəm,
Gülüynən ağı deyərəm.
Məzarın üstə göyərən
Ota oxşarın var, oğlan.

Yığılmışq bir mərəyə,
Xəbər çatmaz yan-yörəyə
Daş toxundu pəncərəyə,
Çata oxşarın var, oğlan.

Yol – ağına düşdürüümüz,
Haqq – dünyadan köçdürüümüz,
Altında çay içdiyimiz
Tuta oxşarın var, oğlan.

7

... “Nizami”nin yanında
Elə bilirəm bu saat
Tindən çıxacaq Məmməd,
Bir yanında Mehdi müəllim,
Bir yanında Mətləb Nağı.
“Nizami”də həmişə
Hava Məmməd havasıdı
Dostların yaddasına
Məmmədlə xatırələr yağır.

19.04.2010

QARABAĞLININ VƏSİYYƏTİ

Qarabağ alınmadan ölsəm,
Başdaşima həkk edərsiz:
Bir səbət gül – tökülü,
Ondan üstə
Bir ağlar göz şəkili.

28.12.2011

AYDANIN ŞEİRİ

İyunun beşi axşamı
Qırąğa çəkmədim yaxamı...
Qoşulub Cavanşirə
Getdim Aydan balanın
ad gününə.

Bir dəstə gül bağlatmışdım, -
Gördüm – güllər sevincdən
bir-birinə göz edir.
Gördüm – qabağa düşüb
güllər məndən tez gedir.

Qapıdan içəri girib
Gülləri Aydana verdim.
Aydən güllərə baxdı,
Güllər Aydana baxdı...
Gələndə tələsən güllər
nəfəs dərib toxladı.

Məclisə məndən başqa
qıraq adam gəlməmişdi.
Anası süfrə açıb
adına aş dəmləmişdi.
Dedim, Aydan,
Əmi ölüür acından...
Güldü - yanağının batığında
təbəssüm çiçək açdı.
Körpə çiçək üzündə
Durub mətbəxə qaçıdı.

Süfrəyə cəm oldular,
Cavanşirə üç balsı
aldığı nəfəs kimi.
Əyləşdi süfrə başında
Aydan prinses kimi.

İndi bildim güllərin
Göz vurması nə sirmiş, -
Deməyəsən bayaqdan
Gül gülə tələsirmiş.

İyul, 2004

ALSUNUN ŞEİRİ

(səvələmə)

Kərəm kişi, Kərəm kişi,
Şükür sənə, verən kişi.
Yox yerdən Qulu quluna
Övlad payı verən kişi.

Kərəm kişi, Kərəm kişi,
Şükür sənə, verən kişi.
Göyün yeddi qatından
Dörd yanı görən kişi.

Kərəm kişi, Kərəm kişi,
Şükür sənə, verən kişi.
Qulunun qırışığı,
Üzünün donu açıldı
Səhərin danı açıldı.

Kərəm kişi, Kərəm kişi,
Şükür sənə, verən kişi.
Tamarzılar dua eylər
Çölündə ot olmağa,
Qapında it olmağa.

Kərəm kişi, Kərəm kişi,
Şükür sənə, verən kişi.
Qulu dua eylədi
Gör neçə kərəm kişi.

Kərəm kişi, Kərəm kişi,
Şükür sənə, verən kişi.
O hansı bəxtəvərdi
Qapında hürən kişi?!

Kərəm kişi, Kərəm kişi,
Şükür sənə, verən kişi.
Yox yerdən Qulu quluna
Alsunu verən kişi.

İyul, 2005

QIZIMI KÖÇÜRDÜM

Qızımı köçürdüm,
(Sağ əlim qızı olanlar başına!)
Əvvəl çörəkçi duydu -
Aldığım çörəyin azlığından.

2013

**1985-1987-ci
illərdə yazılan şeirlər**

İlham Qəhrəman

ÜZÜ BOZLUĞA

Bu dağların daşı boz-boz,
Gecələr qaralır,
yeriyir üstümə boz-boz.
Bu dağların otları var,
yaşıl, sarı,
Yaşım 30...

Bu dağların şirim-şirim ciğirləri
Sinəmdəki şırımlanmış dağlar kimi,
Bu dağların barlı, barsız ağacları
düzüləcək ömrümün günlərinə
Bu dağlarda zaman keçib,
şirin, acı.

Zaman sıxıb burda boz-boz
Boz atın belində
Nəbi adlı qaçağı,
Bu dağlarda sıxıb boz-boz
Nəbi Aynalının tətiyini boz üzlərə.
Qaçaq Nəbi, allahına şükür elə,
İndiki boz üzlər sən görən deyil,
O vaxt boz üzlərin bozu görünüb,
İndi boz üzlərin üzü dəyişib,
O vaxt sənə bozaran üzlər,
İndi adamın ağızını boza verirlər
Beləcə gedir bu dünya üzü
bozluğa.

İyun, 1985

BAĞIŞLASIN VƏTƏN MƏNİ
M.H.Şəhriyara

Qələm aldım dərddən ələ,
Qınamasın yetən məni.
Dünya, səndə nə qazandım, -
Yandıra da itən məni.

Yuxularmı yatmadığım,
Axtardığım - tapmadığım.
Arzularmı – çatmadığım
Od-alovsuz ütən məni?!

Bulaq axdı, içəmmədim,
Zəmi qalxdı, biçəmmədim.
Araz gördüm, keçəmmədim,
Bağışlasın VƏTƏN məni.

15.09.1985

BİR DƏNİZ VAR İDİ BİR DƏ BİR OĞLAN

O nə sevgi idi, bu nə ayrılıq...
 İndi hansı sözüm ovudar səni?!
 Saçımı güzgündə gördüyüüm kimi
 Mənancaq görürəm yuxuda səni.

Sən məni görəndə yadına düşən –
 Ötən xatırənin oduyla qonuş.
 Uşaqdı... o nağıl sevən uşağa
 “Bir dəniz, bir oğlan” nağılı danış.

Ümid qanadında, arzu dalınca
 Bir oğlan bu şəhər qoynuna düşdü,
 Yaziq gözlərini yumub açınca
 Şəhərin yüz cürə oynuna düşdü.

Əmili-dayılı tay-tuşlarııtək
 Yox idi şəhərdə bircə simsarı.
 Ürəyi bir qohum evi istəsə
 Üzünü tutardı dənizə sarı.
 Dəniz dostu idi, qohumu idi
 Taleyin hökmüylə o barışardı.
 Saatlarla durub tənha, fikirli
 Kim bilir dənizlə nə danışardı...

Oyat, xatırəni yuxulu,
 Söylə od-alova yaxılı kimi,
 Elə Məlikməmməd nağılı kimi
 Bir dəniz var idi, bir də bir oğlan...

Uşaqdan gizlicə gözünü sil, sən,
Danışa-danışa mətləbə gəl, sən,
Danış, o sevdanı danışa bilsən –
Bir dəniz var idi, bir də bir oğlan...

Söyləmə sonrası daha nə oldu
Demə, qızı bir söz bəhanə oldu
Elə söylə oğlun duyub deməsin
-Niyə kövrəlmisən, ana, nə oldu?
Üzündə gülümsə, içində doğran
Bir dəniz varmış, bir də bir oğlan...

21.06.1986

PAYIZA QOŞULUB GETMƏYİM GƏLİR

Baş aça bilmədim dünya sərr imiş,
Dünya ağlamağa yaxşı yer imiş;
Ürək Xəzər imiş, dərd də Kür imiş –
Payıza qoşulub getməyim gəlir,
Bu sarı payızda itməyim gəlir.

Zalım yaddaşımdan heç nə çıxmadı,
Sonsuz arzularım yaşa sığmadı;
Mən deyən yağışı fələk yağmadı –
Payıza qoşulub getməyim gəlir,
Bu sarı payızda itməyim gəlir.

Bu gələn günlərin fərqlin görmədim...
Hüseyn Cavidtək sürgün görmədim;
Sürgün görməsəm də bir gün görmədim,-
Payıza qoşulub getməyim gəlir,
Bu sarı payızda itməyim gəlir.

Dar ağaçı üstə taxtı – dedilər,
Gözəl, yaşamalı vaxtdı – dedilər;
Başı üstündədi sağdı – dedilər,
Payıza qoşulub getməyim gəlir,
Bu sarı payızda itməyim gəlir.

Bu yara çətin ki, sağala – yarsız,
Qanlı köynəyimi yaxalayarsız;
Mən itsəm payızı yaxalayarsız –
Payıza qoşulub gedərəm bir gün,
Bu sarı payızda itərəm bir gün.

14.09.1986

Yaxşı şeirlərini çox oxumuşdum,
Canıma sarı yağ kimi yayılmışdı.
Amma özünü tanımadım
Sən demə Eldar Baxış
Radioda şeir işinə baxırmış.
Mən də şeirlərimi götürüb
çıxdım yanına.
Aldı baxdı,
sixıldığımı hiss etdi,
Amma
istər inci dedi,
istər küs dedi
yaxşısını yaxşı dedi,
pisini pis dedi.
Axırda da Şəhriyar babaya
bir şeir yazmışdım
xoşuna gəldi
seçib götürdü.
Elə bunnan da sözünü bitirdi.
...Çox gözləmədim
Bir ay keçməmiş
Radioda şeirimi eşitdim.
Sağ olsun Eldar Baxışı
az dedi,
düz dedi.

16.10.1986

TƏYYARƏ

1

Nə vaxt evimizdən
ayrılmışamsa,
-Allahın qanadı
üstündə olsun
deyərək Nənəm
inandığına tapşırıb məni.
Bu sözlər Laçından Bakıya -
Dəvə yurdundan,
çətin Yeddiqatdan,
Ağsunun döngələrindən
keçirib
mənzilə çatdırıb məni.
Nə qədər də ki,
bu şəhərdəyəm
Nənəmin duasının
qanadı üstümdədi,
Bəlkə də bu dünya
qəsdimdədi,
Nənəmin duasından
macal tapmir,
girəvə tapmir.

2

Ayamda-sayamda
bu şəhərdən
durub yollanıram
özgə şəhərlərə,
özgə yerlərə,
Haçan bu şəhərdən
çıxıb getmişəm,
Yadıma gəlmir ki,

aeroportda
kiminsə əlini
sıxıb getmişəm.
Elə qərib-qərib Vətənə sarı
baxıb getmişəm,
Ömrü sınamışam
təyyarələrdə.
Uçanda
Vətənə baxıb uçanlar,
Qəsdimizdə nə var, nə var
Hamısı üz tutur
təyyarə qanadlarına,
Mənə elə gəlir
bu təyyarələr
insanın ömrünün
sınaq yeridir,
Ömrümüz sinanan
qanadlı evlər
buludlu göylərin
qonaq evidi.

3

Mənimtək Vətənə
baxıb uçanlar,
mən indi bildim ki,
təyyarələrin
kövrək qanadlarına,
titrək qanadlarına tapşırır
bizi Vətən,
Qəsdimizdə olanlar
Vətən duasından
macal tapmir,
girəvə tapmir.

04.11.1986

DƏNİZ

Qağayılar uçur,
qulaq tutulur səsdən.
Gəmilər yol gedir,
dalğalar dizdən.
Mənə elə gəlir
kövrək vaxtında
Yerisəm, batmaram
ləpələr üstən...

Noyabr, 1986

* * *

Bir payız axşamı dörd nəfər birdən
Dik qalxar:
-Pencəyi bəri ver görüm!
(Guya ki, günahlar pencəyin imiş)
Hər vaxt görüşünə yeridiklərim
Durub görüşümə gələcək mənim.

...Beş gedər, dörd gələr axşam yolundan,
Bir nəğmə qayıdar birbaşa kəndə,
Yetim quzu kimi düşər yollara,
Qonar çiçəklərə, qonar güllərə,
Yaşayar bəlkə də min il, milyon il...
Dağlara hay-həşir salar bir kədər:
-Bir qəmlı nəğməymış beşinci nəfər.

Dekabr, 1986

ULDUZ VƏ QIZ

Bir ulduz görmüşdü ulu göylərdə
Havasına, qarasına uçurdu.
Göylərin ulduzu çox idi, amma,
Bir qız o ulduzu deyib durmuşdu.

Bir qız bir ulduzu deyib durmuşdu...
Gecənin yarısı yuxudan durub
Sevdiyi ulduzu seçə bilərdi.
Bir himə bənd idi... yeri gələydi
Yolunda canından keçə bilərdi.

Yox idi istəyin o qiza verən
Bu işi özünə dərd eləyirdi.
Ulduz da o göyün yeddi qatından
Ona salam deyir, əl eləyirdi.
Elə qovrulurdu, elə yanırı -
Buludlar ulduzu pərdələyirdi.

Bir qız bir ulduzu deyib durmuşdu...
Yox idi istəyin o qiza verən.
Kim idi durub göylərə çıxan,
Kim idi göylərdən ulduz endirən!...

14.12.1986

SƏN GETDİN

Sən gəldin, sevgilim,
bu şəhər işıq içində...
Qəlbimdə yenə də
arzular dindi.
Sən getdin,
elə bil maraqlı kitab
oxuduğum yerdə
işıqlar söndü.

Dekabr, 1986

YAŞIL SEVGİ

Göyərtdik ikimiz bir yaşıl sevgi
Payız cevizitək

    budadıq bir gün
Bizi birləşdirən yaşıl körpünü
Sən sağa, mən sola
    adladıq bir gün.

O yaşıl pöhrəyə heyf demədik,
Yayda qışa düşdü,
    qışda istiyə.

Biz yaşıl günləri öz əlimizlə
Büküb düyünlədik bir göy əsgiyə.

Elə düyülüb ki, o göy əsgini
Nə sən açacaqsan,
    nə mən açaram.

Mən o göy düyündə dustaq günlərin
Sorağına düşüb hər gün qaçaram.

Göyərtdik ikimiz bir yaşıl sevgi
Qisməti olmadı bir toy xonçası.
Onu budayanda biz əliaçıq,
Onu qoruyanda göy daş parçası.

1986

BİZ BELƏ DEMƏDİK

Biz belə demədik...

qayda beləymış,
Sən demə, ürəkdən sevməyin elə
Axırı ürəksiz yaşamaq imiş.
Bizdə nə günah var, qayda beləymış.

Bizdə nə günah var, biz qaragünlü
Göyün ulduzunu hördük sevgiyə.
Gecələr o xumar yuxuları da
Yatmadıq, qaçırib verdik sevgiyə.

Biz belə demədik...

indi xeyri yox
Həsrəti qapından ha qov, ha təpin.
Gülüm, bu dam altda çarəsiz kimi
Sənsiz “əlim yanır ağızma təpim”.

Biz belə demədik...

taleyimizdə
Özünü gizlədən qayda beləymış.
Hər şey indikitək rəngsiz, filansız
Ulduz da beləymış, ay da beləymış.

Biz belə demədik...

keçən günlərdə
Gələn günlər üçün təsəlli yaşar.
Biz ölüb gedərik amma göylərdə
Günahsız cüt ulduz küsülü yaşar.

1986

HƏMİŞƏYAŞIL XİFFƏT

Yağacaq ömrünün
mənsiz keçən yollarına
Yağacaq, ay gözəl,
gur yağış kimi,
qəlbimin leysan
sevgi ahları...
Sənsiz yollara
baxan
gözlərimdə bir həsrət
bitəcəkdir.

Bir xiffət
burnumun ucunda
göynəyəcəkdir.
Gözləyəcəkdir
səni bir qaranquş kimi
ömrümün baharı.

Həmişəyaşar həsrətin,
həmişəyaşıl xiffətin
Sovulmuş sevgi ahalarından
qorxma,
Onlar yollarına
səpiləcək,
səni isladacaq,
Bir nəğməyə dönüb
sənə həzin-həzin
laylay çalacaq.
Sən qaranquş kimi
o baharın müjdəcisi
olma...

1986

ƏRİMƏZ DƏRDİ

Bu dərdi ağlayan kirimədi heç,
Tanrı!

Yaratlığın yarımadı heç
Bu dağa yağan qar ərimədi heç.

Bu dağ qar əlindən əl-amandağı
Nə vaxtdan yağdı, nə vaxta qalıb
Nə vaxta qalacaq o dumandağı.

Əriməz qoydular dağın adını
Qarımı əriməz, yoxsa dərdimi?!
Bu dağ təzələyir mənim dərdimi...

1986

DƏRDİMİZİN NAĞILI

Bütün ayrılıqdan öncə Yaradan
 Sevgi yaradıbdır, əhd yaradıbdır
 Deyirsən bir dərdin mənəm dünyada
 Tanrı məni sənə dərd yaradıbdır.

Dünyada heç kimə yarımmamışdan
 Sənə dərd olmuşam...
 dərdə bax Allah!
 Bu günah üstündə qaçım bu yerdən
 Sən də ac qurd kimi dərd axtar, dərd gəz,
 Görənlər desinlər
 qurda bax, Allah!

Birimiz dərd olluq, birimiz də qurd
 Məni göstərərlər –
 bu oğlan dərddi,
 Səni göstərərlər –
 bu mələk qurdu,
 Məni burax gedim dərdimi çəkim,
 Bir də gördün məni bu dərd qurutdu.

...Sən məni gözündən qırğa qoyma,
 Çixıb gedəcəyəm uzağa...
 qoyma.
 Onda biləcəksən çətindi dərdsiz
 Onda biləcəksən dünyada insan
 Necə də fağırdı, yetimdi dərdsiz.

Sən məni gözündən uzağa qoyma,
 Beşəlli dizinə döyərsən, vallah
 "Heç kafir bəndəni dərdsiz olmasın,
 Allah dərdə versin!" – deyərsən vallah.

1987

Salxım-salxım çiçəyin
könlümün arzusu kimi
min il çiçəkləyə
bar verməyəcək.
Bu Yeddiyolumda –
qıraq yerdə,
quraq yerdə
susuzluqdan yansan da
bir inni-cinni gəlib səni
suvarmayacaq.
Bağ-bağçada bitsən,
əlikərəntililər səni
qaralayırlar.
Yaxşı yerdən,
ətli yerdən
səni aralayırlar.
Əfi keçilər
əl-ətəyini qırıpır keçir.
Əlidəhrəlilər yan-yörəni
çapır keçir.
Yaxın qoymazlar səni
meyvələrin cərgəsinə,
bağça yerinə.
Əksələr də əkəcəklər
çəpərlərə mixça yerinə.
...Bu əzab içində qariyacaqsan,
Bu əzab içində quruyacaqsan.
Beləcə dünya əhədini atacaq,
Axır nəfəsinə balta çatacaq.

25.05.1987

İNDİ VAYSILANMA, KÖNÜL

Koroğlu var idi Qırat belində...
Koroğlu da getdi, Qırat da getdi
Yangısı göynəyir hələ dilimdə.
...Koroğludan bizi bir nağıl qaldı
Adı yaddaşlarda gözdağı qaldı.
Koroğlu bilsəydi yağlılar sağdı
Yıxılıb ölməzdi qəbri nur olmuş,
Qırat da getməzdi – beli qırılmış.
...İndi vaysılanma, odlanma, könül,
Daha Koroğlu da bir işdi getdi,
Dövrandı, zamandı, gərdişdi – getdi,
Adı yaddaşlarda gözdağı qaldı.
Qalıb Koroğlusuz, qalıb Qıratsız
Yaşayani dərdə salmağı qaldı.
Yazlıq Habillərin, Ədalətlərin
“Koroğlusuz” dərdi çalmağı qaldı.
İndi vaysılanma, odlanma, könül...

İlham Qəhrəman

The logo features the text "ƏDƏBİ DÜŞÜNCƏLƏR" centered within a decorative frame. The frame is composed of swirling lines in green, red, and gold colors, forming a symmetrical design. The word "ƏDƏBİ" is written in a stylized, bold font above "DÜŞÜNCƏLƏR". The entire logo is set against a white background.

İlham Qəhrəman

POEZİYA İŞIQDAN BAŞLAYIR

Ədəbiyyatı pak bir ev kimi məscidə bənzətsək, poeziyaancaq o evin minarəsi ola bilər. Həmin ədəbiyyat evinin minarəsindən gələn səs məscidin minarəsindən səhərin alatoranında eşidilən azan səsi kimi ilkin və bakirədir. Başqa janrlar həmin müqəddəs evin içində - onlar üçün ayrılmış hücrədə qərar tutmuşlar. Onlar həmişə poeziyanın azan səsindən sonra ayılırlar. Ədəbiyyat bütövlükdə məscid, poeziya isə onun minarəsidirsə, onda şairlər dünyada hər şeyi - ən əvvəl isə işığı birinci görənlərdir. Bu mənada "poeziya işiqdan başlayır" desək, yanılmarıq.

ŞAİR ŞEİRİ ÇİÇƏKLƏYİR

Mən şeirin gəldiyi anı yazda ağacların çiçəkləməsi ilə müqayisə edirəm. Mənə görə, şair şeiri çiçəkləyir. Əgər çiçək açmış ağacdan soruşsalar ki, sən necə çiçəkləyirsən və ağacın dili olsa, verəcəyi cavab, təxminən şairin “şeiri necə yazırsan” sualına verdiyi cavabla üst-üstə düşər. Təbiətdə hər bir ağacın çiçəyi rənginə və ətrinə görə başqasından fərqləndiyi kimi, şairin də şeirləri özünəməxsus olmalı, o şeirdən (çiçəkdən) başqa şeirin (çiçəyin) ətri gəlməməlidir. Necə deyərlər, şeir təmiz olmalıdır. Təmiz şeirlər sudan quru çıxan qu lələyinə bənzəyir.

POEZİYA NƏDİR?

O sualın ki, bir cavabı yoxdu, demək həmin sualın cavabı saysız-hesabsız da ola bilər və hamı da öz cavabında özünü haqlı saya bilər. Məsələn, ən primitiv bir cavab verə bilərəm: poeziya pulsuzluqdur! Ancaq hər halda poeziya təbiət hadisəsidir. Deyək ki, bir ağacın çiçək açması ağacın bar verməsi üçün bəs eləmir. Bunun üçün çiçəklərdə tozlanma getməlidir. Bu həm külək, həm də arılar (həşəratlar) vasitəsilə ola bilər. Şairi bar ağacına bənzətsək, onda çiçək hansısa mövzudur. Qalır tozlanma, yəni şairin mövzunu işləməsi – bu isə istedaddan asılıdır. Yəni istedad mövzunu – çiçəkləri mayalayan arı və ya nə qədər qəribə olsa da, küləkdir.

TƏSİR HAQQINDA

Kənddə təzə ev olmuş (evlənmiş) ailəyə damazlıq düyə verirlər. Bir müddətdən sonra düyə doğur, yiyəsi onu sağib südündən qatıq çalmaq istəyir. Təzəbinə olduqları üçün maya dalınca kiminsə qapısına getməlidirlər. Deyək ki, qonşudan alınan həmin maya hər qatıq çalanda tədricən yoxa çıxır və təzəbinələrin öz mayası yaranır. Artıq qapında sağilanın varsa, başqa qapiya getmək qəbahət sayılır. Gərkək evdən maya üzülməsin.

Şeir də belədir. Təzə qələm tutanın kimdənsə təsirlənməsi təbiidir. Təzəbinələrin ilk qatığında qonşunun mayasının dadi duyulan kimi təzə yazar şairin də şeirində kiminsə təsiri duyula bilər. Ancaq həmin maya qatıqda get-gedə yoxa çıxdığı kimi, cavan şair də təsirdən qurtarmalıdır.

ƏDƏBİ İDDİA

Ədəbi mühitdə gedən söhbətlərdə tez-tez "iddialı şairdi", "iddiası özündən böyükdü" və s. ifadələr eşitməli oluruq. Bəs bu iddia (söhbət ədəbi iddiadan gedir) özü nədir, onu necə izah etmək olar?

İddia - əsasən gənclərdə bədii yaradıcılıq ərəfəsində daha çox olur və mənim qənaətimə görə, bunu şərt kimi məqbul saymaq olar. İddialı qələm adamının vəziyyəti təxminən ağacın bar verməzdən əvvəl çicəkləməsi mərhələsi ilə müqayisə oluna bilər. Bu, təzə izdivaca girən aşiq-məşuq arasındaki sevgi dəqiqlərini də xatırladır. Zaman keçdikcə ağacın tökülən çicəkləri öz yerini meyvələrə verir. Və yaxud sevgi dəqiqlərindən sonra dünyaya yeni insan doğulur (onu da deyək ki, bu zaman yeni insanın məhz sevgidən doğulması vacib şərtidir). Ədəbi iddia da belədir. O yavaş-yavaş yerini bədii əsərlərə verdikcə yox olub gedir. Ancaq bunun tam əksi də ola bilər. Bir çox ağaclar tanıyırıq ki, gözəl çicəklər açır,ancaq bar vermır, eyni zamanda hər izdivacdən da dünyaya insan doğulmur. Buna sonsuzluq deyilir.

Bu gün bizim ətrafımızda xeyli gənclər var ki, artıq onların iddia çicəklərindən əl çəkən vaxtlarıdır, ancaq ortada ədəbi məhsul (bar) yoxdur.

YAZICI KİMDİR?

Bizim uşaqlığımız dövründə "Haciyatmaz" deyilən bir kukla variydi. Onu yanı üsdə qoymaq mümkün deyildi. İçərisinə yerləşdirilmiş dəmir lövhənin ağırlıq mərkəzi kuklanın ayağına düşdüyündən əlini çəkən kimi dərhal dikəlirdi. "Haciyatmaz" adı da burdan yaranmışdı. Kuklada ağırlıq mərkəzi yaradan lövhə maqnitdən olurdu. Qırılıandan sonra həmin maqniti cibimizdə hərləyirdik. Bir oyuncaq kimi maqnitin ömrü kuklanın ömründən uzun olurdu. O maqniti (ona ahənruba da deyirlər) çaya çimməyə gedəndə sahildəki qumlaqda oynatmaqdan doymazdıq. Qumun içərisində hərlədikcə maqnit üzərinə çoxlu dəmir dənəcikləri çəkirdi. Bu zaman maqnit oxlu kirpiyə də oxşayırıdı. Maqniti gah qumda hərləyir, gah da üzərinə topladığı dəmir dənəciklərini qoparıb atırıq. Mənə görə yazıçı həmin maqnit kimidir. O bir müddət cəmiyyətdə müşahidələrini maqnit kimi canına çəkir və sonra bir gün onu canından təmizləməklə məşğul olur. Beləliklə, yazıçı bizim uşaqlıqda oynatdığını oyuncğa bənzəyir. Yaxşı yazıçı (oyuncaq) oxucunun (uşaqların) marağına daha yaxşı cavab verən yazıçıdır.

Yazıçını işiq dirəyinə bənzətsək, onun hünəri dövrəsinə saldığı işığın qalınlığı və işıqlandırıldığı ərazinin böyüklüyü ilə ölçülər. Aydındır ki, qalın işıqdan yaranan kölgə də qalın olar. Güclü yazıçı odur ki, onun əsərini oxuyan oxucu özünü onun işığının altında hiss etsin və başını qaldıranda öz kölgəsini yerdə görsün. ...və bu kölgə nə qədər uzağa düşsə, bir o qədər sahibi qazanmış olar.

ŞAİR VƏ BUGDA DƏNİ

Şairlik sözdən hava yaratmaq bacarığıdı. Biz bəyəndiyimiz şairlərin şeirlərini oxuyanda o şeirlərin havası canımıza hopur və həmişəlik bizimlə qalır. Hökm deyil ki, biz o şeirləri əzbər bilək. Əsas odur ki, o şeirləri təkrar oxuyanda və ya bir başqasından eşitdikdə şeir bizə tanıdığımız, sevdiyimiz adam kimi tanış gelir. Şairlərin şeirdə yaratdığı hava oxucu sayı və məkanla şərtlənir. Geniş məkanda oxucusu kütləvi, yenə geniş məkanda oxucusu seyrək olan şairlər var. Kiçik məkanda şeirləri populyar olan şairlər də az deyil. Bu sırada Azərbaycanın həm elitar, həm də adı oxucusu üçün hava yaranan şairlər yer alır. Belə demək mümkünsə, ana dilində istedadla yazılmış bütün şeirlər hava yaratmaq gücünə malikdir.

Maraqlıdı, minlərlə oxucu istedadlı şairin şeirlərinin havasına düşür, o şeirlərlə nəfəs alır. Onu da demək lazımdır ki, hər bir şeir şairdən bir parcadır...

Bu mənada şairi minlərlə bugda ilə bir yerdə dəyirmana aparılmış bugda dəninə bənzətmək olar. Dəyirmandan üzüdülən bir bugda dənininunu minlərlə bugdanın ununa necə qarışırsa, şairin də şeiri minlərlə, oxucunun havasına çevrilir.

06.02.2012

LAÇIN HAVALI ŞEİRLƏR İradə Musayeva 3

SEVGİ ŞƏKLİ

SEVGİ.....	19
BÜLBÜL.....	20
TƏCNİS.....	21
YERİM ELƏ DARDI.....	22
GÖZƏLLƏMƏ.....	23
ULDUZLU GECƏ.....	25
MARINA.....	26
GÖRÜŞ	27
"Xatirələr payızə çalır..."	28
SEVGİ DURNA ÇIRAĞIDI.....	29
AYRILIQ	30
"Bulanıq su..."	31
İKİNCİ ÇİÇƏK DÖVRÜ.....	32
XANIM E. ÜÇÜN.....	33
HÜSNÜ GÖZƏL OLANA.....	34
GƏL, ÖZÜNÜ ÇAĞIR, MƏNDƏN	35
ALLAH QOYSA, GƏLƏCƏYƏM	36
GÖZÜN OLSUN	37
QADIN	38
CAN ODUM, CAN ALOVUMSAN	39
BİR QIZ VARDI.....	40
YAŞADIN BÜTÜN ÖMRÜMÜ.....	41
NƏĞMƏ.....	42
SEVİNDİ.....	43
ÇIXIR.....	44
KÖHNƏ DƏRS	45
MƏKTUBLAR	46

SEVGİ DURNA ÇIRAĞIDIR

YADINA GƏLİRMI	53
BİZƏ GƏLSƏN, GƏTİR, MƏNİ	55
QU QUŞU	56
KİM ÖLƏ, KİM QALA	58
GÜLSƏNƏM	59
DARIXIB GƏLMİŞƏM	60
DAR AĞACI	61
"Bu sevgi..."	62
BİLİRƏM	63
ÖLƏNDƏ SAÇIMI DARA	64
MƏNDƏN GEDİRSƏN	65

YUXULAR

YUXU-1	69
YUXU-2	70
YUXU-3	71

CAN VƏTƏN, XAN VƏTƏN!

BAKİDA QIRILAN AĞACLARA ELEGİYA	77
TUT AĞACI	79
BƏRDƏDƏ ƏRİK MÖVSÜMÜ	81
ŞƏKİ LÖVHƏLƏRİ	82
SABUNÇU RİTMLƏRİ	86
DAĞ MƏNZƏRƏLƏRİ	89
VƏTƏN OXŞAMASI	94
AĞI	96
VƏTƏN	98
AZADLIQ	99

YURD SƏSİ	105
GEDƏCƏM	108
BU GECƏ EVİMİZ YADIMA DÜŞDÜ	109
DƏDƏM YURDU	110
QALDI.....	111
DAĞLARI.....	112
DAĞLARA GETMƏK İSTƏYİRƏM.....	113
DAĞLARA.....	114
LAÇINLI TAY-TUŞLARIMA	115
ŞƏHİDLƏR XİYABANINDA	117
LAÇIN	118
LAÇIN AĞISI	120
NƏNƏMİN ÜZÜNƏ BAXA BİLMİRƏM	123
LAÇINDA QALAN QARDAŞIM.....	125
ZƏNG.....	126
NİŞANƏ	127
RAMİLİN LAÇIN HƏSRƏTİNƏ	128
“Gözümdə qollu-budaqlı ...”	129
TAXTA KÖRPÜDƏKİ LAÇINLILARA	130
MİLLƏT ELƏ BİLİR	131
LAÇINLA ŞUŞANIN SÖHBƏTİ	132
XOCALI KÖRPƏLƏRİ	136

ŞAİRƏ AZADLIQ HARAMDI

MİNACAT	143
ÖLÜMÜNƏ ÇALAN ARI	145
“Bu il 2 fevralda...”	146
CANIM	147
SULANMIŞ YUXA KİMİYƏM	148
QƏLƏM	149

ŞAİRLƏR	150
YALQUZAQ	151
ŞAİRƏ AZADLIQ HARAMDI	152
ŞEİRDİ ŞAIRİN DUASI	153
"Yalandı ilham pərisi..."	154
ŞEİRİMİN QİYMƏTİ	155
İNDİNİN ŞAIRİ	156
GƏTİRDİM	158
NƏ OLSUN ADI KƏDƏRDİ	159
DOSTLARA	160
ANAMI AĞLATDI SALAM	161
QAPI	162
AZMIŞ ADAM	163
BU NECƏ ADAMDI	165
YAŞAYIR	166
KƏDƏR	167
DUR, AÇ QAPINI	168
YARPAQ	169
BU YAY DƏNİZƏ GETMƏDİM	170
GÜZGÜ MƏNİ ALDADIRMIŞ	171
GÜLÜM YARPIZA DÖNDÜ	172
DEYƏLƏR BU NECƏ DƏLİDİ BELƏ	174
CAN AY, CANIM, CAN!	176
DAĞLARDА REYHAN ÖLÜBDÜ	177
DÖVRƏ	178
HALIM	179
ƏLİM SUYA ÇATMIR	180
HƏKİM GÖZ YAŞINI ANALİZ ETMİR	182
DƏRD MƏNİMLƏ MƏZƏLƏNİR	184
ƏZAB	185
ƏLLƏRİM	186
DURNA	187
CƏLLAD	188

<u>İlham Qəhrəman</u>	
KEŞİKÇİ	191
QARDAŞIM ELXANA.....	192
ÇIÇƏK NƏĞMƏSİ	193
AVTOPORTRET	195
ASİLİK	197
GEDİR	198
ŞAİR	199
SƏNİ TANIYIRAM	200
QOYMADILAR ÖLƏM ÖLDÜYÜM YERDƏ	202
MƏNƏ BİR ÇIÇƏK GÖSTƏRİN	203
QANINDAN KEÇİB BU ADAM	204
MƏNİMDİ	205
HAQQIMIZ	206
SƏS	208
MİNƏM BİR YAŞIL QATARA	209
DARIXIRAM	210
ÖYRƏNDİM	211
SÜFRƏ	213
QOCALIQ	214
DÜŞÜRƏM	215
GİLEY	216
İLHAM QƏHRƏMANA	217
GÜZGÜ	219
QURD	220
ÇOBAN	221
ƏSGƏR GÖRMƏK	222
BİR ƏSGƏR ÖLDÜ	223
TƏBRİZƏ GEDƏ BİLMƏDİM	224
TƏBRİZƏ SƏFƏR EYLƏDİM	225
TƏBRİZDƏ DİL AMANATI	226
DƏVƏTNAMƏ	227

PORTRETLƏR

HƏVVƏ MAMAM	231
QAÇQIN UŞAĞI	233
HƏSRƏT	234
KAZIM KİŞİ	235
HƏSƏN ƏMİ	236
ONU TANIYIRDIM	237
ZƏNCİ QIZI	238
GÜL DƏSTƏSİ	239
ELEGİYA	242
ŞAHMAR ƏKBƏRZADƏYƏ	245
ZƏLİMXAN YAQUBA	246
ELÇİNİN EVİNİN GÖRÜMÜNƏ	247
MƏMMƏD DƏMİRÇOĞLUNUN RƏSMİ	249
MƏSİAĞANIN ŞEİRİ	250
MƏMMƏD NAZİMOĞLUNUN XATİRƏSİNƏ	252
QARABAĞLININ VƏSİYYƏTİ	255
AYDANIN ŞEİRİ	256
ALSUNUN ŞEİRİ	258
QIZIMI KÖCÜRDÜM	260

1985-1987-ci illərdə yazılan şeirlər

ÜZÜ BOZLUĞA	263
BAĞIŞLASIN VƏTƏN MƏNİ	264
BİR DƏNİZ VAR İDİ BİR DƏ BİR OĞLAN	265
PAYIZA QOŞULUB GETMƏYİM GƏLİR	267
SAĞ OLSUN ELDAR BAXIŞI	268
TƏYYARƏ	269
DƏNİZ	271
"Bir payız axşamı..."	272
ULDUZ VƏ QIZ	273

<u>İlham Qəhrəman</u>	
SƏN GETDİN	274
YAŞIL SEVGİ	275
BİZ BELƏ DEMƏDİK	276
HƏMİŞƏ YAŞIL XİFFƏT	277
ƏRİMƏZ DƏRDİ	278
DƏRDİMİZİN NAĞILI	279
AKASIYA AĞACI	280
İNDİ VAYSILANMA, KÖNÜL	281

ƏDƏBİ DÜŞÜNCƏLƏR

POEZİYA İŞIQDAN BAŞLAYIR	285
ŞAİR ŞEİRİ ÇİÇƏKLƏYİR	286
POEZİYA NƏDİR?	287
TƏSİR HAQQINDA	288
ƏDƏBİ İDDİA	289
YAZICI KİMDİR?	290
ŞAİR VƏ BUĞDA DƏNİ	291

İlham QƏHRƏMAN
(Ilham Umud oğlu Qəhrəmanov)

Sevgi şəkli

Redaktor və ön sözün müəllifi: İradə Musayeva
Dizayner: Emin Talişxanov
Korrektor: Niqar İlhamqızı

Müəliflə əlaqə:
e-mail: info@ilhamqahraman.com
tel: + 994 50 647 45 91

İlham Qəhrəman

Yığılmağa verilib: 10.01.2014 Çapa imzalanıb: 30.01.2014

Format: 84x108. 1/32. F.ç.v 18,75

Sayı: 1500

«OL» MMC

AZ 1009, Bakı, Azərbaycan, M.İbrahimov 43.

SEVGİ DURNA ÇIRAĞIDIR

İlham Qəhrəman

SEVGİ DURNA ÇIRAĞIDIR

İlham Qəhrəman